

Éntjatsiēē Jesukristoo xikó ts'én ít'a Rkaa

Bi ts'én ít's'iyaniī Rkaa nga kats'énda kui xojoon

1 Achichí ma xta xi kamámejeēn índonda nga kats'én'indó kjoaa ngayeje ni xi kamá nguījinná, ² xikó ts'én akóyáná ndeskande nga ítjats'enniī kui xta xi chistiko kamá nga kamábe kojo nga mosoo eén Néná kamá. ³ Nda kasasienna an nga nguīje tsangase ndiyáa kóts'en kjindibáni, indonda an nga kats'en'indoó ji ndí Teofilo, ⁴ ts'ī'e nga nda xchiē ji nga jakoxi boá kjoaa ni xi je akakoyaa.

Bi ts'én katsáyatjón ngo ndítsjie nga stsen Jua Bautistaa

⁵ Kui nixtjin ján nga kamá Erodee nda ree nangui Judea, kis'ijña ngo chiná'mi xi 'mí Sakaríā xi tsíchjiāni já chiná'miī nda xi 'mí Abíāa. Chjoón kamániī Sakaríā na xi 'mí na Sabeē, na xi chjiāni xta tjīēē nda xi 'mí Aaroon. ⁶ Ngajoó nga kixi kis'intsoma nguindyikon Néná kó jmíjín xi ch'o ts'en tsíchjiāta'in, ngat'a kats'énkjatjosón kjoabotixomaa kojo kjoakitii Néná. ⁷ Tanga jmí ndí kis'iejiín, ngat'a nga ndi kamá na Sabeē, kó ngajoó nga je 'niú xchá.

⁸ Ngo nixtjin nga kui já chiná'mi xi chjiāni Sakaríāa kasakoo nga sa'ín xaá Néná xi ts'én nguīya nangoxii, ⁹ xikó kis'ie kjoaxcháá já chiná'miī, Sakaríāa nda kamá nixtjiin ngat'a kui kasakoo nga kui xi kui'ítí ni sijen nangoxi ndikoón Néná. ¹⁰ Kó ngayeje xta naxiindaá ndyichjiāa Néná nditseen nangoxii chiboa nga tjítí ni sijen xi ni'ánkjién nga ni'ándikón Néná. ¹¹ Kó ngo ndítsjieē Néná jatokjaá xtjīēēn nga fojnií nchan

ndikón nínga 'bítí ni sijen xi ni'ánkjién nga ni'ándikón Néná.
¹² Kó nga kamábe Sakaríaa kui ndítsjiee achichí kijíndikoón kó
 katsakjónní. ¹³ Tanga ndítsjiee bi katsoó:

–ǵSakaríá, ngatá ndakinjín ma ji! Ngat'a Néná je tsint'ieé ji
 kojo chjóon nga ndyíndokjoajnúu, kó na Sabeé ngo ndí k'uieé,
 xi Juá kuít'e ja'én. ¹⁴ Kó achichí tsja k'uieé ji, kojo kjin xta xi
 tsja kamaa nga stsen kuí ndíí. ¹⁵ Ngat'a ndíí achichí 'niú nk'a
 xá xí k'uieé nguindyikón Néná. Jmí bino kojo jmí xán k'uujín
 kó ndeskande nga tjiyá'má nga Asíén Nixtjiin Néná
 tsjanga'niuú. ¹⁶ Kó kui boá xi sa'ín nga kjin xta xi chjiani Israel
 xi kjo'e'ekón nguinií Néná kui xi Ndiáa kui xtaa. ¹⁷ Kó kui boá
 xi koejetjoón Ndiáná, kó k'uijnájiin asíén nixtjiin kojo
 nga'niuú Néná xikoó nda chjinie'eén Néná xi 'mí Elíaa, tsi'e
 nga koóndaá inímaa xi na'mi kojo xi ndí, kojo tsi'e nga xi
 kitikjoaa kixi kama, kojo tsi'e nga kui'íjñandaá Ndiáná xta
 naxíndaá xi mejeén nga sa'ín xaá.

¹⁸ S'e Sakaríaa bi katsoó ndítsjiee:

–ǵKóts'en skuíeni an nga kama kui nii? Ngat'a an kojo
 chjóonna je 'niú xchájnē.

¹⁹ S'e bi katsó ndítsjiee:

–An xí 'mína Ngabrie, kó ngatsjé nixtjin nga nguindyikón
 Néná tikón an, kó an xí kananguiyana nga k'uinjimií ji kui
 éntjatsiee. ²⁰ Kó ngot'e 'ne nguiti kamajín kondókjoe ji
 ngaskande nixtjin nga kama kui nii, ngat'a kis'ijinjiin éna,
 kui xi kjo'tjosón nga kjo'chó nixtjin.

²¹ Kó xta naxíndaá ndyikoyaa ndyikoyaa Sakaríaa, kó ta bi
 tamaa nga tá tsie kji'bondíyaá nguiya nangoxi ndikoón Néná.

²² Kó nga jataxie Sakaríaa, nguiti kamajín tsíchjia, kó kji'a boá
 nga kamákjiin kui xtaa nga ngo ni akakoó nguiya nangoxi
 ndikoón Néná, ngat'a ta tsja tsi Sakaríaa xi kats'éntíyaá nga
 tsíchjiajo. Kó boá ts'én kistso'ba nga kamajín tsíchjia.

²³ Kó nguije jatjosón nixtjiin xaá, Sakaríaa kijí ndi'aa. ²⁴ Kó
 nguije ja'a kui nixtjiin, chjóon Sakaríaa xi 'mí na Sabeé tsa'a

ndí, kó ún sá nga jatjójín ndi'aa, ngat'a bi ts'én kats'énkjó:
²⁵ “Kuí nií xi kats'énjona Ndiáná nixtjin nga nímakamaá an, tsi'e nga ja'áxín kjoasoboána ngujiin xtaa.”

Bi ts'én katsáyatjón ngo ndítsjie nga stsen Kjisoo

²⁶ Xi ma jun sá, Néná katsanguiya ndítsjiee xi 'mí Ngabriee ngo ndí nangui xi chjiani Galilea xi 'mí Nasaret, ²⁷ nínga tikón ngo tsakjin xongo xi 'mí na Riya xi kjie jmí xi'in 'béjiín, tanga je kichjiá'á nga kuixanjo nda xi 'mí Kosiee, xi chjiani tjiee nda re Ndabii. ²⁸ Kó nga ts'as'ien kui ndítsjiee nínga tikón na Riyaa, bi katsoó:

–jTinde na Riyaa, achichí kjoandaa Néná ts'éntsjaa!, Ndiáná tikónjoo ji.

²⁹ Na Riyaa ta bi ta kamaá nga tsint'ieé kui eén, kó kats'énkjó mí ni xi mejeén katso kui kjoatindee. ³⁰ S'e ndítsjiee bi katsoó:

–Na Riya, ngata ndakinjín ma ji, ngat'a Néná ts'éntsjaa kjoandaa. ³¹ Ngot'e 'ne ngo ndí x'ie ji, kó nguije stsen kuí ndíí, KJISO kuít'e ja'én. ³² Kuí xí 'niú nk'a kama xaá, kuí xí ndíí Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján k'uiín, kó Ndiáná kui xi Néná tsjaá nga kotíxoma xikoó Ndabii, kui xi xta tjiee, ³³ kó ngatsje nixtjin nga kotíxoma naxíndaá, kui xi ndi'aa xta tjiee nda xi 'mí Jakob, kó kui kjoabotíxomaa jmí nixtjin kjuie.

³⁴ –Kó na Riyaa bi katsoó ndítsjiee:

¿Kó kóts'en nga kama kui nií, xi kjie jmí xi'in tikónjójín an?

³⁵ Kó ndítsjiee bi katsoó:

–Asién Nixtjiin Néná kjindibanieé ji, kó nga'niuú Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján koó'mánii tjink'ieén, kuíni nga kui ndí xi stseén ji, ndíí Néná k'uiín. ³⁶ Kó kojo na xingui ji xi 'mí na Sabee ngo ndí k'uiee nda tsi je 'niú xchá, kó je jun sáníí nga ya'a ndí, kui na xi ndi ki'mií. ³⁷ Ngat'a ngayeje nií xi kamaa sa'ín Néná.

³⁸ Kó na Riyaa bi katsoó:

–K'ie tikón an nga na mosoo Ndiáná an, kó ngats'énjona kui xikó kasení ji.

Kó kui ndítsjiee nguije katsoó kui nií, kijí.

Nā Riyaa bi ts'én kijítsabekoön nā Sabee

³⁹ Kui nixtjin ján, nā Riyaa jastjien kó tsá kijí nguujin naxii ngo ndí naxíndá xi tikón nangui Judea, ⁴⁰ kó nga jachó, ts'as'ien ndi'aa nda xi 'mí Sakaría, s'e kats'éntinde nā Sabee. ⁴¹ Kó nga tsint'ie nga kats'éntinde nā Riyaa, kui ndí xi ya'a nā Sabee iskjínk'á ma nguuya ngants'oa, kó nā Sabee ti kji'a ts'as'ienjiin Asién Nixtjiin Néná. ⁴² Kó 'niú ma tsíchjia nga bi katsó:

–Néná 'niú ngase ts'enčíkonñéé ji, ngujiin ngayeje ínchjín, kó ts'enčíkonñéé ndíi nga. ⁴³ ¿Kó 'yání an, ts'i'e nga an kjindibátsobekonna naaa Ndiana? ⁴⁴ Ngat'a nga tsint'ie an nga kini'íntindení, ndí xi ya'a an, iskjínk'atsja ma nguuya ngants'oa an. ⁴⁵ Kó jachichí ra tsjaa nga kis'ijiin ji ngat'a kjojosón ni xi ki'míya xi katsó Ndianá!

⁴⁶ Kó bi katsó nā Riyaa:

Inimana tjíts'entsjá kjoajee Ndiana.

⁴⁷ Kó asién nixtjinna iskjínk'á ma nga tsja kamaá kjoaa Néná xi 'boxié'ána.

⁴⁸ Ngat'a an askotsijenna nga ja'ájinna, nga ndí mosoo ma an, k'ie tikón an, kó ndeskande ngot'e, achichí ra tsjaa katsona ngayeje tjiee xta.

⁴⁹ Ngat'a achichí tsie ni xi je kats'énjona Néná xi tjín nga'niuú.

¡Tsjie ja'eén!

⁵⁰ Néná tsjaa kjoanimatakón ngayeje tjiee xta xi skuiendíkon kui.

⁵¹ Néná kats'énkjién nga'niuú, kó kats'énkjatsón ni xi kats'énkjó xta xi yi'i maá yojoo nguujin inimaa.

⁵² Ja'áxiín xaá nga atíxoma kui xta xi tjín ngayeje nga'niuú, kó iskjinink'a xta xi nda inimaa.

⁵³ Xta xi bojoó katsjaá ni chinie, kó xta xi choon kats'énkjítiya.

⁵⁴ Asíkojo xta Israel, kui xi moso tsi'e,
tsi'e nga kjoa'átsjieen kjoanimatakoón.

⁵⁵ Xikó ts'én tsíchjiajo xta tjié xcháná xi 'mí Abraam kojo
xta tjiéé ngatsjé nixtjin.

⁵⁶ Kó na Riyaa ján sá kamaá nga kis'ijñajo ndi'aa na Sabee,
kós'e jaskan kijí ndi'a tsi'e.

Bi kamá nga katsen Jua Bautistaa

⁵⁷ Kó nga jachó nixtjin nga stsen ndí na Sabee, ngo ndí xi'in
kis'iee. ⁵⁸ Kó xta t'a ndi'aa kojo xta xkjín, nga tsint'ié nga Néná
katsjaá kjoaje nga kamánimaa, tsja kamaá nga. ⁵⁹ Kó xi ma jin
nixtjin, tsanguínjo kui ndí nga kini'aán sirkunsisioón, kó
Sakaríá ikít'a ja'éen xikó 'mí na'mií kui ndí. ⁶⁰ Tanga naaa ndí
bi katsó:

¡Jmí, chjiénga Jua k'uín!

⁶¹ Kó bi ki'mií na Sabee:

Nde ngojín xta xingui ji xi boa 'mí.

⁶² Kó kui xtaa ta tsja tsi kats'éntiyaá nga asíyaá na'mií ndí,
tsi'e nga kotsoya mí ja'éen xi kui'ijñaa. ⁶³ Kó Sakaríaa tsí'á ngo
ndí yátie xi ni'án'indó, kós'e bi ts'én kats'én'indó: “Jua k'uín
ja'éen.” Kó ngayeje xtaa kijíndikoón. ⁶⁴ Kó ti kji'a Sakaríaa
kamátsíchjia nga katjondó najen, kó íts'iyanií nga kats'éntsjaá
Néná. ⁶⁵ Kó ngayeje xta t'a ndi'aa katsakjónni ni xi kamá, kojo
ngayeje xta xi síndo naxi xi chjiani nangui Judea ta soboa kui
nií tsíchjia. ⁶⁶ Kó ngayeje xta xi tsint'ié kui nií, kats'énkjó kó bi
katsó nga asíyaá xkjín:

¿Yání boa xi kama kui ndí nga kjocho nixtjin?

Ngat'a nga jakoxi nga'niuú Ndiána tikónjiin.

Bi ts'én katsáyatjón Sakaríaa xikoó ngo chjinié'eén Néná kjoaa Jua

⁶⁷ Kó Sakaríaa, na'mií kui ndí kis'ikitsiee Asíén Nixtjiin
Néná kó bi katsó nga tsíchjia xikoó ngo nda chjinié'eén Néná:

⁶⁸ ¡Nga ni'ántsjaá Ndiána, Néná xi tsi'e Israel,

ngat'a je je'ekoón kó je íchjítjé nga ts'axié'á xta naxíndaá!

⁶⁹ Kó katsanguiya ngo xi 'niú tjiín nga'niú nga k'oxié'aná,
xi chjiani xta tjiēē Ndabii, nda xi mosoo Néná,

⁷⁰ Xikó ts'én tsichjiatjón Néná nga kats'énkíchjia já
chjinié'én tsjieē ndeskande koó ngas'e.

⁷¹ Nga kui xi k'oxié'aná kjoaa ngayeje kondraná
kojo nguīya tsja ngayeje xta xi kats'énch'óná,

⁷² tsi'e nga nimakamaa xta tjiē xcháná,
kojo nga kjoa'átsjieēn ni nda xi índajo.

⁷³ Kui én xi jakoxi nga sa'in an katsoó xta xi xcháná Abraam
nga tsjaaná,

⁷⁴ nga nguīje tindyiondéē kondraná,
kondokon ján nga si'anxát'aa.

⁷⁵ Nga ngatsjé nixtjin nga tsjie kojo nga kixi kuindyión
nguindyikón Néná.

⁷⁶ Kó kjoaa ji nga 'ne, ndí ndí tsa'an,
nda chjinié'eén Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján k'uiín ji,
ngat'a jí xi kuintjetjéēn Ndiáná,
nga k'uījñinde ji ndiya xi tsi'e,

⁷⁷ tsi'e nga k'uīyēē xta naxíndaá
nga Néná k'oxié'á,
tsi'e nga kamajetakoón jeé.

⁷⁸ Ngat'a Néná kamánimaa ñá,
nga kui xi je'ekónná ndeskande nk'a ján,

⁷⁹ Tsi'e nga tsjaá ndi'í ngayeje xta
xi síndo nínga 'niú jñoó kojo nínga tjín kjoaboyaa,
tsi'e nga kui xi kókoó ndsako ngo ndiya nínga tjín kjoaxió.

⁸⁰ Kó kui ndií nga kjimaxchá kis'ieē nga'niuú Asién Nixtjiin
Néná, kó kja kis'ijña nangui kixií ngaskande nga akoó yojoo
xta naxíndaá xi chjiani Israel.

Bi ts'én katsen Kjisoo

(Matioq 1:18-25)

2 Kó kui nixtjin ján, nda xtitjoón Romá xi 'mí Augusto
Sesaa, katsjá kjoa nga kama xki ngayeje xta xi tjín

ngasondiee. ² Nda xi 'mí Sirenioo tjiín xá nangui Siria nga tjón tjón katjo'ó'yá xkii xta. ³ Ngayeje xtaa kijíkit'a xojon yoojo, kó kja kijí kja kijí naxiínda nínga chjiani. ⁴ Kó Kosiee jatjoni naxiínda Nasaret, xi tikón nangui Galilea, s'e kijí ndí naxiínda Belen xi tikón nangui Judea, nínga katsen nda re Ndabii, ngat'a Kosiee xta tjiiee nda re Ndabii chjiani, ⁵ tsi'e nga kja sit'a xojon Kosiee kojo na Riyaa, kui na xi ixánjo nga ja boa je ya'a ndí. ⁶ Kó nga síndo naxiínda Belen, jachó nixtjiin nga stsen ndí na Riyaa. ⁷ Kó kja katsen ndí xi'in xi tjoón, s'e ítsakjájón ndí njño, kó nguiya kojo nínga kjiényá choo kja yíjñaya, ngat'a nguiti jmí nguindie nínga tsjayoyo kasakojín kui ndi'aa.

Já xi koon chotsanga bi ts'én kijíatsijeen ndí ndí Kjisoo

⁸ Kó kis'ie kui nguindiee já xi koon chotsanga xi askoon choo nga jñoó kja nguijin k'ijñaa. ⁹ Kó kja, ngo ndítsjiee Néná jachókoón, kó kjoajee Néná kats'éntsijen yejee, kó achichí katsakjónní. ¹⁰ Kó kui ndítsjiee bi katsoó:

–Ngata ndakonjín majnú, ngat'a éntjatsiee boá xi kjoé'le xiyájnú'un, tsi'e nga ngayeje xta xi tsja kamaa: ¹¹ Nga ngot'e je katsen naxiínda Ndabii ngo xi k'oxié'ájnú, kui xi KRISTOO, xi Ndiájnú. ¹² Kó kui nii xi chiboá kamajnú: Kja sakójnú ngo ndí ndí xi tjíxtiení njño nga kji'ijñaya ngo kojo nínga kjiényá choo.

¹³ Kó ta niján ma jatokját'aa kui ndítsjiee achichí kjín ngase ndítsjiee xi kats'éntsjae Néná nga bi katsoó:

¹⁴ ¡Ngat'iee kjoaje Néná ndi'ak'ajmi ján!

¡Kó ngat'iee kjoaxió k'ie t'anangui xta xi ndyits'enkjátjosoón kjoanda Néná!

¹⁵ Kó nguije kijí nguini ndítsjiee ndi'ak'ajmi ján, já xí ndyikoon chotsangaa ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–Tjián naxiínda Belen tsoboa, tjiansitsijéen ni xi kamá, kui ni xi Néná katsáyána nga kama.

¹⁶ Kó achichí tsá kijí kó kiá kamábe na Riyaao kojo Kosiee, kojo ndí ndíí nga kji'ijñaya nguiya kojo nínga kjiényá choo.
¹⁷ Kó nguije kamábe, inijmi ni xi ki'míí kjoaa kui ndíí. ¹⁸ Kó ngayeje xi tsint'ié kui eén, kijíndikoón ni xi katsó já xi koon chotsangaa. ¹⁹ Tanga na Riyaa inimaa íjin ngayeje kui ni xi kamaá, kó ta kui ni kats'énkjó. ²⁰ Kó kui já xi koon chotsangaa nga kijí'oyá nguiní nínga kjindibá, katsjaá kjoaje Néná kjoaa ngayeje ni xi tsint'ié kojo ni xi kamábe, ngat'a jatjosón ngayeje ni xi ki'míí.

Bi ts'én akako ndí ndí Kjisoo nguindyikon Néná

²¹ Kó nga jachó xi ma jin nixtjin, kini'aán sirkunsisioon kui ndíí, kós'e KJISO ikít'a ja'én, ti kuii ja'én xi katsáyatjón ndítsjiee nguindiee nga koa'a ndí na Riyaa.

²² Kó nguije jatjosón nixtjin nga kats'éntsjie yoojo nguindyikon Néná, xikó ts'én íjñá kjoakitii Moisee, na'mii kojo nāaa kui ndíí kijíjo naxiíndá Jerusalen tsi'e nga kijíkakoó Néná, ²³ xikó ts'én kjit'a kjoakitii Néná nínga bi tsoó: “Ngayeje ndí xí'in xi tjón stsen, chjiénga ndí xi tsjiee Néná k'uiín.” ²⁴ Kó boa ts'én kijíts'enk'ás'ieén Néná ngo kjoatjó xikó ts'én botixómá kjoakitii Néná nínga bi tsoó: chjiénga ngo 'niú tonña kojo tsi jó tójo si'ank'as'ieen Néná.

²⁵ Kó kiá naxiíndá Jerusalen kis'ijña ngo nda xi 'mí Simeoon xi tikónjiin Asién Nixtjiin Néná, ngo nda xi kixi kojo xi nimatakón kamá, xi ts'énkoyaa nga Néná k'oxié'á xtá Israel, ²⁶ kó Asién Nixtjiin Néná katsáyatjoón kui ndaa nga kjie koyajín tsi tjónjín skuie Kristoo, kui xi sanguíya Néná. ²⁷ Kó Asién Nixtjiin Néná kijíjo kui nda xi 'mí Simeoon nga kijí kiá nangoxii, kó kji'a nga xi xcháá ndí ndí Kjisoo kijíjo ndatsa kui tsi'e nga sa'ínk jatjosón xikó tsó kjoakitii, ²⁸ kui ndaa tsank'á kui ndíí, kó katsjaá ndok'óchji Néná nga bi katsó:

²⁹ Ngot'e 'ne Ndia,

je jatjosón ni xi kaseyetjénní:

Kó je kama koé'éndie ji nga kui mosóo xió koya.

³⁰ Ngat'a je kamábe an kjoa'naxié'áa,

³¹ kui xi je ik'ijñinde nga kama

nguindyikon ngayeje xta naxiíndaá,

³² kui xi xikoó ngo ndí'í xi sa'íntsijeen xta xi judíojín,

kui xi kama kjoajee xta naxiíndaá Israel.

³³ Kó Na'mii kojo naaa ndí Kjisoo achichí kijíndikoón ni xi tji'mí kjoaa kui ndí. ³⁴ Kó nda xi 'mí Simeoon

kats'énychikonñé, kó bi katsoó na Riyaa naaa ndí Kjisoo:

–Kui ndí bí, je boá ts'én kjindibáni nga kui xi sa'ínk'áka kojo sa'ínkja'á'yaá kjín xta xi chjiani Israel. Ngat'a kuí xí xikoó tsi ngo chíboá kama, kó kjín xta xi sa'ínch'ó, ³⁵ tsi'e nga k'uijñátsijen ni xi ndyits'enkjó inimaa kjín xta. Tanga ngayeje kui nií, xikó maá tsi ngo kicha xi kjoa'axtikjá inimaa kama.

³⁶ Kó ti kia tikón ngo na chjinie'eén Néná xi 'mí na Ana, tsakjiín nda xi 'mí Fenuel xi chjiani xta tjiee nda xi 'mí Aseer, je tanisién 'niú tjian kamá kui xtachjoón ngat'a achichí xongo nga ixán, kó yito tsi nó kamaá nga kis'ijñajo xi'íin ngat'a k'ien kui ndaa, ³⁷ kó je ichítié kojo kantié nijún nó tjiín, kó ngatsjé nixtjin nga kia kis'ijña nguiya nangoxii, nga kats'én xaá Néná nga nixtjin kojo nga nixtjien nga kats'én kjindiá kojo nga tsíchjiaa Néná. ³⁸ Kui ndí tjiaan ti kui chíboá jachó nga íts'iyanií nga katsjaá ndok'óhji Néná kó tsíchjiajo kjoaa kui ndí Kjisoo ngayeje xta xi ndyikoyaa nga Néná k'oxié'á xta naxiíndaá Jerusalen.

Bi kamá nga kijí'oyá nguini naxiíndaá Nasaret

³⁹ Kó nguije kats'énkijatjosón ngayeje ni xi chjia kjoakitii Néná, kijí'oyá nguini nangui Galilea nínga tikón naxiíndaá tsi'e, kui xi 'mí Nasaret. ⁴⁰ Kó kui ndí ta sa sá kamáxchá, kó kis'iee nga'niú, kojo kjoakjínkón, kó kjén nga ta 'niú tsie kjoandaa Néná kis'iee.

**Ndí ndachí Kjisoo bi ts'én tsíchjianiímjio
já chjiniékjoakitii**

⁴¹ Kó xi xchaá Kjisoo xkí nó xkí nó fí s'ué paskua xi fotjo naxiínda Jerusalen. ⁴² Kó nga kamá tiejó noó Kjisoo, kijí naxiínda Jerusalen, xikó ts'én tikón kjoaxchaá. ⁴³ Kó nga ndyifí'oyá nguini ndi'aa nguije ja'a kui s'ueé, ndí Kjisoo kis'ijñamasien naxiínda Jerusalen, kó nde kamábejin xi xchaá tsi boá kamá. ⁴⁴ Kó na'mii kojo naaa Kjisoo kats'énkjó nga Kjisoo nguijin xtaa kía rá tso'bájin kamaá, kó je ngo nixtjinnii ndiya nga ndyifí, tanga nguije tsangasejin xta xi be kojo xi xkjín, ⁴⁵ kasakojín, kó kijí'oyá nguini naxiínda Jerusalen tsi'e nga kía kongase.

⁴⁶ Kó xi ma ján nixtjin kasako kía nangoxii, nga tikónjin já chjiniékjoakitii, nga tsint'ieé kojo nga asiya'a. ⁴⁷ Kó ngayeje xta xi tsint'ieé ndí ndachí Kjisoo, achichí kijíndikoón kjoaa nga tanisién kjínkón kojo kjoaa ngayeje ni xi tsíchjia. ⁴⁸ Kó nguije kasako Kjisoo, na'mii kojo naaa, ta bi ta kamaá, kó naaa bi katsoó:

–Ndí xiánna, ¿ánní nga bi kji'i ni xi kini'ínjejne? Na'mii kojo an achichí nda kjimajne nga ndyimindyiséjne ji.

⁴⁹ S'e ndí ndachí Kjisoo bi katsó:

–¿Mí kjoaá nga an ndyimindyiséjnú'un? ¿A yajínjú nga chjiénga ndi'aa Na'mina kotíjña an?

⁵⁰ Tanga na'mii kojo naaa kamákjínjin kui ni xi katsó kui ndí.

⁵¹ Kó boá ts'én nijan kijíjo nguini naxiínda Nasaret, kó Kjisoo tsint'ie'én ngayeje ni xi ki'mii. Kó naaa ndí ndachí Kjisoo nguijin inimaa ja'átjó ngayeje nii. ⁵² Kó ndí ndachí Kjisoo kjimaxchá kó kji'beé kjoakjínkón, kó kis'iee kjoandaa Néná kó xtaa nda kasasieen.

Bi ts'én ínjmi Jua Bautistaa eén Néná

(Matioo 3:1-12; Markoo 1:1-8; Juaa 1:19-28)

3 Nó tji'ún nga kis'ijña xá ndá xi 'mí Tiberio Sesaa, ndá xi 'mí Ponsio Pilatoó kis'ijña xtitjoón nangui Judea, Erodee atíxoma nangui Galilea kó nts'ie xi 'mí Nguiripee atíxoma nangui Iturea kojo Trakonite, kó Lisaniaa atíxoma nangui Abilene, ²kui nixtjin nga kamá chiná'mi xi 'niú nk'a xaá ndá xi 'mí Anáa kojo Kaifaa, kui nixtjin ján, Néná tsíchjiajo Juaa ndíí Sakaríá kja nangui kixíí. ³Kó Juaa kijí ngayeje nangui xi síndo t'a ndeje' Jordaán, kó ínjmíí nga satínda xtaa tsi'e nga sa'ínk'oyá yojoó kjoaa jé xí ndyits'en, tsi'e nga si'anjetakoón, ⁴xikó ts'én kjit'a xojoon xi kats'énda ndá chjinié'eén Néná xi 'mí Isayaa nínga bi tsó:

Nda'yaa ngo ndá xi kjandayá nangui kixíí xi bi tsó:

“T'íjñandajnúú ndiyaá Ndiáa,
ti'ankixijnú ndiyaá kui.

⁵Ngayeje nínga kongá, xindyíandíé,
kó ngayeje naxí kojo tjingui, són kama,
kó ndiya xi nk'já ngájén kama naxo,
kó ndiya xi nk'aya nk'ajon són kama.

⁶Kó ngayeje xtaa xi skuie kui kjoa'naxié'á xi katsanguiya Néná.”

⁷Kji'a nga jataxie xtaa tsi'e nga kastínda, Juaa bi katsoó:

–¡Xta xi jakon ye kónjnu! ¿Yá xi boá katsójnu nga kama kuiyojnuú kjoaxchaán Néná xi je kjimatiñaá? ⁸Tasá ti'ánjnu ní xi kókó nga je kini'ánk'oyajnu yojojnu, kó ngata bijín ts'én fojintakónjnu: “¡Tjiejé ndá xi 'mí Abraam ndokjoa ná!” Ngat'a xiyájnú'un nga tsi Néná xi mejeén ngaskande kui ndijoo kama sa'ín xta tjiejé Abraam. ⁹Kó ti je tikónda jachaa tsi'e nga kotie yaá ndeskande jamaa, ngat'a ngayeje yá xi jmí to xi nda tsjájín, bichá kó nguujin ndí'í ján bichijmijin.

¹⁰Kó xta kjiín bi katsó nga asíyaá Juaa:

–¿Mí ni xi si'anjne jin?

¹¹Kó bi katsó Juaa:

–Xi jó chinga tjiín, ngo nga tsjaá xi jmíjiiín, kó xi tjiín ni chinie, nga tsjaá xi jmíjiiín nga.

¹²Ti boá ti ts'én jachókatíndá yojoo já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni, kó bi katsó nga asíyaá Juaa:

–Ji Mostro, ¿mí ni xi kama si'anjne jin?

¹³Kó Juaa bi katsoó:

–Ngata ts'atiojín chja'áchjijnú xikó kji'i chja'áchjijnú.

¹⁴Ti boá ti ts'én tjín jajún xi bi katsó nga asíyaá:

–Kó jin, ¿mí ni xi si'anjne?

Kó Juaa bi katsoó:

–Ngata ta'yajinni xi chja'áxín kjoa'niújnnú ni xi tjiín, ti nde ngata 'bíndisota'injinnú xtaa, kó ngatamanijnú ton xi ni'ánjnnú.

¹⁵Kó ngayeje xtaa nga kijíndikoón kui nií, kats'énkjó nguujin inímaa tsi ta'a nga Juaa xi Kristoo, ¹⁶tanga Juaa bi katsoó ngayeje kui xtaa:

–An, nga jakoxi ndójoa xi botindá an, tanga s'e ndibá ngo xi tjín ngasee nga'niú ta boajiiín an, kui xi ngaskande tsoboájinna nga an skjíndóo n'niúu tjixíndieé, kó kui boá xi Asíén Nixtjiin Néná kojo ndi'í xi kotíndánijnú. ¹⁷Je ts'énya'a nguuya tsja ni xi sa'íntsje to ndsokoan nñoó nga xín sa'ínkja'a xtjieé. Kó kjoa'átjé to ndsokoan nñoó nguíndie nínga xindyíá, kó kui'ítí xtjieé ngo nguujiiín ndi'í xi jmí nixtjin k'o.

¹⁸Kó kui nií kojo kjin ngase kjoabotixoma xi katsáyá Juaa nga tsíchjiajo xtaa éntjatsiee Néná. ¹⁹Kó ti boá ti ts'én Juaa kats'énxchánjo nda xtitjón xi 'mí Erodee, ngat'a na Erodiáa tikónjo, chjoón nts'ie Erodee kui xi 'mí Nguiripee, kojo kjoaa ngayeje ni xi ndajín kji'i xi kats'én, ²⁰kó ingo ni xi ndajín kats'én ngase nga katsanguis'ien ndoboaya Juaa.

Bi ts'én kastindá Kjisoo

(Matioo 3:13-17; Markoo 1:9-11)

²¹Kó nixtjin nga ngayeje xta naxiíndaá jachókatíndá yojoo, ti jachó Kjisoo nga, kó ti kastindá, kó nga ts'énchjiaa Néná,

katjox'a ndi'ak'ajmi ján, ²² kó Asién Nìxtjiin Néná nga yojo ja kji'i tójo ma kji'i nga kjindibánié Kjisoo, kó kanda'yá ngo nda ndi'ak'ajmi ján xi bi katsó:

–Jí xí ndí tjóna, 'niú tsjatjínna kjoaa ji.

Kui xi'bi xta tje xi ya'ani Kjisoo

(*Matioo 1:1-17*)

²³ Kjisoo tjín raá tsi ta kantié nó nga íts'iyani xaá. Kjisoo kui xí ndí Kosiee katsó xtaa, kó Kosiee ndí Elii, ²⁴ kó Elii ndí Matat, kó Matat, ndí Lebii, kó Lebii, ndí Melkii, kó Melkii, ndí Janaa, kó Janaa, ndí Kosiee, ²⁵ kó Kosiee, ndí Matatíaa, kó Matatíaa, ndí Amóo, kó Amóo, ndí Naum, kó Naum, ndí Eslii, kó Eslii, ndí Nagaii, ²⁶ kó Nagaii, ndí Maat, kó Maat, ndí Matatíaa, kó Matatíaa, ndí Semeii, kó Semeii, ndí Kosiee, kó Kosiee, ndí Judáa, ²⁷ kó Judáa, ndí Joanaa, kó Joanaa, ndí Resaa, kó Resaa, ndí Sorobabel, kó Sorobabel, ndí Salatiel, kó Salatiel, ndí Neri, ²⁸ kó Neri, ndí Melkii, kó Melkii, ndí Adii, kó Adii, ndí Kosam, kó Kosam, ndí Elmadam, kó Elmadam, ndí Er, ²⁹ kó Er, ndí Josuee, kó Josuee, ndí Elieseer, kó Elieseer, ndí Joriim, kó Joriim, ndí Matat, ³⁰ kó Matat, ndí Lebii, kó Lebii, ndí Simeoon, kó Simeoon, ndí Judáa, kó Judáa, ndí Kosiee, kó Kosiee, ndí Jonaan, kó Jonaan, ndí Eliakim, ³¹ kó Eliakim, ndí Meleaa, kó Meleaa, ndí Mainaan, kó Mainaan, ndí Matataa, kó Matataa, ndí Nataan, ³² kó Nataan, ndí Ndabii, kó Ndabii, ndí Isaii, kó Isaii, ndí Obeed, kó Obeed, ndí Boo, kó Boo, ndí Salmoon, kó Salmoon, ndí Naasoon, ³³ kó Naasoon, ndí Aminadab, kó Aminadab, ndí Araam, kó Araam, ndí Esroom, kó Esroom, ndí Faree, kó Faree, ndí Judáa, ³⁴ kó Judáa, ndí Jakob, kó Jakob, ndí Isaa, kó Isaa, ndí Abraam, kó Abraam, ndí Taree, kó Taree, ndí Nakor, kó Nakor, ³⁵ ndí Seruj, kó Seruj, ndí Ragau, kó Ragau, ndí Peleeg, kó Peleeg, ndí Ebeer, kó Ebeer, ndí Salaa, ³⁶ kó Salaa, ndí Kainaan, kó Kainaan, ndí Arfajad, kó Arfajad, ndí Seem, kó Seem, ndí Noée, kó Noée, ndí

Lamek, ³⁷ kó Lamek, ndí Matusaleen, kó Matusaleen, ndí Enok, kó Enok, ndí Jareed, kó Jareed, ndí Maalaleel, kó Maalaleel, ndí Kainaan, ³⁸ kó Kainaan, ndí Enoo, kó Enoo, ndí Set, kó Set, ndí Adaan, kó Adaan, ndí Néná.

Bi ts'én kachjat'ayákón Kjisoo
(*Matioo 4:1-11; Markoo 1:12-13*)

4 Kó Kjisoo kis'ikitsie maá Asién Nixtjiin Néná nga kjindibáni ndeje' Jordaán, kó Asién Nixtjiin kijíjo nangui kixíí, ² kó yichán nixtjin kis'ijña kiaa, kó xindajín diabloo askot'ayákón. Kó jmi ni iskjiniejín kui nixtjiin, kó nguije ja'a kui nixtjin xi yichaán, kamábojóó. ³ Kós'e xindajín diabloo bi katsoó:

–Tsi jakoxi nga ji xi ndí Néná, boá t'íin kui ndijoo nga pan ngatama.

⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Je kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó: “Jmí tsi ta pan tsi xi k'uijñani ngo xta, chjiénrií ngayeje ni xi tsó eén Néná.”

⁵ Kó kui xindajín diabloo kijíjo Kjisoo ngo tjingui xi 'niú nk'a kó akoó ngotjón chíí ngayeje nguindie nínga botíxoma xi tjín ngasondiee. ⁶ Kó xindajín diabloo bi katsoó:

–Ji tsjaa ngayeje kui nga'niuú kojo kjoajee kui naxíndaá, ngat'a an je katse'éna, kó kama tsjaa ta 'yání xi mejéna nga tsjaa, ⁷ tsi kosint'éní tikoo nga si'indikíní, ngayeje kui nií xi tse kama.

⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Chjéndiyáa xindajín Satana, ngat'a je kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó: “Ndíá xi Ne tse xi ti'indikín ji, kó ta kuí tsi xi si'inxét'ée.”

⁹ Kó kui xindajín kijíjo Kjisoo naxíndaá Jerusalen kó kia asiénsón nk'aa nangoxii, kó bi katsoó:

–Tsi jakoxi nga ndí Néná ji, tjaminguí yojóo, ¹⁰ ngat'a je kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó:

Néná s̄anguíya ndítsjīeē tiña nínga tindyin, ts̄i'e nga skoón.

¹¹ Kó tsja koó'niúnií,

ts̄i'e nga ngojín ndijo stinguí ndsaki.

¹² Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ti bi ti tsó xojon eén Néná: “Kamajín chját'ayékín ji Ndiāa kui xi Néē.”

¹³ Kó kui xindajín diabloo nguije kasakojín kóts'en skót'ayákón ngase Kjisoo, kjín nixtjin kats'énkjin yoo.

Bi ts'én íts'iyanií Kjisoo nga kats'én xaá

(Matioo 4:12-17; Markoo 1:14-15)

¹⁴ Kó Kjisoo kijí nguini nangui Galilea nguije 'niú tjíjin Asién Nixtjin Néná, kó ngayeje xta xi síndo nangui Galilea tsíchjia kjoaa kui. ¹⁵ Kó Kjisoo akóyá xki ndi'a nínga ndokjoa eén Néná xi tjín kiaa, kó ngayeje xta xi kijíndikoón ni xi kats'én.

Bi ts'én kijíndikoón xtaa kjoaa Kjisoo

(Matioo 13:53-58; Markoo 6:1-6)

¹⁶ Kó Kjisoo jachó naxínda Nasaret, kia nínga kamáxchá, kó ngo nixtjin ndikón ts'as'ien nguíya ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, xikó ts'én ngaá, kó kasasien kixi nga kats'ényá xojon eén Néná. ¹⁷ Kó katse'eé nga kats'ényá ngo ch'õ xojon xi kats'énda nda chjinie'eén Néná xi 'mí Isayaa kó nga iskjí'á xojoon kia ma kasakoo nínga bi tsó:

¹⁸ Asién Nixtjin Ndiāa tikónjinna,

ngat'a je katsjáxána

ts̄i'e nga an xi k'uinijmí éntjatsiee ngayeje xta nima,

katsanguiyana nga xiyáa nga je k'uitsomandé xta xi

ndyia'ya ndoboaya

kojo nga tsjáa nga kamatsijeēn xta xi tika,

kojo nga k'uindondé an xta xi ndajín tjíni'ánjo,

¹⁹ kojo ts̄i'e nga k'uinijmí ngayeje xtaa kui nó ndaa Néná.

²⁰ Kó nguije íchjá kui ch'o xojoon, katsjaá ndá xi tikónda ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kós'e kis'ijña, kó ngayeje xta xi síndo kĩa askotsijen ndá ndaá Kjisoo. ²¹ Kó íts'iyani nga bi katsoó xtaa:

Ngot'e 'ne nga nguindyikónjnu nga je jatjosón ni xi tsó xojon eén Néná.

²² Kó ngayeje xtaa nda tsíchjia kjoaa Kjisoo, kó kijíndikoón kjoaa kui én tsjatsó xi tsíchjia, kó bi katsó nga asíyá ja k'ie ja ngajaán xkjín:

–¿A kuijín xi'bi xi ndií Kosiee?

²³ Kó Kjisoo bi katsoó kui xtaa:

–Jakoxi nga jún bi ra ndyi'míjnu'un xikó tsó kui énkjiín: “Chjiniendiki, ti jii ti'indaye yojoo.” Kó ti bi ra ndyi'míjnu nga: “Ti ti'in ji k'ie nanguí, ni xi kanda'yá jin kjoaa ngayeje ni xi kamá naxínda Kapernaum.”

²⁴ Kó bi katsó ngase Kjisoo:

–Jakoxi ni xi xianjnu'un nga ngojín nda chjini'eén Néná xi nda ts'én xcha ti kĩa nangui. ²⁵ Tanga jakoxi ni xi xianjnu'un nga achichí íchjín k'án xi je k'ien xi'ijn kis'ie Israel kui nixtjin nga kis'ijña nda chjini'eén Néná xi 'mí Elíaa, kji'a nga jmí sté tsa'ajín ján nó kojo jun sá, kó achichí kjindia kis'ie ngayeje ngasondiee, ²⁶ kó nde ngojín kui íchjín k'aán xi chjiani Israel xi kananguiyachoon Elíaa, ta ngo tsi choón k'án xi asíkojo xi chjiani naxínda Sarepta, nangui xi tiña máa nangui Sidon. ²⁷ Kó ti boa ti ts'én kĩa Israel kjín ma xta xi tjiín chi'in xi ts'enkjátsón tjixin yojoná kis'ie kui nixtjin ján nga kis'ijña nda chjini'eén Néná xi 'mí Eliseo, tanga nde ngojín kui jaá xi kamátsjiejón, ta kuí tsi nda xi 'mí Naamaan xi chjiani nangui Siria.

²⁸ Kó nga tsint'ie kuí ni xi xta xi síndo nguiaa ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, achichí kats'énxhán. ²⁹ Kó jastjien kui xtaa nga tsangatjinguí Kjisoo nguijn naxínda 'niuú kó kijíjo ngo tjinguí nk'a nínga tikón xoó kui naxíndaá, ts'e nga kĩa

k'ojminguí. ³⁰ Tanga Kjisoo ja'ájin masien masieen nguujjin kui xtaa, s'e kijí.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjiin
asién nixtjin xi ndajin
(Markoo 1:21-28)**

³¹ Kó Kjisoo kijí Kapernaum, ngo ndí naxindá xi chjiani nangui Galilea, kó nga nixtjin ndikón akóyaá xtaa. ³² Kó xtaa kijíndikoón xikó ts'én akóyá Kjisoo, ngat'a tsíchjia xikó maá tsi xá tjiin.

³³ Kó kia ndi'a nínga ndokjoo eén Néná kis'ijña ngo nda xi tikónjiin ngo asién nixtjin xi ndajin, kó 'niú askandáyá nga bi katsó:

³⁴ –¿Mí xi tjiin kjoaa jin, Kjisoo xi chjiani Nasaret? ¿A je kjo'é'e ni'ínkjiéjne? Je be an nga ji xi xta tsjiee Néná.

³⁵ Kó Kjisoo kats'énxchánjo kui asién nixtjin xi ndajin nga bi katsoó:

–¿Se ni'ín ji, kó tjitaxiejin yojoo kui ndaa!

Kó kui xindajin ts'ajmitójó kui ndaa nguindyikon ngayeje xtaa, kós'e jataxiejin nguujin yojoo kó kats'én'ónjiin. ³⁶ Kó ngayeje xtaa nga kijíndikoón, kó ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–¿Mí eén xi'bi, nga kui ndaa tjiin xá kó tjiin nga'niú nga botixómaa asién nixtjin xi ndajin kó fotjo?

³⁷ Kó ngayeje nguindie xi síndo t'a kui nanguui nga kandokjoo kjoaa Kjisoo.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo nchi'yaá
Peé kjo kjin xta xi oon
(Matioo 8:14-15; Markoo 1:29-31)**

³⁸ Kós'e Kjisoo jastjien kó jatjo ndi'a nínga ndokjoo eén Néná, kó kijí ndi'aa nda xi 'mí Ximoo. Nchi'yaá Ximoo achichi nt'e ndyiaa, kó 'niú kichjiá'aá Kjisoo nga sa'índaya kui xtachjoón. ³⁹ Kó Kjisoo kixixtien ngasón nínga kji'ijña kui

xtachjoón kó kats'énxchánjo nt'ee, s'e katjo'óxín, kó tjiénmá jastjien kui xtachjoón, s'e kats'énseén kui jaá.

Kjisoo bi ts'én kats'éndaya kjín xtá xi oon

(Matioo 8:16-17; Markoo 1:32-34)

⁴⁰ Kó nga ts'atjé ts'ueé, ngayeje xtá xi tjin xkjín xi tjiín chí'in xi k'ie xi ngáján jachóchinií Kjisoo, kó kui kats'énjo nga ngo nga ngo kui xtaa kó kamándayaa. ⁴¹ Kó kjín ma kui xtaa xi jataxiejin nguujin yoojo xindajín xi askandáyá ma nga bi katsó:
–jÍ xí ndíí Néná jí!

Tanga Kjisoo kats'énxchánjo, kó katsjandiéjín nga tsíchjia, ngat'a kui xindajín ja boá je be nga Kjisoo xi Kristoo.

Bi ts'én ínijmi Kjisoo eén Néná nangui Galilea

(Markoo 1:35-39)

⁴² Kó nga kisisieén, jataxie Kjisoo kó kijí ngo nguindie t'axín, kó xtaa tsangase, kó nga jachókoón nínga tikón, kamámejeén íjña'niú ts'i'e nga kui'íjñamasienjín kui xtaa.

⁴³ Tanga Kjisoo bi katsoó:

–Ti chjiénga k'uiniimi an kje'e naxínda kui éntjatsie xi chjia kjoaa nínga botixómá Néná, ngat'a kuí xá kananguiyana.

⁴⁴ Kó boá ts'én Kjisoo ínijmi eén Néná kia ndi'a nínga ndokjoa eén Néná xi síndo nangui Judea.

Bi kamá nga kjín tjo kjíyaá

(Matioo 4:18-22; Markoo 1:16-20)

5 Ngo ndiya nga tikón Kjisoo t'a nguindio tsie xi 'mí Jenesaret, achichí xtá kamátikónié xi kamámejeén kint'ie eén Néná. ² Kó Kjisoo kamábe jó tjosso je t'a ndaá, kó já xi tsoboá tjo jatjajen nga ndyímoniéjón nda'yaa. ³ Kó Kjisoo ts'as'ien nguíya tjosso jee ndá xi 'mí Ximoo, kó ts'aa nga sanguíña chíí nguujin ndójoaa, kó kis'ijñaya nguíya tjosso jee, kó kia nguíya tjosso jee íts'iyanií nga akóyaá xtá

kjiín. ⁴ Nguije kamaá nga tsíchjia, Kjisoo bi katsoó Ximoo:

–T'enje ji tjotso jee nínga 'niú nangaa nguindioó kó kia tjienjnu nda'yajnú, tsi'e nga kjoyajnú tjió.

⁵ Kó bi katsó Ximoo:

–Mostro, nga ngo nixtjieen ikjienjne nda'yajne, kó nde ngo tjió kjíyajínje, tanga tjienga ji xi boá t'íse, kuijen an nda'yaa.

⁶ Kó nguije yején nda'yaa, achichí tjió kjíyaa, ngaskande katjondiyájo ma nda'yaa. ⁷ Kó yejeén tsja nga tsíchjiaa já xi tjimájo kje'e tjotso je, tsi'e nga kijíkasikójo, kó jachó kui jaá, kó íkitsie nga jó tjotso jee nga ta nguichí chajaa nga matingándá ma. ⁸ Kó nguije kamábe kui nií nda xi 'mí Ximo Peé, asiént'aa tikoó Kjisoo kó bi katsoó:

–jTjitaxínt'ení Ndia, ngat'a xta jé an!

⁹ Ngat'a Ximoo kojo já xí ngasee achichí katsakjónní kjoaa kui tjió xi boá nda kjíyaa, ¹⁰ kó ti boá ti kamaá Sandiyaa kojo Juaa, ndíí nda xi 'mí Sebedeo, já xi nijan tso'bájo tjió Ximoo, kó Kjisoo bi katsoó Ximoo:

–Ngata ndakinjín ma, ngat'a ngot'e 'ne nguiti tjiójín xi kondoboé, xta xi k'uitkí.

¹¹ Kó nguije kijíjo tjotso jee t'a ndaa, kia íjñamasien ngayeye ni xi ndyíya'a, kós'e kijítjinguí Kjisoo.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjiín chi'in xi ts'enkjátsón tjixín yojoná

(Matioo 8:1-4; Markoo 1:40-45)

¹² Kó ngo ndiya nga tikón Kjisoo ngo naxínda, kia jachókoón ngo nda xi tjiín chi'in xi ts'enkjátsón tjixín yojoná, kó nga kamábe Kjisoo, kui ndaa kis'ijñaxtien ngaskande nga jachót'aa kjen t'ananguí, kó 'niú tsí'aá Kjisoo nga bi katsoó:

–Ndia, tsi ji xi mejeén, kama ti'intsjiejínní nga xtjo'óxín chi'inna.

¹³ Kós'e Kjisoo yejénnié tsja kó kats'énjo, nga bi katsoó:

–jMejénna, ngatamatsjiejón ji!

Kó ti kji'a katjo'óxín chi'in xi koón kui ndaa. ¹⁴ Kó Kjisoo 'niú tsí'áa nga bi katsoó:

–Ngata 'yájín xi 'míyée, tasá t'enchiín chiná'mii kó takée yojóo, kó te'é ji ngo chjié nga je kamátsjiejón ji xikó katsó Moisee nga atúxoma, tsi'nga skué kui jaá nga je kamádaya ji.

¹⁵ Tanga ta sa sá 'niú kamáya ngase ni xi kats'én Kjisoo, kó achichí xta kamátikó xi tsint'ieé ni xi katsó, kojo xi jachókoón tsi'e nga sa'índaya chi'in xi koón. ¹⁶ Tanga Kjisoo tsangasendie nga kijít'axín ngo nguíndie nínga jmíjín xi tjín nga kijíchjiaa Néná.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi majín fí
(*Matioo 9:1-8; Markoo 2:1-12*)

¹⁷ Kó ngo nixtjin nga ts'énbokoyá Kjisoo, kia kis'indojiin já fariseo kojo mostroo kjoakitii xi kjindibáni ngayeje ndí naxiíndá xi chjiani nangui Galilea, kojo nangui Judea kojo naxiíndá Jerusalén. Kó nga'niuú Néná kis'ijñajiin Kjisoo nga kats'éndaya xta xi oon. ¹⁸ Kó kia jachó já xi ndyíya'ank'á ngo nda xi nima xi majín fí xi je ta ngo nchan kji'ijña són, kó kui jaá kamámejeén kijíjo ngaskande nguíya ndi'a nínga tikón Kjisoo kó kia koójná nguindyikón. ¹⁹ Kó nga kasakojiin ñá xtjjeen sa'ínk'as'ien ngat'a achichí xta xi tjín, kats'énkjíniinguí kui nda xi oon nk'aa ndi'aa, s'e ngo tixa kats'énda, nínga kats'énkjatjajen nchan xi kji'isón kui nda xi nimaa, kia ngamasieen xtaa, kó nguindyikón Kjisoo yíjñá.

²⁰ Kó nga kamábe Kjisoo nga s'ijiin Néná kui jaá, bi katsoó nda xi nimaa:

–¡Ji nda, jée je kini'ánjetakoón!

²¹ Kós'e já chjiniékjoakitii kojo já fariseoo bi ts'én yíjin kon: “¿'Yání kui ndaa nga Néná ch'o tjítsóo? ¿'Yání xi kamaa sa'ínjetakón ngo jé, a mí tsi ta kuí tsi Néná?”

²² Tanga Kjisoo kamákjiin ni xi kats'énkjó kui jaá, s'e bi katsoó:

¿Mí xi ndyini'ánkjójnú nguujin inimajnú? ²³ ¿Mí ni xi ni'ínjín kji'i nga k'uín, a nga bi k'uín: “Jée je kini'ánjetakoón”, axa nga bi k'uín: “Tísítjín kó t'en ji”? ²⁴ Tanga tsi'e nga xchajnú nga ndíí nda xi'íin tjíin xá kui ngasondiee tsi'e nga kamaa sa'ínjetakón jé.

Kós'e bi katsoó nda xi majín fí:

–Tísítjín, chjábé ncháan kó t'en ndi'áa.

²⁵ Kó ti kji'a, nda xi nīmaa jastjien nguindyikōn ngayeje xtaa, kó iskjíbe nchan xi kis'ie són, s'e kijí ndi'aa nga katsjaá kjoaje Néná. ²⁶ Kó ngayeje xtaa kijíndikoón kó katsjaá kjoaje Néná kó achichí katsakjónní nga bi katsoó xkjín:

–¡Ngot'e 'ne nga je kamáya ngo ni xi tanisién 'niú kijíndikónná!

Kjisoo bi ts'én tsíchjiaa Lebií

(*Matioo 9:9-13; Markoo 2:13-17*)

²⁷ Kó jaskan nguije kamá kui nií, Kjisoo jataxie kós'e askotsijen ndá ndaá ngo nda xi foa'á'yá ton xi machjítjé ni, Lebií 'mí kui ndaa kó kia tikónt'a yamíxa nínga machjítjé nií, kó Kjisoo bi katsoó:

–Ndibétjinguiní.

²⁸ Kó Lebií jastjien kó íjñamasien ngayeje ni xi tjíts'én, s'e kijítjinguí Kjisoo.

²⁹ Kó Lebií ngo s'ué 'niú kats'eén Kjisoo kia ndi'aa, kó kjín já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni, kojo kje'e xta xi nijan kis'indot'ajo yamíxa. ³⁰ Kó já chjiniékjoakitíi kojo já fariseoo tsíchjiata'in xta tsi'e Kjisoo nga bi katsó:

–¿Mí kjoaa nga jún ndyichiniejo kojo ndyi'yójojnú xta xi foa'á'yá ton xi machjítjé ni kojo xta jé?

³¹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Xta xi oon xí chjieén chjiniéndiki, jmí tsi xta xi ndaa. ³² Kó an jmí xta xi kixi jé'echjiajáan, xta jé xí jé'echjiaá, tsi'e nga sa'ínk'oyá yojo.

Bi ts'én akasíyaá Kjisoo kjoaa kjindiaá

(Matioo 9:14-17; Markoo 2:18-22)

³³ Kós'e kui jaá bi katsoó Kjisoo:

–¿Mí kjoaa nga xta tsi'e Juaa kojo já fariseoo kjín ndiya ts'enkja'á kjindiaá yoojo kojo achichí chjiaa Néná, tanga xta tse ndyikjinie kojo ndyi'bi kui?

³⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿A kamajnú si'ankja'ájnú kjindiaá xta xi tjimá ngo ndi'ibixan, tjienga nda xi kuixaan kia tikónjo? ³⁵ Tanga nga kjocho nixtjin nga xchje'éxiín nda xi kuixaan, kó kui nixtjiin nga kama k'uúndo kjindiaá.

³⁶ Kó Kjisoo ti boá ti ts'én katsáyaá ngo énkjín:

–Ngójín xta xi kotie chíí njño ngo xtjí tjatsie, s'e koóyaá nga kui'ixtió ngo xtjí xchá, tsi boá sa'ín, jmí tsi ta skjíndiyá tsi ngase xtjí tjatsiee, ngat'a kojo kui xii njño tjatsiee ndajín kokiín xtjí xchá. ³⁷ Ti nde ngójín xta xi kuindyiaá bino tjatsie ngo tjitjixín xchá, ngat'a bino tjatsiee skjíndiyá tjitjixín xchá, kó bino kojo tjitjixín jmí chjí kamajnni. ³⁸ Kuíni nga bino tjatsiee tjitjixín tjatsie kuindyia. ³⁹ Kó nde ngójín xta xi je kats'e bino xi je tsie ndyiani, s'e jaskan bino tjatsie kamamejeén, ngat'a bi tsó: “Bino xi xchá ndyiaa nda ngase 'yó.”

Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa nixtjin ndikoón

(Matioo 12:1-8; Markoo 2:23-28)

6 Kó ngo ndiya nga nixtjin ndikón, Kjisoo ja'a ngo nguúndie nínga tjitjie to ndsokoan nño, kó xta tsi'e ts'enjen nítiín to ndsokoan nño kó nguúya tsja kats'éngaya nga itjiá, s'e iskjinie kui too. ² Kó tjin já fariseoo xi bi katsó:

–¿Mí kjoaa nga ndyini'ánjnú ngo ni xi tsjandiéjín kjoakitií nga ni'án nga nixtjin ndikón?

³ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–¿A kjie ni'ányajínjnú ni xi kats'én Ndabii nga kamábojoó kui kojo xta xi tso'bájo? ⁴ ¿Kóts'en ts'as'ien ndi'aa Néná, kó

iskjinie kui kojo xtaa pan xi je kini'ánk'as'ieen Néná, kui xi tsjandiéjín kjoakitii nga skjinié kui kojo xtaa, kó ta kuí tsi já chiná'mii xi ma kjinie, kó iskjinie kó ti katsjaá xta xi tso'bájo kui nga?

⁵ Kó bi katsó ngase Kjisoo:

–Ndií nda xi'iin ngaskande kui botixómaá nixtjin ndikoón nga.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi kixiyá tsja
(*Matioo 12:9-14; Markoo 3:1-6*)

⁶ Kó bi kamá kje'e nixtjin ndikón, Kjisoo ts'as'ien nguiya ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kó akóyá, kó kia kis'ijña ngo nda xi kixiyá tsja xi kixii, ⁷ kó já chjiniékjoakitii kojo já fariseoo ndyikonda 'ma Kjisoo, tsi'e nga skuie tsi sa'índaya kui ndaa nga nixtjin ndikón, tsi'e nga boa ts'én sakoó ngo kjoa nga koónguítá'in. ⁸ Tanga Kjisoo kamákjiín ni xi ndyits'enkjó kui jaá, kó bi katsoó nda xi kixiyá tsjáa:

–Tjísítjin, kó k'ie tindyin ji ngamasieen.

Kó kui ndaa jastjien s'e kasasien kixi. ⁹ Kó Kjisoo bi katsoó xta xi ngasee:

–Ngo ni kosíyajnú'un: ¿Mí ni xi tsjandié kjoakitii nga ma ni'án nga nixtjin ndikón: a ni xi nda, axa ni xi ndajín? ¿A ko'naxié'á, axa si'ank'ién ngo xta?

¹⁰ Kó askotsijeen xta xi ja'atjiyajoón, kó bi katsoó kui nda xi kixiyá tsjáa:

–Tjintie ndse.

Kó kui ndaa boa kats'én, kó kamándaya tsja. ¹¹ Kó kui já chjiniékjoakitii kojo já fariseo xi ngasee achichí kats'énxchán, kó its'iyanií nga askjoyá kóts'en koejee kondra Kjisoo.

Bi ts'én ja'ájin Kjisoo nga tiejó já apostroo
(*Matioo 10:1-4; Markoo 3:13-19*)

¹² Kui nixtjin ján, Kjisoo kijí ngo tjingui nga tsíchjiaa Néná kó kia ja'aa ngo nixtjien nga tsíchjiaa Néná. ¹³ Kó nga

kisiseén, tsíchjiaa ngayeje xta tsi'e, kó tiejó ma já xí ja'ájin xi já apostro katsoó. ¹⁴ Kuí xi'bi nga tiejó já xí ja'ájin Kjisoo: Ximoo, nda xi ti Peé katsoó nga, kojo nda xi 'mí Jandree, nts'ie Ximoo, kojo Sandiyaá, kojo Juaa, kojo Nguripee, kojo Bartolomee, ¹⁵ kojo Matioo, kojo Tomaa, kojo Sandiyá ndíí nda xi 'mí Alfeo, kojo Ximoo nda xi Chini ki'míí nga, ¹⁶ kojo Judaa nts'ie nda xi 'mí Sandiyaá, kojo Juda Iskariotee, nda xi jaskan atíñá Kjisoo.

Kjisoo bi ts'én akóyaá kojo kats'éndaya kjín xta

(Matioo 4:23-25)

¹⁷ Kó Kjisoo jatjajen nguini kia tjinguii kojo xta tsi'e kó kia nínga soón kixindya, kó achichí ma xta xi kis'intomatjinguui xi chjiani ngayeje nangui Judea, kojo naxiínda Jerusalen kojo naxiínda xi tikónt'a ndáchikoón xi 'mí Tiro kojo Sidon, ¹⁸ xi jachókint'ieé Kjisoo kojo tsi'e nga sa'índaya chi'in xi tjiín, kojo kui xta xi tsie kjoanima ja'a tangat'anií asién nixtjin xi ndajín, ti boá ti ts'én kamándaya nga. ¹⁹ Kó ngayeje xtaa nga kamámejeén kats'énjo Kjisoo, ngat'a ngo nga'niú jatjoo yojoo xi kats'éndaya ngayeje xtaa.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa 'yá xta xi tsja tjiín kojo xi tsjajín tjiín nguindyikon Néná

(Matioo 5:1-12)

²⁰ Kó Kjisoo askotsijeén xta tsi'e, kó bi katsoó:

–Achichí ra tsjajnú jún xi nimajnú, ngat'a tsajún boá nínga botixómá Néná.

²¹ Achichí ra tsjajnú jún xi bojójnú ngot'e, ngat'a s'e stsiejnú.

Achichí ra tsjajnú jún xi ndyicha'ájnú ngot'e, ngat'a s'e kojnojnú.

²² Achichí ra tsjajnú jún nga xtaa sa'ínch'ójnú, kojo nga kongatjinguijnú, kojo nga ch'o katsojnu kojo nga ch'o kamaa

ja'énjnú xikoó ngo ni xi ndajín, tangat'anii ndí nda xi'íin.

²³ Tsja ngatamajnú kui nixtjin ján kó tsja ngat'iéjnú, ngat'a tanisién je ni xi sakójnú ndi'ak'ajmi ján, ngat'a boá ti ts'én xta xi xchaá kui xtaa boá kats'énjo já chjinie'eén Néná.

²⁴ Tanga, xix'ianjnú jún xta xi chon, ngat'a je kis'iejnú kjoatsjajnú jún.

²⁵ Xix'ianjnú jún xi ngot'e kitsiejnú, ngat'a s'e kama bojójnú.

Xix'ianjnú jún xi ngot'e ndyimojnú jún, ngat'a s'e on kamajnú kojo s'e xcha'ájnú.

²⁶ Xix'ianjnú jún kji'a nga ngayeje xtaa nda ts'én kuichjia kjoaa jún, ngat'a xta xi xchaá kui xtaa boá ti ts'én kats'énjo já chjinie'eén ndisoó.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa nga ni'ánngojo

(Matioo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Tanga jún xi ndyinda'yájnú'un, bi xianjnú'un: Tjó ti'ánjnú xta xi kondrajnú, nda ti'anjojnú xta xi ch'oo jún,

²⁸ ti'anchikonñéjnú xta xi ch'o tjítsójnú, chjia'atzejnú kui xta xi kuichjijata'injnú. ²⁹ Tsi tjín xi kot'a ngo t'anijin, te'ée nga kot'a xi ingoo nga, kó tsi tjín xi kjoa'áxiín njño xi kjit'a ngaxten, te'ée chingáa nga. ³⁰ Ta 'yání xi kui'aá ngo ni, te'ée, kó tsi tjín xi kjoa'áxiín ni xi tse, ngata chjié'éjín nga tsjaa'óyá nguinií.

³¹ Xikó ts'én mejénjnú nga si'anjojnú jún, boá ti ti'anjojnú xta xi kje'e nga.

³² Ngat'a tsi ta kuí tsi xta xi tjoó jún xi si'antjójnú, ¿mí kjoanda xi tjínjnú? Ngat'a ngaskande xtajeé ts'éntjó xta xi ndyits'entjó kui. ³³ Kó tsi ta kuí tsi xta xi nda sa'ínjojnú jún xi nda si'anjojnú, ¿mí kjoanda xi tjínjnú? Ngat'a ngaskande xtajeé ts'én kui nií. ³⁴ Kó tsi ta kuí tsi xta xi si'ankíyajnú xi ndyichiyájnú nga tsja nguínjnú, ¿mí kjoanda xi tjiín kui nií? Ngaskande xtajeé ts'énkíyaá ngo ni xkjín, nga ndyikoyaa nga ingo boá kji'i tsjaa nguinií xkjín. ³⁵ Tanga jún chjiénga si'antjójnú kondrajnú, kó nda ti'anjojnú, kó ti'ankíyajnú ngo ni, nga jmí tsi xchiyájnú nga kje'e ni ko'eé nguínjnú, kó boá

ts'én nga sakójnú ngo kjoanda xi 'niú je, kó jún, ndií Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján kamajnú, kui Néná xi nda ts'énjo xta xi bejín ni xi nda ni'ánjo kojo xta xi ndajín ndyits'en. ³⁶ Chjiénga nımatakón ngatamajnú, xikó ts'én nıma máa Na'mijnú.

**Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa nga ndikón
nga fonguita'in jé ngo xta**

(Matioo 7:1-5)

³⁷ Ngata fonguita'injijnú jé ngo xta, tsı'e nga Néná koónguita'injijnú ngo jé. Ti'anjetakónjnuú xinguijnuú, kó Néná sa'injetakónjnuú jún. ³⁸ Te'éjnuú ni xi kamachjieén ngo xta, kó Néná tsjaajnú ni xi kamachjiénjnuú jún. Tsjaajnú ngo stsa chıboá xi s'ikitsie ma nga 'niú xındyía. Ngat'a ti kuii yáchıboá xi si'ankjiénjnuú nga x'ichıboajnú, ti kuii xi sa'ınkjién Néná nga k'ochıboajojnú jún.

³⁹ Kó Kjisoo katsáyaá ngo énkjín xi bi tsó:

–¿A kamarií ngo nda xi tıka kókoó ndıya kje'e nda xi tıka?
¿A mí tsi ngajoó nga kuixoya tıxaa? ⁴⁰ Nda xi tjbókoyaa 'niújín ngase kamaa ta boajınnıi mostroo, tanga nguije akakoyaa kui ndaa boá ti ts'én kamaa xikoó kui mostroo.

⁴¹ ¿Ánnı nga xtjie xi kjingui ndyıkon nts'ie titsitsıjıın, kó yejín ji yáxtıó xi kjingui ndyikin ji? ⁴² ¿Axa kóts'en ma takın nga bi sée nts'ie: “Nts'ie, te'éndıéni nga k'oxıé an xtjie xi kjingui ndyikin ji”, nga yejín ji yáxtıó xi kjingui tse? ¡Jókjen! Tjón ma ra 'naxıé ji yáxtıó xi kjingui ndyikin ji, s'e nda kamatsıjeén tsı'e nga xchıe ji xtjie xi kjingui ndyıkon nts'ie.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xikó ts'én ya xtaa

(Matioo 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ Ngojín yá xi nda, xi to xi ndajín koajaa, ti nde ngojín yá xi ndajín, xi to xi nda koajaa. ⁴⁴ Ngat'a nga ngo nga ngo yaá ya kjoaa to xi tsjá, ngat'a ngojín yá nda'yá xi to ıgo koajaa, ti nde ngojín yá sarsa xi tostsıje koajaa. ⁴⁵ Nda xi ndaa, ni xi nda

'boxié xi tikónjiin nguujin inímaa, kó nda xi ndajín, ni xi ndajín 'boxié xi tikónjiin nguujin inímaa. Ngat'a ni tsie xi tjíjiin nguujin inímaa xtaa kuí ni xi chjia ts'oa.

Bi ts'én tǵná chiboa Kjisoo kjoaa jó já xi kats'énda ndi'aa
(Matioo 7:24-27)

⁴⁶ ¿Mí kjoaa nga jún, “Ndiá, Ndiá” ndyi'míjnú'un, kó ni'ánjínjú ni xi xian an? ⁴⁷ Ngayeje xtá xi ndibakónna, kó nt'ié éna kó ts'enkátjosón, k'ie xiyájnú'un xi kókón kui: ⁴⁸ Bōa fóyanii xikoó ngo nda xi kats'énda ngo ndi'a, kó tǵón kats'énda ngo tixá xi nanga, kó ítjats'ennii xoó ndi'aa ngasoón ngo ndijo xi je, kó nga kamáje ndejeé', ndójoaa ye'ét'a xchaán kui ndi'aa, tanga nde kats'éntiyajiín, ngat'a ngasoón ngo ndijo kamánda. ⁴⁹ Tanga xi tsint'ié kó kats'énkijatjosónjín, k'ie xiyájnú'un xi kókón kui: bōa fóyanii xikoó ngo nda xi kats'énda ngo ndi'a ngasoón t'ananguii kó jmí xó ítjats'enjinnii nga kats'énda, kó nga kamáje ndejeé', ndójoaa ye'ét'a xchaán kui ndi'aa, kó tǵienmá ts'áka, kó tsie ni xi jee.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo mosoo
nda nguitokoo jajuún
(Matioo 8:5-13)

7 Nguije kamaá Kjisoo nga tsíchjijajo xtá naxíndaá, kijí Kapernaum. ² Kó ngo mosoo xi achichí tjoó nda nguitokoo jajuún, ndajín tjiín kó je mején ma k'ien. ³ Kó nga tsint'ié kui nda nguitokoo jajuún kjoaa Kjisoo, katsanguiya ka'a xtá xi xchá judíoo tsí'e nga 'niú tsí'áa Kjisoo nga kjindibá ts'endáya kui mosoo. ⁴ Kó kui xtá xi xchaá jachókoón Kjisoo, kó 'niú tsí'áa nga bi katsoó:

–Nda inímaa kui ndaa, tsobárií nga kosikeje, ⁵ ngat'a tjórií naxíndájne, kó ngaskande ngo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kats'éndajne.

⁶ Kó Kjisoo kijíjo kui xtá xi xchaá. Tanga nguije makjachó ma ndi'aa, kui nda nguitokoo katsanguiya ka'a já amingoo xi bi katsoó Kjisoo:

–Ndiá, mejénjínna sa'inxtíi, ngat'a nde tsoboájínna nga kuitjás'in ji ndi'ana, ⁷ kuíni nga ngaskande kamájín nga an ma xi kijíkja'aa, tanga ndokjoé ji ngo én, kó kamandaya mosona. ⁸ Ngat'a ti boá ti ts'én an tjinna ngo nguitokó xi botixómána, kó ti tjinna jajún xi botixomáa, kó tsi bi xiáan xi'bi: T'en ji, kó koeje, kó tsi kje'e xi jabí'in xiáan, kó kjindibá, kó kji'a nga mosona tsanguiya an nga sa'in ngo ni, ts'enkjátjosónna.

⁹ Nga tsint'ieé kui nií Kjisoo achichí kijíndikoón, kó askotsijeen xta xi yajánguí kó bi katsoó:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga kje ngo nda sakóna k'ie Israel xi bi ts'én 'niú s'ijiin.

¹⁰ Kó nga jachó nguinié kui já xi kananguiyaa kja ndi'aa nda nguitokoo jajuún, kamábe nga je kamandaya kui nda moso xi oon.

Bi ts'én kats'énkja'á'yaá Kjisoo ndii ngo xtachjón k'an xi je k'ien xi'iin

¹¹ Kó jaskan Kjisoo kijí ngo naxínda xi 'mí Naín, kó nijan kijíjo xta tsi'e kojo kjin ngase xta. ¹² Nguije makjachó kui naxíndaá, kamábe nga tjífkanijín ngo inima, ndí ngoo ngo naa k'an xi je k'ien xi'iin, kó achichí ma xta naxíndaá xi nijan kijíkanijínjo. ¹³ Kó Ndiáa nga kamábe, nijakamaá kui xtachjoón, kó bi katsoó:

–Ngata che'éjín ji.

¹⁴ Kó Kjisoo tjiénmá kijíkón tiñaá koxa xi kji'iya kui nda xongo xi je k'ieen, kó kats'énjo kui koxaa, kó já xi ndyiya'ank'aá xió kixindya, kó Kjisoo bi katsoó nda xongo xi je k'ieen:

–Nda xongo, jí xi bi t'íxiaán: ¡Tisítjin!

¹⁵ Kó kui nda xi k'ieen, tjiénmá kis'ijñando, s'e tsíchjia, s'e Kjisoo kijíjo kui ndaa nínga tikón naaa. ¹⁶ Kó ngayeje xtaa xi katsakjónní, kó katsjaá kjoaje Néná nga bi katsoó:

–Ngo nda chjinie'eén Néná xi 'niú nk'a xaá jatjojinná.

Kó tjin xi bi katsoó:

–Néná je kjoe'ekoón xta naxiéndá xi tsi'e.

¹⁷ Kó ngayeje nangui Judea kojo ngayeje naxiéndá xi síndo t'a tiñaá, kamábe ni xi kats'én Kjisoo.

**Bi ts'én tsíchjiajo Kjisoo xta xi katsanguiyajo
én Jua Bautistaa
(Matioo 11:2-19)**

¹⁸ Kó xta tsi'e Juaa kini'ánkint'ie kjoaa ngayeje kui ni. Kó Juaa tsíchjiaa jó xta tsi'e, ¹⁹ kó katsanguiyakoón Kjisoo, tsi'e nga kosíyaá tsi kuí Kjisoo xi kjindibaá, axa chjiénga kje'e xi skoyaá. ²⁰ Kó kui jaá jachókoón Kjisoo kó bi katsoó:

Jua Bautistaa xí katsanguiyajne tsi'e nga kosiyajne ji: ¿A ji xó boá kui nda xi kjo'e'eé, axa xchiyá xó jin kje'e?

²¹ Ti kuii chiboa Kjisoo achichí ma xta xi kats'éndaya chi'in xi tjiín, kojo xi kjoanimá ndyífoa'atio, kó ts'axié asién nixtjin xi ndajín xi tjíjin xtaa, kó kjín ma xta xi tika xi kats'éntsijeén.

²² Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Tanguínjú, kó t'iyajnú Juaa ni xi je kamáyajnú kojo ni xi je kanda'yájnú, t'ínijmijnú nga xi tika je kamátsijeén, xi nima see je ma fí, xi tjiín chi'in xi ts'enkjátsón tjixin yojoná je kamándaya, xi xtiyaa je tsint'ie, xi k'ieén je ja'á'yaá, kó nga xta nima je tjí'míyaá éntjatsiee Néná. ²³ Kó achichí ra tsjaa kui xi tangat'ajín an nga stinguíni.

²⁴ Kó nguije kijí xta xi katsanguiya Juaa, Kjisoo íts'iyani nga katsáyaá xtaa kjoaa Juaa, kó bi katsoó:

–¿Mí xi tsanguíntsitsijenjú nangui kixií? ¿A ngo yáxa xi ítsanie tjo? ²⁵ Tsi jmí, ¿mí xi tsanguíntsitsijenjú? ¿A ngo nda xi njño tsjakon ts'ényajá? Jún je yajnú nga kui xta xi boajá njño tsjakoón kojo xi nda síndo, ndi'aa re nínga síndo.

²⁶ Kó, ¿mí xi tsanguíntsitsijenjú? ¿A ngo nda chjinie'eén Néná? A joon, ja kui boá xian an, kó nk'a ngase xaá ta boajín ngo nda chjinie'eén Néná. ²⁷ Kjoaa kuii bí xi kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó:

K'ie ts'éntsanguiyatjoón chjinie'énna,

tsi'e nga kui'fjñanda ndiyáa, nga koejetjoón.

²⁸ Ts'énxiyajnú'un nga k'ie kui ngasondiee kjie tsenjín ingo nda chjinie'én xi nk'a ngase xaá xikoó Jua Bautistaa, tanga kui nda xi 'niú chichí ngase xaá nínga botíxomaa Néná, nk'a ngase xaá ta boajín Juaa.

²⁹ Kó ngayeje xta naxińdá kojo já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni, nga tsint'ieé Juaa, kats'énkixi yojoo nguindyikón Néná, nga katsjandíe nga Juaa atínda, ³⁰ tanga já fariseoo kojo já chjiniekjoakitij kats'énch'ó ni xi mejeén Néná, nga kamámejénjín nga Juaa atínda. ³¹ Kó Ndiáa bi katsó:

–¿Mí xi boá ma kon xi kókón kui xta xi tjin kui nixtjin xi'bi?

³² Boá ma kon xikoó já xongo xi síndo nditseen xi bi ndyitsoó xkjín: “Kini'ánkjaniejne yánaxo xi foniee, tanga jún kichájínjnú, kandajne só xi ndasen tsó, tanga jún kicha'ájínjnú.” ³³ Ngat'a je'e Jua Bautistaa, xi iskjniejín pan, ti nde kats'ejín bino, kó jún bi ki'míjnúu nga xindajín tjíjín.

³⁴ Jaskan je'e ndií nda xi'iin, nda xi iskjnie, kojo xi kats'e, kó bi ki'míjnúu: Kui ndaa, nda xki'á, nda ch'i, nda amingoo já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni kojo xta je boá xi'bi. ³⁵ Tanga kjoakjínkoón Néná s'ijñatsijen kjoaa ni xi tjíts'én kui.

Bi kamaá Kjisoo ndi'aa nda fariseo xi 'mí Ximoo

³⁶ Kó ngo nda fariseo tsí'áa Kjisoo tsi'e nga kijkjniejeo nño ndi'aa, kó nga ts'as'ien Kjisoo ndi'aa kui ndaa, kis'ijñat'a yamíxaa. ³⁷ Kós'e kji'a ma jachókoón ngo na xi tjiín jé, xi chjiani naxińdaá kó nga tsint'ieé nga Kjisoo tikónt'a yamíxa ndi'aa nda fariseoo, jachójo ngo ndí rámita ndasíjen, ³⁸ kó kis'ijñando t'a se Kjisoo, askandá s'e íts'iyanií nga ndandyikón aniejónni se Kjisoo, kó tsjatoko kats'énxíjónni, s'e atíndsoa'á se, kós'e katsanguijon ndasíjeen. ³⁹ Nga kamábe kui nií nda fariseoo, bi ts'én kats'énkjó: “Tsi jakoxi nga kui ndaa xi nda chjinie'eén Néná, kamákjínrií 'yá naa boá xi tjíts'énjo, ngat'a na xi tjiín jé boá.” ⁴⁰ Kó Kjisoo bi katsoó nda fariseoo:

–Ji Ximo, ngo ni tikónna xi xiyaá ji.

S'e bi katsó nda fariseoo:

–T'íyéní, Mostro.

⁴¹ S'e Kjisoo katsáyaá ngo énkjín xi bi tsó:

–Jó ma já xi kitsjieen toon ngo nda xi ts'énkíya ton, ngo ma xi kitsjieen ún úchán ton denario, kó xi ingoo ichítíe ma xi kitsjieen. ⁴² Kó nga jmíjín kui jaá kóts'en sa'ínsón ton xi kitsjieen, nda xi ts'énkíya toon kats'énjetakoón nga jó kui jaá. Ngot'e 'ne t'íyéní, ¿ñání nga jó kui jaá xi 'niú tjó ngase kamaa kui ndaa?

⁴³ S'e Ximoo bi katsó:

–Bee kon an nga kuí nda xi 'niú tsie ngase kats'énjetakoón.

Kó Kjisoo bi katsó:

–Boa kji'i ni xi kase ji.

⁴⁴ Kó Kjisoo askotsijeen kui naa, kós'e bi katsoó nda xi 'mí Ximoo:

–¿A titsitsijín kui naa? Ts'as'ien an ndi'áa, kó jmí ndójoa katse'éjinní xi aniejón an ndsako an, tanga kui naa ndándyikon aniejónni ndsako an, kó tsjatoko kats'énxíjónni nga. ⁴⁵ Katse'éjín ngo ndsó t'anijón an nga kini'íntindení, tanga kui naa, ndeskande koó nga ts'as'ien an ndi'áa ts'énbotíndsoa'á ndsako an. ⁴⁶ Jmí isti kananguijinjin tokó an, tanga kui naa, ndasíjen katsanguijon ndsako an. ⁴⁷ Kuíni nga boa xianñaa nga nda tsi kjín ma jeé, je kini'ánjetakoón, ngat'a achichí 'niú kats'éntjó, tanga kui xta xi chiboa ni'ánjetakoón, chiboa tsi ts'éntjó.

⁴⁸ Kó Kjisoo bi katsoó kui naa:

–Ji chjoón jee je kini'ánjetakoón.

⁴⁹ Kó xta xi ngase xi síndojo t'a yamíxaa, íts'iyanii nga bi katsó ja k'íe ja ngajaán xkjín:

–¿'Yání boa kui xi'bi, nga ngaskande je ts'enjétakoón?

⁵⁰ Kó Kjisoo bi katsó ngasee kui naa:

–Tangat'anii kjoas'ijjín, kuíni nga je jatjo'a ji, t'en xió xió ji 'ne.

Ínchjín xi asíkojo Kjisoo

8 Kó jaskan nguije kamá kui nií, Kjisoo kijí ngayeje naxínda kojo ndí nangui nga katsáyá éntjatsiee kjoaa nínga botixómá Néná. Nga tiejó xta tsi'e kja nijan kistso'bájo, ²kojo boá ts'én tjín ínchjín xi Kjisoo kats'éndaya nga ts'axieé asién nixtjin xi ndajín kojo kjín tokoya chi'in. Nguijin kui ínchjín kja tso'bájin na Riyaa, kui xi ti na Leé ki'mií nga, kui xi yito asién nixtjin xindajín jatjo nguijin yoojo, ³kojo na Juaá, chjoón kui nda xi 'mí Kusaa, nda xi kats'énxájo Erodee, kojo na Susaa kojo kjín ngase kje'e ínchjín xi kats'enseén nga asíkojo nga katsjaá ta ni xi tjínrií.

Bi ts'én íjñá chiboá Kjisoo kjoaa nda xi atítsojo xojmaá

(Matioo 13:1-9; Markoo 4:1-12)

⁴Kó kji'a nga kjín xta kamátikó xi kjindibáni xki naxínda xi kijíkoón Kjisoo, ínjimíí kui énkjín xi bi tsoó:

⁵–Ngo nda xi 'bítjie, kijík'itjie xojma. Kó nga ítjie xojmaá, ngo tjín xi ixó t'a ndiyaá, kó xta xi ja'aa katsjanié, kó nisiee iskjinie. ⁶Kó ingo tjín kuí xojmaá xi ixó ngasón ndijoo, kó nguije katjoñts'ién, kixí ngat'a jmí ndójoa kis'iejin. ⁷Kó ingo tjín kuí xojmaá xi ixó nguijin yándá'yaá, kó nga kamánk'á yándá'yaá nijan kamánk'á nga, kó kats'énxí. ⁸Kó ingo tjín kuí xojmaá xi ixó t'anangui xi ndaa, kó kis'iee to, kó ínts'ién, kó nda to katsjá, ngaskande úchán to katsjá nga ngo xojmaá.

Nga katsáyá Kjisoo kui nií 'niú tsíchjia nga bi katsó:

–Xi tjín tjiboanijon nga kuint'ie, ngatasiennijón kui eén.

⁹Kó xta tsi'e Kjisoo asíyaá, mí ni xi mejeén tsó kui énkjín xi katsáyá. ¹⁰Kó Kjisoo bi katsó:

–Jún je ki'míyajnú ni xi tji'maá xikó ts'én botixómá Néná, tanga xta xi ngasee énkjín xí tjindókjoajo, tsi'e nga nda tsi skotsíjen, skuiejín, kó nda tsi kuint'ie, kamakjínjin.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa énkjiín nda xi 'bítjie

(Matioo 13:18-23; Markoo 4:13-20)

¹¹ Kuí nií xi mejeén tsó kui énkjiín: Xojmaá, kuí xí eén Néná, ¹² kó kui xi ixó t'a ndiyaá, kuí xí xikoó xta xi nt'ié eén Néná, tanga ta tji'niú ndibá xindajín diabloo kó foa'áxiín nguujin inimaá kui eén, tsi'e nga s'ijinjiín, kó kjo'tjo'ájín. ¹³ Kó kui xojmá xi ixó ngasón ndijoo, kuí xí xikoó xta xi nt'ié eén Néná kó tsja máa nga kjbé, tanga nga jmí jamajiín, ta ngotjón tsi s'ijiín, kó nga fochó chiboá nga chját'ayákón ts'enkjeié kjoa. ¹⁴ Kó kui xojmá xi ixó nguujin nda'yaá, kuí xí xikoó xta xi nt'ié eén Néná, tanga chíchi chíchi 'bijná kui eén, ngat'a kjoandaa, kjoachoon kojo kjoatsja xi tjiín kui ngasondiee, ts'enchája, kó jmí to 'béjiín nga maxchá. ¹⁵ Kó kui xojmá xi ixó t'anangui ndaa, kuí xí xikoó xta xi kixi kojo xi ngayeje inimaá nga nt'ié eén kojo nga ts'enkjátjosón ni xi tsó eén Néná, kó 'niú mindyia, kó nda to xi tsjá.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa ndi'íi

(Markoo 4:21-25)

¹⁶ Ngojín xta xi kui'ítí ngo ndi'í xi ts'entsíjenná, tsi'e nga jaskan skíbé ngo tiji xi kui'l'máni, kojo tsi nguindie ngo nchan kui'íjñá, a mí tsi tasá nínga 'bítíyá ndi'í xí ts'entsíjeen kui'íjñá, tsi'e nga sa'intsijeén xta xi k'os'ien nguiya ndi'aa. ¹⁷ Ngat'a, nde ngojín ni xi 'ma xi xchajín, ti nde jmíjín ngo ni xi kondókjoasien xi xchá nda ndajín kojo tsi xchajín nínga tsijeén.

¹⁸ Tsítsjenjnuú kóts'en nda'yájnú, ngat'a xi nt'ié ni xi bokoyá an, tsie ngase ko'eé nga kamakjiín, tanga xi nt'iéjín, chja'áxiín ngaskande ni chíi xi ts'énkjó nga makjiín.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo 'yání xi naaa kojo nts'ie

(Matioo 12:46-50; Markoo 3:31-35)

¹⁹ Kó naaa kojo já nts'ie kojo ínchjín ndichja jachó nínga tikón Kjisoo, tanga kamajín jachókón tiñaá ngat'a achichí xta tjín. ²⁰ Kó tjín xi katsáyaá Kjisoo nga bi katsoó:

–Naáa kojo nts'ie kojo ndichje nditsen ján síndo kó mején xoó skuíee.

²¹ Tanga Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Naana kojo nts'ie an kojo ndichja an kuí xí nt'ie kojo xi ts'én ni xi tsó eén Néná.

Bi ts'én kats'énk'íxió Kjisoo tjoó kojo ndáchikoón
(*Matioo 8:23-27; Markoo 4:35-41*)

²² Kó ngo ndiya nga Kjisoo kojo xta ts'ie, ts'as'ien ngo nguiya tjotso je, bi katsoó:

–Tjián ngándá xi ingoboá ján.

Kós'e kijí. ²³ Tanga tjienga ndyífoa'atio nguijin ndójoaa, kis'ifé Kjisoo. Kó ta kji'a ma kjindibá ngo tjo'niú xi kitsjieen ndójoaa, kó ndeskande ts'enk'ás'ién ma ndójoa nguiya tjotso jee, kó je mejeén matingándá. ²⁴ Kó tsanguínchoon Kjisoo, kó kini'ánkja'aá nga bi ki'mií:

–¡Mostro! ¡Mostro! ¡Je matingándá!

S'e nguije ja'aá Kjisoo kats'énxchánjo tjoó kojo nga'niuú ndójoaa, kó kixixió, s'e kis'ie xió xió ngasón ndójoaa. ²⁵ Kó Kjisoo bi katsoó xtaa:

–¿Ná tsanguínjojnú kjoas'ijinjnú?

Kó kui jaá achichí katsakjónní kojo kijíndikoón, kó ja k'ie ja ngaján asiyaá xkjín nga bi katsoó:

–¿'Yá ndaa boá xi'bi, nga ngaskande tjoó kojo ndójoaa tsjaá kjoa kó nt'ie'eén?

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjíjin
asién nixtjijn xindajín

(*Matioo 8:28-34; Markoo 5:1-20*)

²⁶ Kó tichaan jachó nanguii xta Jerasa, kui nangui xi tikón ngándá xi ingoboaa, kjen nangui Galilea. ²⁷ Kó nga jatjajen Kjisoo tjotso jee, kijí ngasón kixí ján, kó jachókoón ngo nda xi kjindibáni naxiíndá ján, xi je kjín nixtjinnii nga tikónjiin nguijin yojoo ngo asién nixtjijn xindajín, kó jmí njño yajájín ti

nde nguiti jímí ndi'a kis'ijñajín, ngat'a kiá nguijin naximik'ieen kis'ijña. ²⁸ Kó kui ndaa nga kamábe Kjisoo, 'niú askandáyá kó asién tikoó t'a se Kjisoo s'e bi katsó:

–jMí xi tjín kjoaa an, Kjisoo, ndíí Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján! 'Niú ts'énmí'aá nga jímí kjoanimá ni'ínkje'ejínní!

²⁹ Kuíni nga bi katsó ngat'a Kjisoo tsí'aá kui asién nixtjin xi ndajín tsí'e nga jatjotin nguijin yojoo kui ndaa. Ngat'a achichí kjín nixtjinníi kui asién nixtjiin nga kats'én tsí'e yojoo kui ndaa, kó xtaa nda tsi n'niú kichá ma íta'niú tsja kojo se, tsí'e nga jímí ni sa'ínjín, ti kuí xí iskjítindsóni, kó kui xindajín taxkiya kats'énkjí nguindie kjitiya kui ndaa. ³⁰ Kó Kjisoo bi katsoó nga asíyaá:

–¿Kó 'mí?

Kó kui ndaa bi katsó:

–Lejion 'míjne.

Ngat'a achichí kjín ma asién nixtjin xindajín xi ts'as'ienjin nguijin yojoo. ³¹ Kó kui xindajín 'niú tsí'áa Kjisoo tsí'e nga kiájín katsanguiya tixa nangaa t'ananguii. ³² Kó kiá tjinguii achichí ma chínga tjimá xi ndyikjén nguijin ndixchoo, kó kui asién nixtjin xindajín 'niú tsí'aá Kjisoo tsí'e nga nguijin yojoo kui chíngaa k'os'ienjin, kós'e Kjisoo katsjaá kjoa. ³³ Kó kui asién nixtjiin jatjotiin kui ndaa, kó chíngaa kijík'índojiin, kó taxkiya tsanga tsabé ngo nínga nk'a kó kiá ixó nguijin ndójoaa nínga jesón ngándá ngayejee.

³⁴ Kó kui já xí ndyikoón kui chíngaa nga kamábe ni xi kamaá, tsanga ma nga kijí nguijin naxínda ján kojo t'a ndia nga kijík'ínijmi kui nií. ³⁵ Kó xtaa kijíkatsijen mí ni xi kamaá, kó nga jachó nínga tikón Kjisoo kamábe kui nda xi kjín asién nixtjiin xindajín kis'índojin yojoo nga je xió tikónt'a se Kjisoo, je ts'ényajá nñoó kó je nda tikón, kó kui xtaa achichí katsakjónní. ³⁶ Kó xta xi kamábe ni xi kamaá, ínijmí kóts'en jatjo'a kui nda xi kis'ijñajiin asién nixtjin xindajín. ³⁷ Kós'e ngayeje xta xi chjiani nangui Jerasa, 'niú tsí'áa Kjisoo tsí'e nga kjotjoni kui nanguii, ngat'a achichí katsakjónní kjoaa ni xi

kamaá. Kó Kjisoo ts'as'ien nguïya tjotso jee s'e kijí. ³⁸ Kó kui nda xi jatjoiin asién nixtjin xindajiin nguïjin yojoo, 'niú tsí'aa Kjisoo tsí'e nga kjojo, tanga Kjisoo bi katsóo:

³⁹ –Tasá t'en nguini ndi'áa, kó t'ínijmi ji ni je xi kats'énjoo Néná.

Kó kui ndaa kijí kó ínijmí xta naxíndaá ni xi kats'énjoo Kjisoo.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo tsakjin kjojo ngo xtachjón
(*Matioo 9:18-26; Markoo 5:21-43*)

⁴⁰ Kó kji'a nga kijí nguini Kjisoo, achichí ma xta xi tsja kamaá nga jachókoón, ngat'a ngayejee nga je ndyikoyaa.

⁴¹ Kós'e ta niján ma jachókoón ngo nda xi 'mí Jairo, kui xi nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná. Kó asién tikoó t'a se Kjisoo, kós'e 'niú tsí'aa nga kjojo ndi'aa, ⁴² ngat'a ta ngo tsi ma ndí tsakjin xi tikoón xi ma ra tsi ta tiejó noó, xi je mején ma k'ien. Kó tjienga ts'énfi Kjisoo ndi'aa Jairoo, achichí xta xi nijan kijíjo xi ngaskande ndyi'bindiyó'niú ma.

⁴³ Kó ngo xtachjón xi tiejó nóní nga tjiin chixójín xi je kats'énkjié ngayeje toon nga kijíkoón chjiniendiki kó nde ngojín xi kats'éndaya. ⁴⁴ Kui xtachjoón kijíkon tínaa xtjieen ngaxton Kjisoo kó kats'énjoo ngandee njño, kó ti kji'a kixixió kui chixójín xi koon.

⁴⁵ Kó Kjisoo bi katsó nga asíyá:

–¿'Yání boa xi kats'énjona?

Kó xta xi tso'bájo jinjin katsó, s'e Peé bi katsó:

–Mostro, xta kjiin ts'én'bindiyó'niú kó ndyitsanguinña k'ie ndyitsanguinña jaán, kó bi t'ise ji “¿'Yání boa xi kats'énjona?”

⁴⁶ Tanga Kjisoo bi katsó:

–Tjin xi kats'énjona, ngat'a tsijen kamána nga nguïjin yojona jatjoiin ngo nga'niú.

⁴⁷ Kós'e kui xtachjoón nga kamábe nga kamá'májiin yojoo, jatsié ma nga kijíkoón Kjisoo kós'e asién tikoó t'a se Kjisoo, s'e

katsáyaá ngujiin ngayeje xtaa mí kjoaa nga kats'énjo njño Kjisoo, kojo kóts'en nga ti kui chiboa kamándaya. ⁴⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ji chjoón, kjoas'ijjin xí je ts'axié'aá ji, t'en xió xió 'ne.

⁴⁹ Ti ts'énehjia ngase Kjisoo nga jachó ngo nda xi kjindibáni ndi'aa nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná nga bi katsoó:

–Je k'ien tsakjinchií, nguiti ni'ínxtijjin Mostroo.

⁵⁰ Tanga Kjisoo tsint'ieé kui eén kós'e bi katsoó:

–Ngata ndakinjin ma, ta ti'ins'ijin tsi ji, kó tsakjinchií kjotjo'a.

⁵¹ Kó nga jachó Kjisoo ndi'aa Jairoo, ta'yajin xi nijan ts'as'ienjo ngase, ta Peé, Sandiyaá, Juaa, na'mii kojo naaa kui tsakjinchií tsi. ⁵² Kó ngayeje xtaa ndyikjandá nga ndasen kjimaa kjoaa kui tsakjinchií, tanga Kjisoo bi katsoó:

–Ngata cha'ájijnjú, tsakjinchií kjie 'mejín, ta kji'ifé tsi.

⁵³ Kó ngayeje xtaa tsajnókie Kjisoo, ngat'a nga be nga je k'ien kui tsakjinchií. ⁵⁴ Tanga Kjisoo iskjbé tsja tsakjinchií kó bi katsoó:

–jTsakjinchií, tísitjin!

⁵⁵ Kó nguije ja'á'yaá asién nixtjiin tjienná jastjien, kó Kjisoo katsjá kjoa nga ko'e'eé ni chinie. ⁵⁶ Kó xi xchaá kui tsakjinchií achichí kijíndikoón, tanga Kjisoo tsí'aá nga ta'yajin xi kotsoyaa ni xi kamaá.

Kjisoo bi ts'én katsjáxaá nga tiejó xtaa

(Matioo 10:5-15; Markoo 6:7-13)

9 Kó Kjisoo nguije ítikó nga tiejó xta tsí'e, katsjaá nga'niú kojo xá tsí'e nga kamaa k'oxié ngayeje tokoya asién nixtjiin xindajin kojo nga sa'índaya ngayeje xta xi tjiin chi'in. ² Kó katsanguiya tsí'e nga kui'ínijmi kjoaa nínga botixómá Néná kojo tsí'e nga sa'índaya xta xi oon. ³ Kó bi katsoó kui jaá:

–Ngata jmi ni ch'iajijnjú tsí'e ndiyaá: nde yánisie, nde stsa, nde ni chinie, nde ton, kojo ngata ch'iajijnjú jó 'niú njño. ⁴ Kó tajná ndi'aní nínga kjochojnu kia tindyiónjú, ngaskande nga

konguín nguínjnú kje'e nangui. ⁵ Kó tsi tjin xta xi sa'insenjínjnú, tjitaxiejnú kui naxíndaá, kó t'ítsaniejnu xaa ndsakojnú, tsí'e nga skuie kui xtaa nga ndajín kji'i ni xi kats'én.

⁶ Kó jatjo kui jaá, kó kijí ngayeje ndí nangui nga ínjimi kui éntjatsiee kojo nga kats'éndaya xta xi oon.

**Bi ts'én tsíchjia Erodee xikó ts'én
kats'énk'ién Jua Bautistaa
(Matioo 14:1-12; Markoo 6:14-29)**

⁷ Kó Erodee nda xi tjiín xá nangui Galilea tsint'ie kjoaa ngayeje ni xi kats'én Kjisoo, kó nde bejín mí xi sa'ínkjó, ngat'a tjin xta xi katsó nga Juaa xó xi je ja'á'yaá nguijiiin xta xi je jesoón, ⁸ kó kje'e xi katsó nga nda chjinie'eén Néná xi 'mí Elíaa xó xi jatokjá nguíní, kó ti kje'e xi katsó nga ngo xó nda chjinie'én xchaá Néná xi ja'á'yá nguinií. ⁹ Kó Erodee bi katsó:

–Ti ánní xi katsja an kjoa nga ikichásén toko Juaa, ja, ¿'yá ndaa xi'bi' tsoboa, kui xi ts'ént'ie an nga tsie ni xi tjíts'én?

Kó Erodee kamámejeén nga skuie Kjisoo.

**Bi ts'én kats'énkjíén Kjisoo ún mī xta
(Matioo 14:13-21; Markoo 6:30-44; Juaa 6:1-14)**

¹⁰ Kó nguije jachó nguíní já apostroo, ínjimií Kjisoo ngayeje ni xi kats'én. Kó Kjisoo kijjjo t'axín kui jaá ngo nguíndie kjitiya tiñaa naxíndaá Betsaida. ¹¹ Tanga nguije kamábe xta kjíin kijítjnguii nínga kijí Kjisoo, kó Kjisoo kats'énseén nga ínjimií kjoaa nínga botixómá Néná, kojo kats'éndaya xta xi oon.

¹² Kó nga je mején kjima'nā, jachókoón Kjisoo nga tiejó xtaa, kó bi katsoó:

–Ti'inkjí kui xtaa 'ne, tsí'e nga koeje nínga jnoo kojo ndí nangui xi síndo tiñaa tsí'e nga k'otsie chíí ni xi skjinié ngat'a kjitiya kui nguíndiee.

¹³ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Jún te'énúu ni xi skjinie.

Kó kui jaá bi katsoó:

–Ta ún tsi pan kojo jó tji xi kich'iajne, ngototo tsi konguín'ñatsiéjne ni xi skjinie ngayeje kui xtaa.

¹⁴ Ma ra tsi ta ún mi já xi'in. Kós'e Kjisoo bi katsoó xta tsi'e:

–Xki ichítie ichítie ti'ank'índotiejnú.

¹⁵ Kó kui jaá kats'én ni xi ki'mií, kó boa katsoó xtaa nga kia k'uíndotie nguijin ndixchoo. ¹⁶ Kó Kjisoo iskjbé pan xi uún kojo tji xi jóó, askotsijen nk'a ján, kats'énchikonñé, s'e akjángá kó katsjaá xta tsi'e, tsi'e nga kui jaá sa'ínkja'asoón ngayeje xta xi ngasee. ¹⁷ Kó ngayeje xtaa iskjinie kó kitsie chan chaan, kó ngu*i* tiejó nisenya kamá pan xi ts'angu*i*.

Bi ts'én katsáyá Peé nga Kjisoo boá xi Kristoo

(*Matioo 16:13-20; Markoo 8:27-30*)

¹⁸ Kó ngo ndiya nga Kjisoo ts'énchjia t'axiín Néná, kó xta tsi'e nijan tikónjo, s'e Kjisoo bi katsoó nga asiyaá:

–¿Kó tsó xtaa, 'yá xóni an?

¹⁹ Kó kui jaá bi katsoó:

–Tjín xi Jua Bautistaa xó ji tsó, kje'e xi Elíaa xó ji tsó, kó ti tjín xi ngo xó nda chjiniéén xchaá Néná xi je ja'á'yaá xó ji tsó.

²⁰ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Kó jún, ¿'yáni an, kó 'míjnu?

Kós'e Peé bi katsoó:

–Jí xi Kristo xi Néná katsanguiyaa.

Bi ts'én katsáyatjón Kjisoo nga koya

(*Matioo 16:21-28; Markoo 8:31-9:1*)

²¹ Tanga Kjisoo 'niú atíxomaa kui jaá nga ta'yajín xi kotsoyaa kui nii. ²² Kó bi katsoó:

–Ndií nda xi'iin chjiénga tsie kjoanima kjoa'atio, kojo sa'ínch'ó já xchá nguitokoo naxindaá, kojo já nguitokoo chiná'mii, kojo já chjiniekjoakitii.

Kó katsáyá nga chjiénga si'ank'ien, kó nga xi ma jaán nixtjin kjoa'á'yaá.

²³ Kó bi katsoó ngayeje xtaa:

–Tsi tjin ka'a xta xi mejeén tsienguína, ngats'énchíyá yoo, nga kjíbé kroo ndyiojón ndyiojón, kós'e ngatjandibatjinguína. ²⁴ Ngat'a ngayeje xi mejeén k'oxié'á kjoamindyioon, tasá sa'ínchaja, kó ngayeje xi sa'ínchaja kjoamindyioon tangat'anii an, kuí boá xi kjo'tjo'a. ²⁵ Ngat'a ¿mí chjínii tsi ngo nda kuiejeen ngayeje ni xi tjin kuí ngasondiee, tsi sa'ínchaja kojo tsi sa'ínkjatsón ti kuí yoo? ²⁶ Ngat'a ngayeje xta xi soboá kamaa kjoaa an kojo kjoaa éna, ti boá ti ts'én ndíi nda xi'iin soboá kamaa kjoaa kui, kji'a nga kjo'e'éjo kjoaje tsi'e, kojo kjoajee Na'mii, kojo tsi'e ndítsjeee. ²⁷ Tanga jakoxi ni xi xianjnú'un nga tjin ka'a xi síndojinná k'iee xi koyajín ngaskande nga skuie nga kotíxoma Néná.

Bi ts'én kasasikjo asieén Kjisoo

(Matioo 17:1-8; Markoo 9:2-8)

²⁸ Kó ma ra jin nixtjin jaskan nga ínijmi kui eén, Kjisoo kijínijínguú ngo tjingui nínga kijíchjiaa Néná, kó nijan kijíjo Peé, Sandiyaá kojo Juua. ²⁹ Kó tjienga ts'énchjiaa Néná, kje'e kis'ie kjen, kó njño xi yajá tiboá xó xó kamá. ³⁰ Kó kja jatokját'aa jó já xi tsíchjianiimíjo. Moisee kojo Elíaa boá, ³¹ kui jaá ja'atjiyajoön kjoajee Néná, kó tsíchjianiimíjo kjoaa kjoaboya xi sakoó Kjisoo kja naxiíndá Jerusalen. ³² Tanga Peé kojo já xi nijan tjimájo achichí je íjñaá tanga kis'iyojoféjín, kó kamábe kjoajee Kjisoo, kojo nga jó já xi nijan tikónjo. ³³ Kó nguije ndyifí kui jaá, Peé bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, ja ta nda kji'i nga k'ie tindyión xtín! Kama si'anda ján ndi'añk'ién: ngo tse, ngo tsi'e Moisee, s'e ngo tsi'e Elíaa.

Ngat'a nde bejín mí xi katsó Peé. ³⁴ Kó tjienga ts'énchjiaa kui nii, ngo ndi kitsjien xi í'má kui jaá, kó achichí katsakjónní nga

kamámejeén ts'as'ienjin ngu_{ij}iin kui ndi_i. ³⁵ Kó ngu_{ij}iin kui ndi_i kanda'yá ngo nda xi bi katsó:

–iKuí xi'bi xi ndí tjóna xi ja'ajin an, kui nda'yájnú!

³⁶ Kó ngu_{ij}e nguiti kanda'yájin kui ndaa, Kjisoo kis'ijña soboa. Kó kui jaá ta'yajin xi katsáyaá ni xi kamábe kui nixtjin ján.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjíjin
ngo asién nixtjin xindajin
(Matioo 17:14-21; Markoo 9:14-29)**

³⁷ Kó nga kamánguindyiojón, nga kjindibájayani tjinguii, achichí ma xta xi kijíkja'ayindiya Kjisoo. ³⁸ Kó ngu_{ij}iin xta kjíin kanda'yaá ngo nda xi 'niú tsíchjiajo Kjisoo nga bi katsó:

–Mostro, 'niú mí'aá, tsitsíjin chí ndína, ngat'a ngo chí ma, ³⁹ ngo asién nixtjin xindajin xi kíbé, kó ts'enkjándayá, kó ts'enkjátsié, kó nisién xó ma si'a ts'oa, kó ts'en'oón, kó ta'ya mejeén tsjiuen, ⁴⁰ je 'niú ts'áa xta tse, ts'i'e nga k'oxié kui asién nixtjin, tanga kamájin.

⁴¹ Kó Kjisoo bi katsó:

–iXta xi s'ijinjin kojo xi ndajin! ¿Ngaskande kji'áni nga chjienga kotíjnajojnú'un? ¿Ngaskande kji'áni nga takó sa'inchíkjoajnú'un? Ndibéjení ndí k'íe.

⁴² Kó tanga tjenga kui ndaa ts'enfíkon tínaa Kjisoo, kui xindajin, ts'ajmitójó t'anangui, kó kats'énkjatsiéxchán, tanga Kjisoo kats'énxchánjo kui asién nixtjin xi ndajin ts'i'e nga jatjo, kó tjienmá kamándaya kui ndaa, s'e kats'énkjíkon nguinií na'mii. ⁴³ Kó ngayeje xtaa 'niú kijíndikoón kjoaje Néná.

**Bi ts'én katsáyá nguini Kjisoo xi ma jó ndiya nga koya
(Matioo 17:22-23; Markoo 9:30-32)**

Kó tjenga ngayeje xtaa kijíndikoón ni xi tjíts'én Kjisoo, kó kui bi katsoó xta ts'i'e:

⁴⁴–Nda ma tasiénnijonjnúu kui nií kó nga ni'ánchíyajínjnú, ngat'a ndíí ndá xí'íjín nguiya tsja xtaa sí'ank'as'ien.

⁴⁵Tanga kui jaá kamákjínjín kui eén, ngat'a Néná í'maá tsi'e nga kamakjínjín ni xi kama, kó katsakjónní nga asíyaá Kjisoo tsi'e nga kotsoya chan chan ni xi tjítsó.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo 'yání xi chjí
ngasenií nínga botixómá Néná
(Matioo 18:1-5; Markoo 9:33-37)**

⁴⁶Kós'e xta tsi'e Kjisoo íts'iyanií nga askjoyá 'yání xi 'niú chjí ngasenií nguijín kui jaá. ⁴⁷Kó nga kamákjín Kjisoo kjoaa ni xi ndyits'enkjó nguijín inimaá kui jaá, iskjíbé ngo ndachí xi íjñat'aa yojoo, ⁴⁸kó bi katsoó:

–Ta 'yání xi skíbení kui ndachíí ngajona, ti ts'énkjíbena an nga, kó ta 'yání xi ts'énkjíbena, ts'énkjíbé kui Néná xi katsanguiyana, ngat'a kui xi 'niú chichí nguijín jún, kuí xi'ba xi chjí ngasenií.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa nga xta xi
kondranájín, kjoanda tsañá tikón
(Markoo 9:38-40)**

⁴⁹Kós'e Juaa bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, ngo ndá kamáya jín xi ngajo tse ts'én'boxiéni xindajín, kó ik'íchjájne ngat'a jmí tsi k'ie tso'bátjinguiná.

⁵⁰Kó Kjisoo bi katsoó kui ndaa:

–Ngata 'bíchjájínjnúu, ngat'a xi kondranájín tikón, kjoanda tsañá tikón.

Kjisoo bi ts'én kats'énxchánjo Sandiyaá kojo Juaa

⁵¹Kó nguije kjimatiña níxtjín nga Kjisoo koeje nk'a ján, katsjaá kon nga kijí naxíndá Jerusalen. ⁵²Kó katsanguiyatjón ka'a xta xi kats'énka'a én, xi kijí ngo ndí nangui xi chjiani nangui Samariá tsi'e nga kongasendiee nínga sa'ínkja'yá,

⁵³ tanga xta xi chjiani nangui Samaria kats'énjo'ojín nga kia kjochó Kjisoo, ngat'a kamákjiín nga xtjieen naxindá Jerusalen ts'énfi. ⁵⁴ Kó nga kamábe kui nii xta ts'i'e xi 'mí Sandiyáa kojo Juaa, bi katsoó Kjisoo:

Ndia, ¿a mejeén nga chjia'a jin nga kjindibájén ndi'í ndi'ak'ajmi ján, kó ngats'énkjié ngayeje kui xtaa?

⁵⁵ Tanga Kjisoo asko'á kui jaá, kó kats'énxchánjo nga bi katsoó:

–Jún yajínjnu mí asién nixtjin xi ndokjoanijnú, ⁵⁶ ngat'a ndií nda xi'iin jmí tsi je'e ts'i'e nga sa'ínchaja inimaa xtaa, tasá je'e ts'i'e nga k'oxié'á.

Kós'e jaskan kijí kje'e ndí nangui.

Bi ts'én tsíchjiajo Kjisoo xta xi kamámejeén kijítjinguií

(Matioo 8:18-22)

⁵⁷ Kó tjienga ndyifí nguiya ndiyaá, ngo nda bi katsoó:

–Ndia, mejénna kjuintjinguií ta nínga k'uin ji.

⁵⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Xanñaá tixa tjiin nínga 'bindo'yá, kó nisiee ndoboa tjiin nínga 'bindo, tanga ndií nda xi'iin jmíjin ngo nguindie nínga sa'ínkja'yá.

⁵⁹ Kó Kjisoo ingo xi bi katsó nguinií:

–Ndibétjinguinií.

Tanga kui ndaa bi katsó:

–Ndia, te'é ndié ma raní nga tjon kjuinkánijín an na'mina.

⁶⁰ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Te'éndiée nga xta xi xikoó tsi je jesoón nga kui koónijín xtaa xi je jesoón, kó ji t'enk'ínijmi tajñání kjoaa nínga botixómá Néná.

⁶¹ Kó kje'e nda xi bi katsoó:

–Ndia, mejénna kjuintjinguií, tanga tjon te'é ndié ma raní nga sa'ínkixot'a an xtana xi síndo ndi'ana.

⁶² Tanga Kjisoo bi katsoó:

–Nde ngojín xta xi je íjñasoón tsja kicha xi bokján nanguii kó kotsijen nguini ngaxton, xi nda kamaa nga k'os'ien nínga botixómá Néná.

Bi ts'én katsanguiya Kjisoo já xi ichítie kojo kan joó

10 Jaskan nguije kamá kui nii, Ndiána boa ti ts'én ja'ájin ngui ichítie kojo kan jó já, kó jó jó katsanguiyatjón ngayeje naxínda nínga koeje kui. ² Kó bi katsoó:

–Nga jakoxi achichí kamá ni xi kamáxchaá, tanga chiboa tsi ma xta xi ndyits'enxaá, kuíni nga 'niú chjia'ajnú Ndiá xi tsi'e ni xi kamáxchaá tsi'e nga sanguíya ngase xta xi sa'inxá nguijin jnoo. ³ Tanguínjú, k'ie ts'entsanguiyájnún'un xikó maá chotsanga xi tjmá nguijiin cholobo. ⁴ Ngata jmí stsa ch'iajínjú, ti nde stsaton, ti nde jmí ndiétjiboa ch'iajínjú, kó nga ta'yajín xi ni'ántindejnu nguíya ndiyaá. ⁵ Kó kji'a nga kuitjás'ienjnu ngo ndi'a, tjón ti'antindejnu, nga bi k'uinjnu: “Ngat'ieé kjoaxió kui ndi'aa.” ⁶ Kó tsi kjaa síndo xta xi tjiín kjoaxió, kui kjoaxió xi ndyi'mjnu s'ijñaá, tanga tsi jmí, kui kjoaxioó kjindibákón nguínjú. ⁷ Kó ti kuii ndi'aa tindyiónjú, kó chiniejnu, kó t'iojnu ta ni xi tjínrií xi tsjaajnu kui xtaa, ngat'a nda xi ts'énxaá tjínrií kjoanda nga kamachjií. Ngata xki ndi'ajín mintjajnu. ⁸ Kó ta naxínda nínga kuitjás'ienjnu, nga si'ank'as'ienjnu, chiniejnu ni xi koe'éjnu, ⁹ kó ti'andayajnu xta xi oon xi síndo kui nguindiee, kó bi t'ínjnu: “Je tsá kotixomajnu Néná.” ¹⁰ Tanga tajná naxínda nínga kuitjás'ienjnu, kó tsi ndajín si'anjojnu, tjitaxiejnu nguíya ndiyatieé, kó bi t'ínjnu: ¹¹ “Ngaskande xaa ndie xi tjín kui naxíndájnu xi tsajájon ndsakojne, 'bitsaniejne kondra tsajún. Tanga ngatamayajnu kui nii, nga je tsá kotixomajnu Néná.” ¹² Kó xiyájnún'un nga kui nixtjin ján, nga kui naxíndaá tsie ngase jé xi sakoó, ta boajnnii naxínda Sodomá.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa xta xi tsint'ie'énjín

(Matioo 11:20-24)

¹³ ¡Nima xó jún xta xi chjiani Korasín! ¡Nima xó jún xta xi chjiani Betsaida! Ngat'a tsi kja nangui Tiro kojo Sidon nínga kamá kjoandikón xi kamá nguijiin xtajnú, ant'erana je kats'énk'oyá yojoo kui xtaa kjoaa ni xi ndajín xi kats'én, je ra tsajá njño tokjuie kó je ra indyiaá ndiso toko tsi'e nga akó nga nguiti mejénjiin sa'ínjé. ¹⁴ Tanga nixtjin nga kamajé tsie ngase jé xi sakójnú ta boajiin xta xi chjiani Tiro kojo Sidon. ¹⁵ Kó jún xta xi chjiani Kapernaum, a berí takónjnu nga ngaskande ndi'ak'ajmii xchjanínk'ajnú jún, jmí, tasá xiyájnu'un nga ngaskande ndoboa nk'ieen si'ankjatjajénjnu.

¹⁶ Kui xi kuint'iejnú jún, ndyint'iena an nga, kó xi sa'ínch'ójnu jún, ti tjíts'ench'óna an nga, kó xi tjíts'ench'óna an, tjíts'ench'ó kui Néná xi katsanguiyana nga.

Bi ts'én je'e'oyá nguini já xi ichítie kojo kan joó

¹⁷ Kó achichí tsja kamaá nga je'e nguini já xi ichítie kojo kan joó, kó bi katsó:

–¡Ndia, ngaskande xindajín nt'ie'énjne nga ndokjoajne ja'éen!

¹⁸ Kó Kjisoo bi katsó:

–An kamábe an nga xindajín Satanaa ts'ákani ndi'ak'ajmi ján xikó maá nga foa'at'e.

¹⁹ Tsitsíjenjnu nga an boá xi ts'éntsjajnú'un nga'niú tsi'e nga kama konguínjinjnu ye kojo chondáya, kojo tsi'e nga si'ánjnuú ngayeje nga'niúú kondraa, kó jmí ni kamajínjnu jún. ²⁰ Tanga nga tsajín majnú kjoaa nga asién nixtjiin xindajín kuint'ie'énjnu, tasá tsja ngatamajnú kjoaa nga ja'énjnu je kjit'a ndi'ak'ajmi ján.

Bi ts'én tsja kamaá Kjisoo

(Matioo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ti kuii chiboa Asién Nixtjiin Néná achichí tsjats'én íjñá inimaa Kjisoo, kó bi katsó:

–An tjít'sentsjaá Na'mi, ndiaa ndi'ak'ajmii kojo t'ananguii, ngat'a kui nii ik'íjñi'mii xta xi kjínkón kojo xi makjiín, kó akakée jakjindí. Joón, Na'mi, ngat'a boa ts'én kamátsjaá ji.

²² Ngayeje nii Na'mina xi kats'énk'as'ienna, kó ta'yajín xi be 'yání xi ndii, ta kuí tsi Na'mii, kó ta'yajín xi be 'yání xi Na'mii, ta kuí tsi ndii, kojo xta xi kui ndii mejeén kotsoyaa.

²³ Kó xín tsíchjiajo soboa nguiní xta tsi'e nga bi katsoó:

–Achichí ra tsjaa ndyikonjnu nga ndyibe ni xi ndyiyajnu,

²⁴ ngat'a xiyájnú'un nga achichí ma já chjinié'én kojo já re xi kamámejeén nga skuie ni xi ndyiyajnu ngot'e, tanga kamábejín, kó kamámejeén tsint'ié, ni xi ndyinda'yájnú ngot'e, tanga kamájín tsint'ié.

Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo kjoaa nda

ndaxta xi chjiani Samaria

²⁵ Kó ngo nda chjiniékjoakitii jastjién kó bi katsoó Kjisoo tsi'e nga skót'ayákón:

–Mostro, ¿mí ni xi sa'in an tsi'e nga sakóna kjoamindyion ngatsjé nixtjiin?

²⁶ Kó Kjisoo bi katsó:

–¿Mí ni xi kjit'a kjoakitii? ¿Kóts'en ni'inye ji?

²⁷ Kó kui nda chjiniékjoakitii bi katsó:

–“Ti'intjé ji Ndiaa kui xi Née ngayeje inimaa, ngayeje kjoamindyíoon, kojo ngayeje nga'niúu, kojo ti'intjé ji xtaa xikó ma ts'en tjoó yojóo.”

²⁸ S'e Kjisoo bi katsoó:

–Nda ts'én kandokjoe, tsi si'in ji kui nii, kuindyin ji.

²⁹ Tanga nda chjiniékjoakitii, kamámejeén nga akó yojoo nga kixi tikón ngundyikon Néná, kó bi katsoó Kjisoo:

–¿Kó 'yání xi xtana?

³⁰ S'e Kjisoo bi katsoó:

–Ngo nda kijjajani ndiya xi chjiani naxiínda Jerusalen, xtjjeen naxiínda Jeriko, kó já chejé kasakoo kó kats'énchejeé kó ngaskande njñoo kachje'éxiín, kó kini'ánkijen'on, s'e kijí kui já chejeé, kó kja yíjñá nga mején kats'énk'ién. ³¹ Ta kji'a ma ja'a ti kui ndiyaá ngo chiná'mi, tanga nga kamábe kui ndaa askotsijeen, s'e kijí ndojó. ³² Ti ja'a kui nguindiee ngo nda lebita, kó nga kamábe, askotsijeen kó ti kijí ndojó nga. ³³ Tanga ngo nda xi chjiani nangui Samaria, xi ja'a ti kui ndiyaá, nga kamábe, nimakamaá, ³⁴ kijí kón tiñaa kui ndaa, aniejón nínga oon nga indyiaá isti kojo bino, s'e ítsakjájón njño. S'e jaskan kats'énk'íjñasoón kui cho xi tso'bájo, kó kijíjo nínga tikón ngo ndi'a nínga tsjajojo kó askoon. ³⁵ Kó nga kamánguindyiojón, nda xi chjiani nangui Samariaa, ts'axié jó ton denario, kó katsjaá nda xi konda ndi'a nínga tsjajojo, s'e bi katsoó: “Chíin kui ndaa, kó tsi tsie ngase ton kjuiee, nga kjo'é nguíná an k'uichjii.” ³⁶ Ja, ¿'yání nga ján kui jaá, xi xtaa kats'én kui nda xi kini'ánchejeé?

³⁷ Nda chjiniiekjoakitii bi katsoó:

Kui nda xi kamánimaa.

S'e Kjisoo bi katsoó:

–Ja, t'en ji, kó ti ti'in ji kui nií nga.

Kjisoo bi ts'én kijítsabekoon na Martaa kojo na Riya

³⁸ Kó tjíenga ndyífi nguiya ndiyaá, Kjisoo ts'as'ien ngo ndi nangui, kó ngo na xi 'mí na Marta katsjaá nguindie nínga kats'énkja'yá. ³⁹ Na Martaa kis'iee ngo ndichja xi 'mí na Riya, kui xi kis'ijñat'aa se Kjisoo ts'i'e nga tsint'iee ni xi katsoó.

⁴⁰ Tanga na Martaa achichí nda kamaá xá xi tjíts'én, kó kijí kón tiñaa Kjisoo, s'e bi katsoó:

–Ndiá, ¿a ndajín maá nga ndichja an íjñá soboána, ngat'a an tjíts'en soboa an xaá? Bóa t'íin nga koskojona.

⁴¹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ná Marta, ná Marta, achichí nda kjimaa kjoaa kjín ni,
⁴²tanga ta ngo tsi ni xi 'niú ndasen ngase, kó ná Riyaa je
 ja'ájin ni xi ndaa, kó jmíjin xi kjoa'áxiín kui nii.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa kóts'en kondókjoaa Néná
(Matioo 6:9-15; 7:7-11)

11 Kó ngo ndiya nga tikón Kjisoo ngo nguindie nga
 ts'énychjiaa Néná, kó nguije kamaá, ngo xtá tsi'e bi
 katsoó:

–Ji Ndia, takoyéjne kóts'en kondókjoajne Néná, xikó ts'én
 Juaa akóyaa xtá tsi'e.

²Kó bi katsoó kui jaá:

–Kji'a nga kondókjoajnú Néná bi t'ínjnu:

Ji Ná'mi tsajin xi tindyin ji ndi'ak'ajmi ján,
 ngachjanink'a ja'éen.

Ngatama k'iee ngo nguindie xi ji kotixome. Ngatama ni xi
 mejeén k'ie t'anangui xikó kjima ndi'ak'ajmi ján.

³Te'éjne ngot'e ni xi xinie jin ndyiojón ndyiojón.

⁴Kó ti'injetakínjne jéjne, ngat'a jin ti ni'anjetakónjne
 ngayeje xtá xi tjitjieén tsajin.

Kó ngatá boe'éndiejín ji nga chját'ayákónjne, kó xín
 ti'inkje'ejne ni xi ndajín.

⁵Kó Kjisoo bi katsó ngase:

–¿'Yá jún xi tikoón ngo amingo, xi kjokoón nga masien
 nixtjien kó bi katsoo: “Ji amingo, ti'inkíyení ján pan, ⁶ngat'a
 ngo nda amingona kjin kjindibáni kó ndi'ana jachó, kó
 jmíjinna ni xi tsjáa.”? ⁷Kó kui amingoo bi katsoo nga tikón
 nguuya ndi'aa: “Ngatá ni'inxtijínní, je íchjá an ngantjoana, kó
 ndína kojo an je ndyitsjayojoféjne, kamajín kjustjien an nga
 ngo ni tsjáa.” ⁸Xiyájnú'un, nga kui ndaa nda tsi kjustjienjín
 nga tsjáa ngo ni ngat'a amingoo ma, tsjaarií ngat'a 'niú
 ts'énmí'aá kó tsjaarií ngayeje ni xi chjieén. ⁹Kó kuíni nga bi
 xianjnu'un: Chjia'ajnú, kó ko'e'ejnú, tindyiséjnu, kó sakójnu,

ndokjoajnú t'a ngo ngantjoa, kó chjáj'ajnú. ¹⁰ Ngat'a ngayeje xta xi kui'a, ko'e'eé, kó xi kongase, sakoó, kó xi kuichjia t'a ngo ngantjoa, chjáj'aa.

¹¹ ¿A tjin nguijinjnu ngo na'mi, xi tsi ndií kui'aa ngo pan, kó ngo ndijo tsjaá? ¿Kojo tsi ngo tjo kui'a kó ngo ye tsjaá?

¹² ¿Axa tsi ngo chjo kuí'aa kó ngo chondáya tsjaá? ¹³ Ngat'a nda tsi jún ndajínjnu xta, majnú boe'éjnuú ngo ni xi nda ndíjnu, jakja'míra nga Na'mijnú xi tikón ndi'ak'ajmi ján tsjaajín Asién Nixtjiin tsi tjin xi kui'aa!

Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa ngo ndi'a xi ti kuii tsakjanga
(Matioo 12:22-30; Markoo 3:20-27)

¹⁴ Kó ngo ndiya nga Kjisoo ts'én'boxié ngo asién nixtjin xindajín xi tjjiin ngo nda xi kamajín tsíchjia, kó nguije ts'axié kui asién nixtjin xindajín, nda xi majín chjiaa, tsíchjia, kó xtaa kijíndikoón kui ni. ¹⁵ Tanga tjin xi bi katsó:

–Nga'niuú nda nguitokoo xindajín xi 'mí Belsebuu xi ts'énkjién Kjisoo nga 'boxié asién nixtjiin xindajín.

¹⁶ Kó kje'e xta xi kamámejeén askot'ayákón Kjisoo, ts'áa ngo chiboaa ndi'ak'ajmii. ¹⁷ Tanga Kjisoo xi je be ni xi kats'énkjó kui jaá, bi katsoó:

–Ngayeje nguindie nínga botixómá ngo nda re tsi jó tjin kama nga skjánjo xkjín, je s'ijña soboa, kó tsi xta xi síndo ngo ndi'a tsi jó tjin kama, nguiti kamajín k'uijña ngase. ¹⁸ Kó tsi xindajín tsakjanga yoo, ¿kóts'en k'uijña ngase nguindie nínga botixómá? Ngat'a jún ndyí'míjnu nga nga'niuú xindajín Belsebuu ts'énkjién an nga 'boxié an xindajín. ¹⁹ Ngat'a tsi an tangat'anii xindajín Belsebuu nga 'boxié an xindajín, ¿kó xtajnú kjoaa 'yání nga 'boxié kui? Kuíni nga, ti kuíni kui xtaa xi ne ndi'amasienjnu kama. ²⁰ Ngat'a tsi tangat'anii nga'niuú Néná, nga 'boxié an asién nixtjiin xindajín, jakoxi nga Néná je kotíxomajnú.

²¹ Kji'a nga ngo nda xi tjingá'niuú kojo xi tjínda yoo nga skjan xi ts'énkoón ndi'aa, jmíjín xi sa'ínjo ni xi tjiín. ²² Tanga

kji'a nga ndibá ingo nda xi tjin ngasee nga'niú, kó tsi sa'ín, kjoa'áxiín ni xi ts'énkjién nga kjan xi kamá'niátakón, kó ni xi sakoó sa'ínkabisón.

²³ Xta xi kjoandanajín tikón, kondra tsa'an tikón, kó xi ánjin kjoa'átikójona ngo ni, ts'énbotitsojó.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa kui Asién nixtjin
xindajín xi foe'e'oyá nguini**

(Matioo 12:43-45)

²⁴ Kji'a nga ngo asién nixtjin xi ndajín fotjoo ngo nda, kui asién nixtjin nguindie nínga kixí fotso'ba nga mongase nguindie, kó nga sakójiín bi ts'én ts'énkjó: “Kjuin'oyá nguiná an ndi'a nínga jatjo an.” ²⁵ Kó nguije fochó nguini, je akatíchá kui nguindie kó je kini'ánchoon. ²⁶ Kós'e fí kó 'bitkó ngui yito asién nixtjin xi 'niú ndajín ngase ta boajiín kui, kó 'bos'ienjin nguinií kui ndaa, kó kia 'bínido, kó kui ndaa ch'o ngase ts'én 'bijná ta boajiín ngas'e.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa xta xi jakoxi
nga achichí ra tsjaa**

²⁷ Tjienga Kjisoo katsó kui nii, ngo xtachjón xi jatjo nguijin xta kjiín askandáyá ma nga bi katsó:

–jAchichí ra tsjaa xtachjón xi ye'eé kojo xi katsjaa chiki xi akaki ji!

²⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–jTasá tjon ma ra achichí ra tsjaa xta xi nt'ie eén Néná, kó ts'enkjátjosón ni xi tsó!

**Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa xta xi
mejeén skuie ngo kjoandikón**

(Matioo 12:38-42; Markoo 8:12)

²⁹ Kó xta kjiín kamátikót'aa Kjisoo, kó kui íts'iyanií nga bi katsoó:

-Ndajín xta xi tjin kui nixtjiin, ngat'a ngo chiboa ndyimí'á, tanga jmi chiboa koe'éjiin, ta kui tsi chiboa nda xi 'mí Jonaa.³⁰ Ngat'a xikó ts'én Jonaa chiboa kamaa xta xi chjiani naxindá Nínibe, ti boa ti ts'én chiboa kamaa ndif nda xi'iin xta xi tjin kui nixtjiin.³¹ Kó na reina xi atíxomaa nangui Sabaa kjostjien kondraa kui xta xi'bi kó ti kotíjeé, ngat'a ngaskande nínga fet'aa t'ananguii kjindibáni nga tsint'ieé kjoakjínkoón Salomoo, kó ngot'e k'ie tikónjojnú ngo nda xi nk'a ngase xaá ta boajiin Salomoo.³² Xta xi chjiani naxindá Nínibe kjostjien nixtjin nga si'anjeé kui xtaa, kó kui xí sa'ínjeé kui xtaa, ngat'a nga tsint'ieé ni xi ínijmi Jonaa kats'énk'oyá vojoo, kó ngot'e 'ne k'ie tikónjojnú ngo nda xi nk'a ngase xaá ta boajiin Jonaa.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa ndi'ixoó yojoná

(Matioo 5:15; 6:22-23)

³³ Ngójín xta xi kui'ítí ngo ndi'ixó tsi'e nga ngo nguindiee ngo kojo kui'íjñá, kojo tsi nguindiee ngo koxa, a mí tsi tasá nínga 'bítíyá ndi'í xí ts'entsijeen kui'íjñá, tsi'e nga sa'íntsijeen xta xi k'os'ien nguuya ndi'aa.³⁴ Ndi'ixoó yojoná kui xí ndyikón, kó kji'a nga nda ndyikin, ngayeje yojoo nga k'uiéé ndi'í, tanga kji'a nga ndajín ndyikin, kojo yojoo tikón jñó.³⁵ Chín nga jñójín kama kui ndi'í xi tjiin.³⁶ Joon, kuíni nga, tsi ngayeje yojoo tjiin ndi'í, kó tsi jmíjiin chíí nínga jñó, ngayejeé nga k'uijñá 'na 'na, xikó maá kji'a nga ngo ndi'ixó ts'entsijen xo xo ndi'í.

Kjisoo bi ts'én yínguíta'in já fariseoo

kojo já chjiniiekjoakitii

(Matioo 23:1-36; Markoo 12:38-40; Rkaq 20:45-47)

³⁷ Kó nguije kamá nga tsíchjia Kjisoo, ngo nda fariseo 'niú tsí'aa tsi'e nga koejekjiniejo nño ndi'aa, kó nguije ts'as'ien Kjisoo, kis'ijñat'a yamíxa.³⁸ Kós'e nda fariseoo nga kamábe, ta bi ta kamaa nga Kjisoo kats'énkjatjosónjin kjoaxcháá xta xi

xchaá nga aniéjónjín tsja nguindiee nga skjinié ni chinie.

³⁹ Kós'e Ndiáa, bi katsoó kui ndaa:

–Jún já fariseo, ni'antsjiejnú ngaxton tiboá kojo bosojnú, tanga nguıyaa inimajnú tjikítsie maá ni xi kasakojnú tangat'anii kjoachejéjnú kojo kjoandajínjú. ⁴⁰ ¡Já kitikjoa! ¿A yajínjú nga xi kats'énda ngaxton kui nii, ti kuíni xi kats'énda nguıyaa nga? ⁴¹ Tanga te'éjné chjie ni xi tjíjii inimajnú, kós'e boá tsi ts'éng nga tsjie kama ngayeje nii nguindyikon Néná.

⁴² ¡Nima xó jún já fariseo! Nga boe'éjné jún ngo tjín xi tie nga úchaán xka mentaa, xka rudaá, kojo ngayeje xka xi maxhájné, tanga ch'iáxkijínjú kjoakixii kojo kjoatjoó Néná. Chjiénga si'ánjné kui nii, tanga ti chjiénga si'ánjné ni xi ingoo nga.

⁴³ ¡Nima xó jún já fariseo! Nga tjójné kui yáxiríe xi tjón síndo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kojo mejénjú nga ndikón ts'éng si'antindéjné nditseen.

⁴⁴ ¡Nima xó jún já chjiniékjoakiti, kojo já fariseo, jókjen! Nga jún boá kónjné xikó maá ngo ngatsjo xi tji'má, xi xtaa ndyitsjanié nga nde bején.

⁴⁵ Ngo nda chjiniékjoakiti, bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, kji'a nga boá t'íse ji, ngaskande jin ch'o t'ísejne.

⁴⁶ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–¡Nima xó jún ndatsa jún nga já chjiniékjoakiti! Ngat'a xtaa 'biniéjné ch'ia xi é xi kajiín, tanga jún nde ngo ndsajné ni'ántiyajínjú nga bosíkojné.

⁴⁷ ¡Nima xó jún já chjiniékjoakiti, ngat'a ni'ándajnú ngatsjoó já chjinié'eén Néná kui xi ti kui xta xi xchájné kats'énkjiesón! ⁴⁸ Kuíni nga chistikojnú kojo nda kamajné ni xi kats'én xta xi xchájné, ngat'a jakoxi nga kuí xí kats'énkjiesón já chjinié'eén Néná, kó jún kini'ándajnú ngatsjoó.

⁴⁹ Kuíni nga Néná bi katsó nga kats'énkjién kjoakjínkoón: “An sanguıyajnú'un já chjinié'eén kojo já apostro, kó kui xtaa tjín xi si'ank'ien, kó ti tjín xi kuıyotjinguı.” ⁵⁰ Tsi'e nga Néná

kui'aa xki xta xi síndo ngot'e kjoaa jín xi iskitjón nga kini'ánk'ién ngayeje já chjnie'eén Néná ndeskande nga íts'iyanií nga kats'éndá kui ngasondiee,⁵¹ ndeskande jiín nga kini'ánk'ién Abee, ngaskande jiín nga kini'ánk'ién Sakaría, kui ndá xi kini'ánk'ién nguindyioó t'a nchan ndikoón kojo nangoxii Néná. Kuíni nga xiyájnú'un nga Néná kui'aa xki xta xi síndo ngot'e kjoaa nga kini'ánk'ién kui já chjnie'eén Néná.

⁵² iNimá xó jún já chjniekjoakiti! Ngat'a jún kachje'éxínjnu yibii kjoakjínkoón, tanga ti nde jún ikitjas'ienjínjnu, kó xta xi ts'as'ien katse'éndiejinjnu nga k'os'ien.

⁵³ Nguije katsó kui nii Kjisoo, já chjniekjoakitií kojo já fariseoo achichí kats'énxchán, s'e íts'iyanií nga kjin ni asíyaa tsi'e nga kats'énxtií Kjisoo,⁵⁴ íjñaá chjaya, tsi'e nga tsi ta'a ngo ni xi ndajín kji'i kuichjia tsi'e nga koónguíta'in.

Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa kjoajókjeen

12 Tjienga achichí kjin mi xta kamatikót'aa Kjisoo xi ngaskande katsjanié ma xkjín, Kjisoo íts'iyanií nga tjón bi katsoó xta tsi'e:

–Chónjnu yojonú kjoaa nisaan nda'yo paan já fariseoo, ngat'a kuí nii xi kjoajókjeen. ² Ngat'a jmíjín ni xi tji'má, xi xchajín mí nii boa, ti nde jmíjín ni xi tikón'má xi xchajín. ³ Kó kuíni nga, ngayeje ni xi je kandokjoajnú nínga jñoó, konda'yá nínga tsijeen, kó ni xi kandokjoajnú nguiya'maa, ngaskande nk'aa ngo ndi'a 'niú kondókjoa.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa 'yá xi kondokonní

(Matioo 10:26-31)

⁴ Já kuíni nga bi xianjnu'un já amingo, nga ngata ndakonjín majnú xi ts'enk'ién yojoná, s'e nguiti jmí ni ts'énjín nguijee. ⁵ K'ie kokojnú'un 'yání xi kama kondokonjnu: Tindakonjnu kui xi nguije ja'áxinná kui kjoamindyioon, tjín nga'niú nga kamaa sa'ínkjíná ndoboa nk'ieen. Joon, kuí xi'ba xi tindakonjnu.

⁶ ¿A kuiejenjín jó ndí ton ún ndí nisie? Kó nde ngojín kui nisiee xi kichíyá nguindyikón Néná. ⁷ Ngat'a ngaskande nga ngo nga ngo tsja xi tjiín tokó tjixki. Ja kuíni ngata ndakonjín majnú, ngat'a chjí ngasenii jún ta boajíin kjín nisie.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa xta xi
kotsoya nga kia tjimátjinguí
(Matioo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)**

⁸ Xiyájnú'un nga ngayeje xta xi kotsoya nguindyikón xtaa nga bena, ti boá ti ts'én ndíí ndá xi'iin kotsoya nga be kui nguindyikón ndítsjiee Néná. ⁹ Tanga xi kotsoya nguindyikón xtaa nga bejínna, ti boá ti ts'én xiyá an nga bejín an kui nguindyikón ndítsjiee Néná.

¹⁰ Ngayeje xta xi ch'o katsoo ndíí ndá xi'iin, si'anjetakoón, tanga xi ch'o katso kondraa Asién Nixtjiin Néná, si'anjetakónjín.

¹¹ Kó kji'a nga konguínjojnú ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kojo tsi nguindyikón ne ndi'amasien, kojo tsi nguindyikón xtaxá, ngata ndajín majnú kjoaa ni xi kondókjoajnú, kojo tsi ni xi k'uinjnú, ¹² ngat'a Asién Nixtjiin Néná kokóyajnú ti kuii chiboa ni xi k'uinjnú jún.

Bi ts'én íjná chiboa Kjisoo kjoaa énkjín ndá chon chiní

¹³ S'e ngo ndá jatjoiin nguíjín xta kjín xi bi katsoó Kjisoo:
–Mostro boá t'iin nts'ieé an nga kokjángá kó nga tsjaana ni xi tsoboána xi kis'iee na'mina.

¹⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ji ndá, ¿'yá xi katsjána xá nga ne ndi'amasien an kojo nga tsi an xi kokjangájnú'un nijnú?

¹⁵ Kós'e bi katsó ngase:

–Tsitsíjenjnú, kó chónjnúu yojojnú kjoaa ngayeje kjoaxki'á ton, ngat'a kui kjoamindyioon xtaa jmí tsi tsi'e nga kjín ni k'uiéé nga síndo.

¹⁶ S'e katsáyá kui énkjín xi bi tsoó:

–Nga nda chon kis'ijñaá ngo t'anangui xi achichí ni katsjá.

¹⁷ Kó kui nda choon bi ts'én kats'énkjó: “¿Mí xi sa'in an, ngat'a jmíjínna nínga kjoa'atjó an ngayeje ni xi je kamáxhána?”

¹⁸ Kó bi katsó kui ndaa: “Kuí nií xi sa'in an: sa'inkixóndó an ndi'a nínga foa'atjó an ni xi maxhána, kó ndi'a xi yi'i ngase xi sa'inda an, kĩa kamaa nga kĩa kjoa'atjó an ni xi kamaxhána kojo ni xi tjínna, ¹⁹ s'e nguijee bi xiáan yojona: Ji nda, achichí ni je tikóntjoó, kó kjín nó kjochíkjoaa, ti'inkja'yé 'ne, chini, t'i, kó tsjats'én tindyin.” ²⁰ Tanga Néná bi katsoó: “Chini, a yejín nga kui nixtjieen koye ji, kó ni xi je kachje'étjé, ¿'yá xi tsi'e kama?” ²¹ Boa máa kui xtá xi tsie kjoachon 'bitíkoó yojoo, tanga achichí nima síndo nguindyikon Néná.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa nga Néná koon ndii

(Matioo 6:25-34)

²² S'e jaskan Kjisoo bi katsoó xtá tsi'e:

–Kuíni nga bi xianjnú'un: Ngata ndajín majnú kjoaa kjoamindyionjnú, kjoaa mí ni xi xiniejnú, kojo kjoaa yojojnú kojo kjoaa njño xi xchajajnú. ²³ Ngat'a kjoamindyioon chjí ngasenii ta boajjín ni chiniee, kó yojoná chjí ngasenii ta boajjín njño xi chajaá. ²⁴ Tsitsíjen chiboayajnúú nisiee nga jmí ni 'bitíjiejín, jmí ni maxhájijín, ti nde jmíjijín nínga foa'átjó ni xi kjinie, kó Néná tsjaá ni xi kjinie. ¿Kó a chjijín ngasenii jún ta boajjín nisiee? ²⁵ ¿'Yání jún xi kamaa nga masien metro sa'ínk'a ngase yojoo tangat'anii nga 'niú nda kamaa? ²⁶ Ja tsi majjnjnú ni'ánjnú ngo ni xi chichí, ¿mí kjoaa nga nda kjimajnú kjoaa ni xi ngasee?

²⁷ Tsitsíjen chiboayajnúú naxó xi tjín nguijin k'ijñaá, kóts'en kjimaxhá, kó ts'énxájin ti nde jmí njño kjóyajín, tanga xiyájnú'un nga nde nda re Salomoo, nda tsi tsie kjoaje kis'iee, kamájijín tsaja ngo njño xikoó xi boaja naxoo. ²⁸ Kó tsi kui k'ijná xi ngot'e tikón nguijin k'ijñaá kó ndyiojón ngo nguiyaa ngo orjno je kití, boa ts'én ts'énkajá njño Néná, ¿ja kókjil'i

ngase ni xi sa'ín Néná kjoaa jún? ¡Ánní nga tá chiboa s'ijinjnú!
²⁹ Kó kuíni nga ngatá ndasenjín mindyionjnú nga kuindyisejnú
 mí ni xi xiniějnú, kojo mí ni xi s'iojnú. ³⁰ Ngat'a ngayeje kui
 nií xi mongase xtaa kui ngasondiee, tanga jún, tikónjnú ngo
 Nā'mi xi je be mí ni xi chjiénjnú. ³¹ Tanga tasá tindyisejnú
 kjoabotixomaa Néná, kó ngayeje kui nií ta s'isónrii nga
 sakójnú.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa kjoachoon ndi'ak'ajmii
(Matioo 6:19-21)

³² Ngatá ndakonjín majnú, jún ndí chotsanga xi tsa'an xi
 chiboa majnú, ngat'a Nā'mijnú, tangat'aa kjoandaa, je boa
 katsó nga tsjaajnú nguindie nínga botixómá. ³³ Tatiñajnú
 ngayeje ni xi tjínjnú, kó toon tonchjie ti'ánjnú nga ko'e'ejnúu
 xta xi chjieén, ti'andajnú stsa xi kamaxchájín, kó chja'átjójnú
 ndi'ak'ajmi ján kjoachon xi kjuiejín, nínga chejeé kjochójín,
 kojo nínga xobií kamajiín sa'ínkjié. ³⁴ Ngat'a nínga tikón
 kjoachonjnú, ti kia k'uijñá inimajnú nga.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa ngo moso xi nda kondaa

³⁵ T'íjñandajnú yojojnú, kó t'ítí síkijjínú ndi'íjnú, ³⁶ kó jún
 boa ti ti'ánjnú xikoó moso xi koyaa ndia xi tsi'e xaá nga kjoe'e
 tsi ngo ndi'ibixan kijí, nga sa'ínkjanie ngantjoa, kó kui mosoo
 tatra skjíx'á. ³⁷ Achichí ra tsjaa moso xi kji'iféjín nga kjocho
 ndiaa, jakoxi nga ti kui ndiaa sa'ínk'ijñát'a yamíxa kó ti kuii
 sa'ínseén. ³⁸ Kó nda tsi masien nixtjien kojo nda tsi
 ndibá'ásieén kjoe'e, kó skuie nga mosoo kji'iféjín, achichí ra
 tsjaa kui mosoo. ³⁹ Tanga ngatamakjínjnú kui nií: Tsi nda xi
 tsi'e ndi'aa skuie mí chiboa nga kjocho chejeé ndi'aa, jakoxi
 nga nde kjóféjín, kó nde tsjandiejín raá nga k'os'ien chejeé
 tsoboa. ⁴⁰ Ja kuíni jún, chjiénga kuindyiondajnú, ngat'a nde
 xchajínjnú, mí chiboa nga kjoe'e ndií nda xi'iin.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa moso xi majín 'niátakoón
(*Matioo 24:43-51*)

⁴¹ S'e bi katsó Peé:

–Ndiá, ¿A jin xi kini'ínkakínjñe kui énkjiín, axa ngayeje xtaa boá?

⁴² Kó Ndiāa bi katsó:

–¿'Yá moso xi kixi kojo xi 'niátakón xi kamaa si'ankjatjosón, kji'a nga ndiāa sa'ínkonda ndi'aa tsi'e nga chiboaa ma tsjaá ni chinie xtaa? ⁴³ Achichí ra tsjaa nda moso xi nga kjo'e ndiā tsi'e tjíts'én xá xi katse'eé. ⁴⁴ Jakoxi ni xi xianjnú'un nga kui mosoo kuí xí si'ankonda ngayeje ni xi tjíín ndiāa. ⁴⁵ Tanga tsi kui mosoo bi ts'én sa'ínkjó inimaa:

“K'ondíyarií ndiāna nga kjo'e”, kó kui'ítsiyanií nga ko'on moso xi ngasee xi xi'íin kojo xi ínchjín, kó skjinié kojo k'uí, kó kama ch'i, ⁴⁶ kó nixtjin kojo chiboā nga skoyájín kui mosoo nga kjochó ndiāa, kó nga skuie kui nii, ndiāa achichí ko'on kui mosoo, kó kiā nínga síndo xta xi ma'niátakónjiín sanguíya.

⁴⁷ Kui moso xi je be mí ni xi mejeén ndiāa, kó kis'ijñandajín, ti nde kats'énjín ni xi mejeén ndiāa, achichí k'jín n'niú kjoaá.

⁴⁸ Tanga kui moso xi bejín mí ni xi mejeén ndiāa, kó kats'én ni xi be nga kjoáníí, chiboā tsi n'niú kjoaá. Ngat'a ngayeje xi tsie katse'eé, tsie xki chjiā'aa, kó xi tsie kini'án'niátakón, tsie ngase xki chjiā'aa nga.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo nga tangat'anii kui
nga kōkjanga xtaa
(*Matioo 10:34-36*)

⁴⁹ Jé'ek'itíngá an kui ngasondiee, ¡kó achichí mejéna nga je kuítíngá! ⁵⁰ Tanga tjón ma ra ngo kjoanima xi 'niú kjoa'ajin an, ¡kó achichí nda kjimana ngaskande nga kjotjosón! ⁵¹ ¿A ndyini'ánkjójnú nga kjoaxió jé'ejóo kui t'ananguii? Xiyájnú'un nga jmi, jé'ekakjangá an. ⁵² Ngat'a ngot'e kui'ítsiyanií nga nínga síndo ún xta ngo ndi'a, kōkjanga, ján kama xi kondra

k'uíndonii xi ngui joó, kó xi joó kondra k'uíndonii xi ngui jaán. ⁵³ Na'mii kondra kamaa ndii, kó ndii kondra kamaa na'mii, naaa kondra kamaa ndi chjoón, kó ndi chjoón kondra kamaa naaa, nchi'yaá kondra kamaa kjandaa, kó kjandaa kondra kamaa nchi'yaá.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa kóts'en nga yajín kui nixtjiin
(*Matioo 16:1-4; Markoo 8:11-13*)

⁵⁴ Bi katsoó Kjisoo xta kjiin nga:

–Kji'a nga yajnú ndi xi ndibáni nínga 'botjé ts'ueé, tjiénmá bi 'míjnu: Stsé koa'a, kó boá ma. ⁵⁵ Kó nga foa'a tjo xi ndibáni xtjiéen nanguii, bi 'míjnu: Sibé kama, kó boá ma. ⁵⁶ ¡Xta jókjen! ¿Ánni nga yajnú nga nda, axa ndajín kama nixtjiin nga tsitsjénjnu kókji'i nk'a ján kjo t'anangui, kó ánni nga makjínjínjnu kui nixtjin xi'bi?

Bi ts'én akóyá Kjisoo tsi'e nga tsá si'andajinjnu kjoaxtijnú
(*Matioo 5:25-26*)

⁵⁷ ¿Ánni nga ti júnjin xi boá 'míjnu mí ni xi kixi kó mí ni xi kixijín? ⁵⁸ Tsi tjin xi kotjé'tá'íin kó tsi nguindyikon jáxaa k'uínje, ti'in ji ngo kjoa'niú nga t'indeje kui ndaa nguindiee nga kjochojnu nínga tikón ne ndi'amasieen, ngat'a tsi k'uíndajinjnu nguindiee, ne ndi'amasieen sa'ínk'as'ieen ji ngo ndajun xi kjojo ndoboaya. ⁵⁹ Kó xiyaá nga kjo'tjejin ji ngaskande nga ik'íchji ji ngayeje ton xi tjitjiéen.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa nga a sa'ínk'oyá
inimaa xtaa, axa xchaja

13 Ti kuii nixtjin kjaá tjin já xi katsáyaá Kjisoo nga nda xtítjón xi chjiani Romá xi 'mí Pilatoo, kjín xó ma xta xi chjiani nangui Galilea xi kats'énk'ién, kó jín kja xó kats'énk'ájiin cho xi kats'énk'ién nga kats'énk'as'ien kjoatjó.

² Kó Kjisoo bi katsó:

–¿A berí takónjnú nga kui xta Galilea xi boá kamaá, jesón kjoaa nga 'niú kis'ie ngasee jé ta boajiín ngayeje xta Galilea xi ngasee? ³ Xiyájnú'un nga jmí, tanga tsi si'ank'oyájnínjú yojojnú tsi'e nga si'ankjatjósónjnúú Néná, ti boá ti ts'én koyajnú ngayejejnú. ⁴ ¿Axa a berí takónjnú nga xta xi tji'ún ján xi jesón nga ts'ákanieé tarié kja Siloe nga tsie ngase jé kis'iee ta boajiín ngayeje xta xi chjiani naxiéndá Jerusalen? ⁵ Xiyájnú'un nga jmí, tanga tsi si'ank'oyájnínjú yojojnú tsi'e nga si'ankjatjósónjnúú Néná, ti boá ti ts'én koyajnú ngayejejnú.

**Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín
yá igo xi jmí to boajájiín**

⁶ S'e katsáyá Kjisoo kui énkjiín:

–Ngo nda kis'ijñaa ngo yá igo nguujin nínga 'bítjie tostsijeé, kó kijíkatsijeén tsi ta'a yajaá igo, tanga nde ngo kasakojíín. ⁷ Kó bi katsoó nda xi ts'énkonda kui nguindiee: “Je ján nónií nga fo'ékatsijéén kui yaá tsi ta'a nga yajaá igo, tanga nde kjie ngo ndiya sakóna too, kó kuíni nga tasá tiché ji, ¿mítsja nga t'anangui ts'én'bix'ian?” ⁸ S'e kui nda xi konda kui nguindiee bi katsó: “Ji Ndiá, ngat'íjñá ra kui noó, ngaskande nga kuindyiakaxóo t'ananguii, kó kuindyiamáraa abonó. ⁹ Kó tsi tsjaa to, ngat'íjñá, tanga tsi jmí to tsjaajín, kama ngatichá nguijee.”

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo xtachjón
nga nixtjin ndikón**

¹⁰ Ngo nixtjin ndikón Kjisoo ts'énbokoyá nguuya ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, ¹¹ kó kja kis'ijña ngo xtachjón xi tji'ún ján nónií nga kis'ijnajiín ngo asién nixtjin xi ndajín xi katsjaá ngo chi'in, kó ta kistso'ba ñña, kó nde kamájin kis'ijnakixi. ¹² Nga kamábe Kjisoo, tsíchjiaa kó bi katsó:

–Xtachjoón, je íjñandeé chi'ín.

¹³ Kó Kjisoo íjñasoón tsja kui xtachjoón, kó tjiénmá kis'ijñakixi, kó kui xtachjoón íts'iyanií nga katsjaá kjoaje Néná. ¹⁴ Tanga nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kats'énxchán ngat'a Kjisoo kats'éndaya nga nixtjin ndikón, kó bi katsoó xtaq:

–Jun nixtjin tjiín xomanaa nga ma ni'ánxá, s'e ngo nixtjin nga ni'ánkja'yá. Jún chjiénga nixtjin nga ni'ánxá nga kjindibájnú nga kamandayajnú, jmí tsi nga nixtjin nga ni'ánkja'yá.

¹⁵ S'e Ndiāa bi katsó:

–Xta jókjen, ¿a 'naxiéjínjnú nguindie nínga síndo choyojnú kojo bórrójnú tsi'e nga koejek'i ndójoa nga nixtjin ndikón? ¹⁶ Kó kui xtachjoón xi xta tjeē Abraam, kui xi xindajín Satanaa tji'ún ján nónií nga tjitá'niuú nga kats'én'oón, ¿a kamájín kachjándó nga s'ijñandé nga nixtjin ndikón?

¹⁷ Nga katsó kui nií Kjisoo, achichí soboá kamaá xta xi kondraa, tanga ngayeje xta naxiíndaá achichí tsja kamaá kjoaa kjoaje xi kats'én Kjisoo.

Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo énkjiín xojmaá mostasaa
(*Matioo 13:31-32; Markoo 4:30-32*)

¹⁸ Kó Kjisoo bi katsó nga:

–¿Mí ni xi k'uijñá chiboyajnú'un nínga botixómá Néná, kó mí ni xi sa'inkakíin? ¹⁹ Xikó maá ngo ndí xojmaá mostasa xi ngo nda iskjíbé kó ítjie nguijin jnoo, kó kamáxchá, kó kamáje kó nisie xi tjín nk'a ján kia índo ndoboaa tjiaa yaá.

Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín
nisan xi mindyiakátjo paan
(*Matioo 13:33*)

²⁰ Kó ti bi ti katsó nguinií:

–¿Mí ni xi kama k'uijñá chiboayajnú'un, nínga botíxomaa Néná? ²¹ Xikó maá nisan xi mindyiaa nda'yó paan, xi ján chiboá iskíjbé ngo xtachjón s'e kía indyiaá ndsokoañ nñoö ngaskande nga kaxongatjo ngayejee.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa ngantjoa xkjoó

(Matioo 7:13-14,21-23)

²² Kó Kjisoo kijí ngayeje naxiíndá, kojo nangui xixi nga akóyá eén Néná, kó nga kijí naxiíndá Jerusalen. ²³ Ngo xi bi katsoó:

–Ndía, ¿a chiboa tsi ma xi fotjo'aa?

Kós'e Kjisoo bi katsó:

²⁴ –Ti'ánjnu ngo kjoa'niú nga kuitjás'ienjnu ngantjoa xkjoó, ngat'a xiyájnú'un nga achichí ma xta xi kamamejeén k'os'ien, kó kamajín. ²⁵ Nguije jastjén ndiaa ndi'aa kó nguije kui'íchjá ngantjoaa, kó nguije tindyiajnú nditsen ján nga si'ankjaniéjnu ngantjoaa nga bi k'uinjnu: “Ndía, Ndía, chjáj'ejne”, kó nga kuichjia kui, bi katsojnu: “Bejín an ñá kjindibájnú jún.”

²⁶ Kós'e jún bi k'uinjnu: “Nguindyikin ji nga kichinie kojo nga ki'yójne, kó nínga síndo nditsenjne akakayé ji.” ²⁷ Kó kuí bi katsojnu: “Bejín an ñá kjindibájnú, tixión boa'ájnú'un, ngat'a xta xi ndajín boa jún.” ²⁸ Kía xcha'ájnú kojo kía xinieyajnú n'niujnú, kji'a nga xchajnú Abraam, Isaa, Jakob kojo ngayeje já chjinie'eén Néná nga síndo nínga botixómá Néná, kó jún nditsen kuindyionjnu. ²⁹ Kó nga nijún tjinguii ngasondiee nga kjindibáni xtaa, kó k'uúndot'a yamíxaa nínga botixómá Néná.

³⁰ Kó nga kíaa, xta xi kjuiet'aa kui xi tjón kama, kó xi tjoón kui xi kjuiet'a kama.

Bi ts'én kamándaseen Kjisoo kjoaa xta naxiíndá Jerusalen

(Matioo 23:37-39)

³¹ Ti kuii chiboá jachó já fariseoo xi bi katsoó Kjisoo:

–Tjatje ji Kjisoo, xín t'en ji ngat'a Erodee mejeén sa'ínk'ieén.

³² Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Tanguínjnú kó bi t'ínjnúu kui xaññaá: “Nga k'oxié an xindajín xi tǵjǵjǵin xtaa, kó sa'indaya an ngot'e kojo ndyiojón, kó xi ma ján nǵxtjin kama ni xi sa'in an.”³³ Tanga chjiénga ngot'e kojo ndyiojón, kojo nguii kjuin rá an ndiyana ngaskande nga kǵócho an naxǵndá Jerusalen, ngat'a kamajín tsi xín nangui koya ngo nda chjinie'eén Néná.

³⁴ ¡Jún xta naxǵndá Jerusalen, jún xta naxǵndá Jerusalen, xi ni'ánk'iénjnú já chjinie'eén Néná kó ndijo foyájnú xta xi nanguiyájnú! ¡Kótjín ndiya kamámejéna itikojnú'un, xikó ts'én 'bitǵkó ndií xanda naa nguindie ngaa, kó kamámejénjǵjnú! ³⁵ Ngot'e 'ne, nguindiejnú k'uuijǵná masien, kó xiyaá nga nguiti xchejǵnní, ngaskande nga kǵochó nǵxtjin nga bi k'uinjnú: “Ngatama chikonǵé xi ndibání ngajoo Ndianá.”

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi ma ske yojoo

14 Kó ngo nǵxtjin ndikón, Kjisoo kijǵkjinie nño ndi'aa ngo nda xi tǵjǵn xá, xi nda fariseo, kó já fariseo xi ngasee askotsijen ndá ndaá ni xi tǵjts'én Kjisoo. ² Kó ngo nda xi ske yojoo kis'ijǵna nguindyikón kui. ³ Kó Kjisoo bi katsoó já chjiniekjoakitǵi kojo já fariseoo:

¿A tsjandǵé kjoakitǵi nga kama, axa kamajín si'andayá ngo xi oon nga nǵxtjin ndikón?

⁴ Xió kis'indo kui jaá, kó Kjisoo kats'éndaya nda xi oon, s'e kats'énkjǵ. ⁵ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Tsi ngo ndǵjnú kojo tsi choyojojnú k'okayá ngo ndaǵh'i, ¿a mí tsi ti kǵi'a kǵ'naxǵéjnú nda tsi nǵxtjin ndikón?

⁶ Kó nde jmǵjǵn xi kamákón nga tsíchjǵa.

Bi ts'én tsíchjǵa Kjisoo kjoaa xta xi fǵ ngo ndi'ibixan

⁷ Kjisoo kamábe kóts'en xtaa foa'ájin yáxirǵe xi tǵjón síndo t'a yamíxaa, kó bi katsoó nga ínǵjmǵi kui énkjǵin:

⁸–Kji'a nga tjín ka'a xta xi kotsoyaa tsi'e nga k'uín ji ngo ndi'ibixan, ngata jijn tjon mindyin ji nguindie xi tjoón, ngat'a tsi kjocho ngo xi ndikón ngase ta boajijn ji, ⁹kó tsi kjocho xi katsáyaá kui s'ueé kó bi katsoo: “Te'éndiée nga k'uijñá kui nguindiee kui xi'bi”, kó achichí soboá kamaa nga kuindyin ji nguindie xi fet'aa. ¹⁰Tasá kji'a nga tjín xi kotsoyaa tsi'e nga k'uín ji ngo ndi'ibixan, t'en ji, kó ngaskande nguindie nínga fet'aa tindyin, tsi'e nga, nga skuíee xi tsi'e s'ueé, bi katsoo: “Nda amingo, jab'in tasá k'ie tindyin nínga tikón kui nguindie xi tjon xi'bi”, kó kji'a boá nga k'uié kjoaje nguindyikon xta xi nijan síndojoo t'a yamíxaa. ¹¹Ngat'a ta'yaní xi je k'oxié yojoo, nimakjoa si'anjo, kó xi nimakjoa k'oxié yojoo, kuí xí je ko'naxié.

¹²Kjisoo ti bi ti katsoó nda xi katsáyaá s'ueé xi kats'én:

–Kji'a nga si'in ji ngo s'ueé kojo tsi ni chinie ko'eé xtaa, ngata 'míyejijn já amingoo, kojo já nts'ie, kojo xingui, kojo xta t'a ndi'áa xi choon, ngat'a kui xtaa kotsoya nguinié ni xi sa'in kó tsjaa'óyá nguinié ni xi tiboe'éé. ¹³Tasá kji'a nga ngo s'ueé si'in, t'íyee xta nima, xta xi nima tsja, xta xi majín fí, kojo xta xi tika, ¹⁴kó achichí tsja ngatamaa, ngat'a kui xtaa kamajijn kui'ichjií, tanga kji'a boá nga kamachjií kji'a nga kjoa'á'yaá xta xi kixii.

Bi ts'én ijñá chiboa Kjisoo kjoaa énkjiin nga chinie nño nga jñoó

¹⁵Nga tsint'ieé kui nii, ngo nda xi tikónt'ajo yamíxa Kjisoo, bi katsó:

–Achichí ra tsjaa xi skjinie ni chinie nga kotixoma Néná.

¹⁶S'e Kjisoo bi katsoó kui ndaa:

–Ngo nda kats'énda ni chinie nga jñoó, kó achichí xta katsáyaá. ¹⁷Kó nga jachó chiboa nga xinie kui nii, katsanguiya nda mosoo nga bi katsoo xta xi katsáyaá: “Ndibájnú 'ne ngat'a je tikónnda ngayeje nii.” ¹⁸Kó ngayeje xtaa íts'iyanií nga tsí'á ngo kjoani'ánjetakón, ngat'a kijjijn, kó xi tjoón bi katsó:

“Kjoaa nga ngo nangui ts'atsie an, kó chjiénga kui kjuinkátsijéén, ti'injetakínní.”¹⁹ Ingo xi bi katsó: “Kjoaa nga ún 'niú choyoyo xi'in xi ni'ánxájo ts'atsie an, kó kui ts'enfkjit'oyájo an, ti'injetakínní.”²⁰ Kó ingo xi bi katsó: “Kjoaa nga ngot'e maá ixán an, kuíni nga kamajín kjuin an.”²¹ Nga jachó nguíní mosoo, katsáyaá ndia xi tjíts'én s'ueé, kó achichí kats'énxhán kui ndaa, s'e bi katsoó mosoo: “T'en ji ngayeje nínga síndo nditsen, kojo ndiyatié, kó ndibéje ngayeje xta nima, xta xi nima tsja, xta xi nima se, kojo xta xi tika.”²² Kó nda mosoo bi katsó: “Ndia, je kats'en an ngayeje ni xi kasení, kó takó síndo ngase nguíndie.”²³ Kó ndia xi tsi'e s'ueé bi katsoó mosoo: “T'en ji ngayeje ndiyanguí, kojo ndiya k'ijná, kó ndibéje kjoa'niú ngayeje xtaa, tsi'e nga stsie ndi'ana.”²⁴ Ngat'a xiyaá nga nde ngojín xta xi xá katsáyaána xi skót'a ni chinie xi kachján ndi'ana.

Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa nga xtaa chji s'inguii nga koejetjinguui Kristoo

²⁵ Ngo ndiya nga achichí xta xi tjimájo Kjisoo, tatra kasasien, kó bi katsoó ngayeje xtaa:

²⁶ –Tsi tjín ka'a xta xi mejeén koejetjinguina kó tsi 'niú tjó ngasee na'mii, naaa, chjoón, ndíí, nts'ie, ndichja kojo ngaskande yoojo, kamajín xtana kama.²⁷ Kó xi mejénjín nga koa'a kroo, s'e koejetjinguina, kamajín xta tsa'an kama.²⁸ ¿'Yá jún xi tsi ngo tarié si'andajnú, nga tjónjín xchísónjnuú kótjín ton kjojo, tsi'e nga xchajnú tsi kjochó'á kojo tsi jmi? ²⁹ Tsi'e nga tsi ta nguije íts'iyanií xoó kó tsi kamandojoiín, ngayeje xtaa kojnokiejnú,³⁰ nga bi katso: “Kui ndaa íts'iyanií nga kats'énda ngo tarié, kó kamandojoiín.”³¹ ¿Axa 'yá nda re xi koejekjánjo kje'e nda ree, kó tjónjín ma ra skósoón tsi sa'ín, nga tie mi ma jajuún kui, kó kan mi ma jajuún nda re xi kondraa? ³² Kó tsi kamajín, nga s'e kjin ts'éndibá nda re xi kondraa, tasá nga tsanguiyaa xta tsi'e nga koejekí'a kjoaxió.

³³Boa ts'én, ta'yaní jún xi tjónjín k'uujná masienjnú ngayeje ni xi tjínjnú, kamajín xtana kamajnú.

Bi ts'én ijná chiboa Kjisoo kjoaa naxaa
(Matioo 5:13; Markoo 9:50)

³⁴Nda naxaa, tanga tsi nguiti ndiajín kama, ¿kóts'en kamandia nguini? ³⁵Tasá kuichíjmi ngat'a nguiti kamachjienjín tsi'e orjnoo, ti nde tsi'e nga kama k'uíti ye'ee choo. Xi tjín tjiboanijon nga kuint'ie, ngatasienníjón kui eén.

Bi ts'én ijná chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín
chotsanga xi kichajaá
(Matioo 18:10-14)

15 Achichí xtá xi foa'á'yá ton xi machjítjé ni kojo xtá jé kijíkón tiñaá Kjisoo, tsi'e nga tsint'ieé ni xi tsíchjia, ²kó já fariseoo kojo já chjiniékjoakitii, bi katsó nga tsíchjiata'in Kjisoo:

–Kui ndaa achichí nda ya'a xtá jé, kó ngaskande nño kjiniejo.

³Kós'e Kjisoo katsáyaá kui énkjiín:

⁴–¿'Yá nda xi tsi úchán ma chotsanga xi tjiín, kó tsi ngo xchajaa, nga kui'íjñamasienjín xi ngui ichítieé kojo yichán nijaan nangui kixii, tsi'e nga koejengase xi ngoo ngaskande nga sakoó? ⁵Kó nguije sakoó, ngaskande tsja ma kamaa nga ngasón tjiaa kui'íjñasón, ⁶kó nga kjocho ndi'aa, kui'ítikó xtá xi nda ya'a kojo xtá t'a ndi'aa kó bi katsoo: “Tsja ngatamajnú, ngat'a je kasakona chotsanga xi kichajána.” ⁷Ja boa t'ixian an nga tsie ngase kjoatsja k'uié ndi'ak'ajmi ján tangat'anií nga ngo xtá jé sa'ínk'oyá vojoo, ta boajiín xi ngui ichítieé kojo yichán nijan xi kixii xi chjiénjín nga sa'ínk'oyá vojoo.

Bi ts'én ijná chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín ton xi kichajaá

⁸¿Axa 'yá xtachjón xi tsi tie ton tikoón kó tsi ngo xchajaa, nga kui'ítijín nga ndi'ixó kojo kotichá ndi'aa, kó kongase chan

chan ngaskande nga sakoó? ⁹ Kó nguije sakoó, kui'ítikó xta xi nda ya'a kojo xta t'a ndi'aa kó bi katsoo: “Tsja ngatamajnú, ngat'a je kasakona ton xi kichajána.” ¹⁰ Ja boá xian an nga, nga 'bé kjoatsja nguindyikon ndítsjiee Néná nga ngo xta jé sa'ínk'oyá yojoo.

Bi ts'én ijná chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín ngo ndí xi kats'énkjié ni xi katsjaá na'mii

¹¹ Ti bi ti katsó Kjisoo nga:

–Ngo nda kis'ijnaa jó já xi'in. ¹² Kó nda xi kjindií bi katsoó na'mii: “Na'mi, te'éní ni xi tsoboána, ni xi tjiín ji.” Kó na'mii katsjaá ni xi tsoboaá kui ndí. ¹³ Kó nguije ja'a chiboa nixtjin, kui ndaa ítikó ngayeje ni xi katse'eé s'e kijí kje'e naxínda kjin, kó kja kis'ijna nga taxkiya kats'énkjié ngayeje toon nga kats'éntsajó yojoo. ¹⁴ Nguije kats'énkjié ngayeje toon, kjindibá ngo kjindiá kui nguindiee, kó kui ndaa, íts'iyanií nga ja'a kjindiá ndatsa kui nga. ¹⁵ Kó kijí, s'e tsangasexaa ngo nda xi chjiani kui nguindiee, xi kats'énkjí nínga choon chinga. ¹⁶ Kó kui ndaa kamámején maá iskjinie ni chiniee chingaa, tanga jmíjín xi katsjaá. ¹⁷ S'e tichaán kamákjiín kui nii, kó bi katsó: “¡Achichí kjín mosoo na'mina xi tjiín ni chinie ndi'ana, kó an kji'me kjindiá an! ¹⁸ Tasá kjuin nguíná an ndi'ana, kó bi xiáan na'mina: Na'mi, je kats'enjé an kondraa ndi'ak'ajmii kojo kats'enjé an nguindyikin ji. ¹⁹ Ngaskande nguiti kamajín ndí sení, te'éxéní xikoó ngo mosoo.” ²⁰ S'e kijí nguíní ndi'aa na'mii.

Ti s'e kjin ts'éndibání nga kamábe na'mii kó nimaakamaá, s'e kijí kja'ayindiya, janíkjá kó ngo ndsó katsjaá t'anijon. ²¹ Kó kui ndaa bi katsó: “Na'mi, je kats'enjé an kondraa ndi'ak'ajmii kojo kats'enjé an nguindyikin ji, kó ngaskande nguiti kamajín ndí sení.” ²² Tanga na'mii bi katsoó mosoo: “¡Naxiéjnu ngo njño xi tsjakji'i, kó ti'ankajajnú ndína kó t'íyajnú ngo stingaro tsja, kojo tjayajnú tjixíndié. ²³ Kó ndibájojnú choyojo

xi 'niú jee, s'e ti'ank'iénjnú, xinie kó tsja ngat'iéna, ²⁴ ngat'a kui ndína k'ien katsaki, kó ja'á'yaá, kichajá katsaki, kó kasakona.” Kó íts'iyanií nga kats'én s'ue.

²⁵ Nda xi xchaá xingaá nguijin jno tjits'énxá, kó nga jachó tiña ndi'aa tsint'ieé só kó kamábe nga tjíchá, ²⁶ kó tsíchjiaa ngo mosoo na'mii, kó asíyaá mí ni xi kjima. ²⁷ S'e bi katsó kui mosoo: “Nts'ie je'e, kó na'míí ngo choyojo xi 'niú je kats'énk'ién, kjoa xoó nga nda je'e ndí kó nga jmí chi'injín xoó.” ²⁸ Kós'e kats'énxchán kui nda xi xchaá kó kamámejénjiín ts'as'ien. S'e jataxie na'mii kó índaseen ts'i'e nga ts'as'ien.

²⁹ Tanga kui nda xi xchaá bi katsoo na'mii: “Tsitsíjin na'mi, kótjín nónií nga tjíts'énxájoo, kó ngatsjé nixtjin tjíts'enkjatjosoón, kó nde ngo ndí chotsanga boe'ejínní ts'i'e nga sa'in an ngo s'ue kó skjíniejo an já amingona. ³⁰ Tanga nga je'e ndí, xi je kats'énkjié ngayeje ton xi katse'ée ndoḃoa ínhjínmasien, kini'ínk'íin ngo choyojo xi 'niú je.” ³¹ S'e bi katsó na'mii: “Ji ndí, ngatsjé nixtjin tindyinjení, kó ngayeje ni xi tjínna je ji tse. ³² Tanga chjiénga kats'en an kui s'ueé ts'i'e nga tsja kamána, ngat'a nts'ie, je k'ien katsaki, tanga ngot'e je ja'á'yaá, kichajá katsaki, tanga ngot'e je kasakona.”

Bi ts'én íjñá chḃoḃa Kjisoo kjoaa énkjiín moso xi majín 'niátakoón

16

Kjisoo bi katsoó xta ts'i'e:

–Ngo ndiya kis'ijña ngo nda chon xi kis'iee ngo moso xi askoon ngayeje nií kjo xi kats'énxájo toon, kó kui nda choon tsint'ieé nga mosoo kats'énkjién toon. ² Kó kui nda choon tsíchjiaa kó bi katsoó: “¿Mí kjoaa nga bi kji'i ni xi ts'énnt'ie an kjoaa ji? Ti'inkas'ínní xkí kjoaa ngayeje ni kjo toon xi tjínna, ngat'a je nguiti kamajín nga mosona kama ngase ji.” ³ Kós'e nda mosoo bi ts'én kats'énkjó: “¿Mí xi sa'in an? Ngat'a nguije nguiti tsjaxájinna ndiana, kamajínna tsi t'anangui kokjan an, kó achichí soboána nga tonchjje kuí'a an. ⁴ Áan, je be an mí ni xi sa'in an ts'i'e nga nguije

kongatjinguina ndiana kjoaa xá moso xi tjíts'en an, ngayeje xtaa skjíx'ána ngantjoa ndi'aa.”⁵ Kó tsíchjiaa ngayeje xta xi tjitjieén toon ndiaa, kó bi katsoó xi tjoón: “¿Kótjín tjitjieén tsi'e ndiana?”⁶ Bi katsó kui ndaa: “Úchán barrí isti.” S'e bi katsó mosoo: “Ji'ín chjábe ji xojon nínga kjit'a xkii, kó ichítíe tsi t'íjñíí.”⁷ S'e bi katsoó kje'e xi tjitjieén nga: “Kó ji, ¿kótjín tjitjieén?” S'e bi katsó kui ndaa: “Tie mi koxta to ndsokoan nño.” Kó bi katsó mosoo: “Ji'ín chjábe ji xojon nínga kjit'a xkii, kó jin mi koxta t'íjñíí.”⁸ Nga kamábe kui nií nda xi tsi'e xaá, achichí kats'éntsajó kui moso xi ndajiín ngat'a tanisién kjínkón kamá nga kats'én kui nií. Ngat'a xta xi tjín kui ngasondiee, maña ngase ts'énjo xta xkjín, ta boajín ni xi ts'en xta xi chjiani Néná.

⁹ Kó an bi xianjnú'un jún: Ti'ankjiénjnu kjoachon xi tjín kui ngasondiee nga kosikojojnú xtaa, tsi'e nga kjín ngase amingo k'uíéjnu, kia kama nga kjuie kui kjoachoon, Néná tsjaajnú nguindie xi tikón ngatsjé nixtjiin.

¹⁰ Xta xi nda ma'niátakón nga skoón ni xi chiboa, ti kama'niátakón nga skoón ni xi tsie, kó xta xi kixijín ts'enkjátjosón ni xi chiboa, ti boá ti ts'én ni xi tsiee kixijín kama nga. ¹¹ Já tsi kamá'niátakónjínjnu nga kichonjnu kjoachoon kui ngasondie jeé, ¿'yá xi tsjaajnú nga xchindájnu kjoachon xi ndaa? ¹² Kó tsi ni xi tsi'e kje'e xta kamá'niátakónjínjnu nga kamájínjnu kichonjnu, ¿'yá xi tsjaajnú ni xi tsajún?

¹³ Nde ngojín moso xi jó ndia sa'inseén, ngat'a ngo ch'o kamaa, kó xi ingoo tjó kamaa, kojo tsi ngo ndasen kamaa, kó xi ingoo ndasenjín kamaa. Kamajín mosoo Néná kojo mosoo kjoachoon kamajnú.

¹⁴ Kó tsint'ie kui nií já fariseoo, kui xta xi achichí tsja kamaá toon, kó tsajnókie Kjisoo. ¹⁵ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Jún nguindyikón xtaa kixi majnú yojojnú, tanga Néná be kókji'i inimajnú. Ngatamakjínjnú nga ni xi achichí bendikón xtaa, nguindyikón Néná ni xi tanisién 'niú ch'o kji'i boá.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa kjoakitij_i kojo nínga botixómá Néná

¹⁶ Kjoakitij_i kojo ni xi kats'én'indó já chjinie'eén Néná jet'ani ngaskande nga kis'ijña Jua Bautistaa, kó ndeskande koó kji'a tji'bínijmi éntjatsiee nínga botixómá Néná, kó ngayeje xtaa xi ts'én ngo kjoa'niú tsi'e nga k'os'ien kui nguindiee.

¹⁷ Tanga nde chií ni'ínjín tsi kjuie ndi'ak'ajmij_i kojo t'anangui, ta boajjín nga xchajat'a chií ni xi kjit'a xojon kjoakitij_i Néná.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi je ixán kó 'bínido xkjín
(*Matioo 19:1-12; Markoo 10:1-12*)

¹⁸ Ta 'yání xi kui'ijña chjoón, kó tsi kje'e chjoón kuixanjo, ts'én bendikónjín kjoabixaan, kó xi kuixanjo chjoón xi je ik'ijñaá, ti ts'én bendikónjín kjoabixaan kui nga.

Bi ts'én ijña chiboa Kjisoo kjoaa nda choon kojo Laá

¹⁹ Ngo nda chon kis'ijña xi achichí tsjakon njño tsajá, kó ndyiojón ndyiojón kats'én s'ué nga katsjá ni chinie xi chjí.

²⁰ Ngantjoa ndi'aa kui nda choon kis'ijña ngo nda nima xi tsí'á chjie xi 'mí Lá xi tsajaá ndo, ²¹ kó achichí bojó kamaá kui ndaa kó kamámején maá iskjinie ni xi ixónguif yamíxaa nda choon, kó ngaskande nñaá katomájón ma ndoo Laá. ²² Tichaan jachó nixtjin nga k'ien Laá, kó ndítsjiej Néná kijjjo nguindie nínga tikón Abraam, kó ti k'ien nda choon nga, kó akjanijín kui.

²³ Kó nda choon ndoboa nk'ieen kini'ánkji, kó achichí kjoanimá kini'ánkja'a kīaa, s'e tichaan kamábe nínga tikón Abraam kó nga Laá kīa tikón t'aa. ²⁴ Kós'e nda choon tsíchjīaa Abraam nga bi katsoó: “Ná'mi Abraam, ngatamanimaa an, kó nanguíye ji Laá tsi'e nga kui'íngandá ndójoa tokotsja kós'e

ngats'énk'andyi chíí najen an, ngat'a achichí kjoanima ts'énfoa'atio an nguujin kui ndi'íí.”²⁵ Tanga Abraam bi katsoó: “Ji ndí, ngatja'átsjieen nga kji'a nga kixindyin ji ngasondie achichí ni katse'eé, kó Laá achichí ni xi ndajín xi katse'eé kui, tanga ngot'e 'ne Laá achichí tjíni'ándajoon k'íee, kó ji achichí tsie kjoanima tibatjatí.”²⁶ Kó kjoaa ngayeje kui nii, ngo tixa nanga tikón ngamasienná kó achichí kjin tindyionñáa xingui, kó majín tsi ngo xi k'ie koejeni ján ján, kojo tsi ngo xi ján ján kjindibáni nga kjindibá k'íee.”²⁷ S'e bi katsoó kui nda choon: “Niú mí'aa na'mi, tsí'e nga konanguíye ji Laá ndi'aa na'mina,²⁸ ngat'a ún ma nts'íe an xi kotsoyaa tsí'e nga ti k'iejín kjindibá k'ie kui nguindie nínga tsie kjoanima bitjatioó.”²⁹ S'e Abraam bi katsoó: “Je tikoón kjoakitií Moisee kojo ni xi kats'én'indó já chjini'e'een Néná, ¡Ngatint'íe'een ni xi ít'a kui jaá!”³⁰ S'e bi katsoó nguini kui nda choon: “Jmí na'mi Abraam, tanga tsi tjín xta xi je k'ien xi koejekoon kui jaá, sa'ínk'oyá yoojo kjoaa ni xi ndajín kji'i xi ndyits'en.”³¹ Tanga bi katsoó Abraam: “Tsi nt'íejín kjoakiti xi ít'a Moisee kojo ni xi kats'én'indó já chjini'e'een Néná, ti boá ti ts'én nde s'ijinjín nga tjín xta xi je k'ien xi kjoa'áyaá.”

**Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi tangat'anií
kui nga ts'énjé xta xi ngasee**

(Matioo 18:6-7,21-22; Markoo 9:42)

17 S'e Kjisoo bi katsoó nga tsíchjiajo xta tsí'e: Achichí ni'in kji'i nga jmíjín xi stinguí kjoaa nga ngo jé sa'ín, ¡tanga nima xó xi sa'ín ngo ni tsí'e nga kje'e xi sa'ínjé!² Tasá ngo ndijo je ngatít'a kjásén, s'e ngat'ajmijin yoojo nguujin ndáchikoón, ta boajín tsi ngo ni sa'ín tsí'e nga ngo kui jakjindíí sa'ínjé.³ Kuíni nga, ¡chónjnu ngayeje ni xi sí'ánjnu!

Tsi ngo nts'ie sa'ín ngo jé, ti'inxhínje, kó tsi sa'ínk'oyá yoojo nga nguiti boajín sa'ín, ti'injetakín.⁴ Tsi yito ndiya

sa'ínjé kondra tse nga ngo nixtjiin, kó tsi yito ndiya bi katsuo:
 “Sa'ínk'oyá an yojona, ti'injetakínní”, ti'injetakíin.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa kjoas'ijiin

⁵ Kó já apostroo bi katsoó:

–Ndiá, tasíkejeje tsi'e nga 'niú ngase s'ijinjne.

⁶ S'e Kjisoo bi katsoó:

–Tsi nde ta chíí tsi s'ijinjnú Néná xikó ma ts'en xixi xojmaa mostasa, kama bi k'uinjnúu kui yá sikómoro: “Ngatjoníyá ji, kó nguijin ndáchíkoón ngatamatjie ji”. Kuint'ié'énjnú kui yaá.

Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo kjoaa moso xi ts'enkjátjosón xaá

⁷ ¿'Yání jún xi tsi ngo moso tikónjnú xi tjits'énxá nguijin jnoo kojo tsi cho ts'énkoón, kó nguije kjoe'eni nga kijits'énxá, bi k'uinjnúu: “Titjé, kó tindyint'e ji yamíxaa”? ⁸ ¿A mí tsi tasá bi k'uinjnúu: “Ti'indení ni chinie, kó t'índe yojóo kó ti'insenní nga t'íyéní ni xi skjínje an kojo ni xi k'uí an, kó nguije kamána kama xini ji kojo s'i ji”? ⁹ ¿A koe'énnúu ndok'óchji kui mosoo kjoaa nga je kats'én ni xi ki'míí? Jmí ra xian an. ¹⁰ Ti boa ti ts'én jún, nguije kini'ánjnú ngayeje ni xi ki'míjnú, kama bi k'uinjnú: “Mosó xi nde jmí ni chjíjín ná, ngat'a ta kuí tsi ni xi tsoboáná xi kini'án.”

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo tie já xi tjiin chi'in xi ts'enkjátsón tjixin yojoná

¹¹ Kó kji'a nga kijí Kjisoo naxíndá Jerusalen kó nga ja'a xtjjeen nangui Samariá kojo nangui Galilea. ¹² Nga ts'as'ien ngo ndí nangui, jachókoón tie já xi tjiin chi'in xi ts'enkjátsón tjixin yojoná, kó ta kjin kixindyia, ¹³ kó 'niú askandáyá nga bi katsoó:

–jJi Kjisoo, Mostro, ngatamanímaa jin!

¹⁴ Nga kamábe Kjisoo kui jaá, bi katsoó:

–Tanguínjnú kó takójnúu vojójnóu chiná'mii.

Kó tjienga ndyíí nguíya ndiyaá kamátsjiejón nga katjó'oxiín chi'iin. ¹⁵ Kós'e ngo kui jaá, nga kamábe nga je kamándaya, kijí'oyá nguíní nínga tikón Kjisoo, kó askandáyá

ma nga katsjaá kjoaje Néná, ¹⁶ kó nga jachókoón Kjisoo, asién tikoó, ngaskande nga jachót'aa kjen t'anangui nga katsjaá ndok'óchji, kui ndaa kja chjiani nangui Samaria. ¹⁷ S'e Kjisoo bi katsoó kui ndaa:

–¿A tiejín majnú xi kamátsjiejón chi'injnú? ¿Kó xi ngui nijaan ñá síndo? ¹⁸ ¿A jmíjín ngase xi kjindibátsjaá kjoaje Néná, a ta kuí tsi nda xi chjiani nangui Samaria?

¹⁹ Kó Kjisoo bi katsoó kui ndaa:

–Tisítjin, kó t'en 'ne, kjoas'ijjín xí je ts'axié'aá ji.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa nixtjin nga kotíxoma Néná (*Matioo 24:23-28,36-41*)

²⁰ Já fariseoo asíyaá Kjisoo kjoaa kji'ání nga kjindibá nixtjin nga kotíxoma Néná, kó Kjisoo bi katsoó:

–Jmí tsi tsijen kama kji'a nga kotíxoma Néná, ²¹ jmíjín xi bi katso: “K'ie tikón”, kojo tsi “ján ján tikón”, ngat'a Néná je ts'énbotixómá nguujinjnú.

²² Kós'e bi katsoó xta ts'i'e:

–Kjochó ngo nixtjin nga kamamejénjnu nga nde ta ngo nixtjin xchajnú ndíí nda xi'iin, kó xchajjínjú. ²³ Kó tjín xi bi katsojnu: “¡K'ie tikón!” Kojo tsi “¡ján ján tikón!” Tanga ngata monguínjínjú, ti nde ngata monguántjinguijínjú. ²⁴ Ngat'a xikó maá nga foa'at'e nga 'na ma ndeskande ngo ngande ngaskande xi ingo ngandee ndi'ak'ajmii, boá ma kama nixtjin nga kjoe'e ndíí nda xi'iin. ²⁵ Tanga tjón ma ra achichí kjoanima kjoa'atio, kó ngayeje xta xi'bi xi sa'ínch'ó. ²⁶ Kó xikó kamá nixtjin nga kis'ijña Noée, boá ma kama nixtjin nga kjoe'e ndíí nda xi'iin. ²⁷ Xtaa Iskjinnie, kats'e, ixán, kojo kats'énkixan xkjín, ngaskande nga Noée ts'as'ien nguiya tjotso jee, s'e kjindibá stse 'niuú kó kats'énkjié ngayeje xtaa. ²⁸ Ti boá ti kama xikó kamá nixtjin nga kis'ijña Lot, xtaa iskjinnie, kats'e, ts'atsie, atíña, ítjie kojo kats'énda ndi'a, ²⁹ tanga nixtjin nga jatjo Lot naxiínda Sodoma, ixó ndi'í kojo asufre

ndi'ak'ajmii kó kats'énkjié ngayeje xtaa. ³⁰ Boa ma kama nga kókó yojoo ndii nda xi'ijn.

³¹ Kui nixtjin ján, xi tikón nk'aa ndi'aa, kós'e nii nguiya ndi'aa ndyia ngata fotjajénjín tsi'e nga skíbé, kó xi nguijin jnoo tso'ba, ngata fi'oyájin. ³² Ngatja'átsjienjnu ni xi kamaa chjoón Lot. ³³ Ngat'a ngayeje xi mejeén k'oxié'a kjoamindyioon, tasá sa'ínchaja, kó ngayeje xi sa'ínchaja kjoamindyioon tangat'anii an, kuí boá xi kjo'tjo'a.

³⁴ Xiyájnú'un jún nga kui nixtjieen tsi jó xta xi kjiyojo ngo ngasón nchan, ngo konguínjo, s'e ngo k'uijñá. ³⁵ Tsi jó ínchjín xi nijan k'ó, ngo konguínjo, s'e ngo k'uijñá. ³⁶ Tsi jó já ndyits'enxá nguijin jnoo, ngo konguínjo, s'e ngo k'uijñá.

³⁷ Kó bi katsó xtaa Kjisoo:

–¿Nání nga boa kama Ndiá?

S'e Kjisoo bi katsó:

–Nínga tikón yojo k'ieen, kia kamatikó ríkieé.

Bi ts'én ijñá chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín xtachjón k'aán

18 Kjisoo ínijmíí kui énkjiín xtaa, kjoaa nga chjiénga kuichjiaa Néná ngatsjé nixtjin, kó nga koyayajín, ² bi katsoó:

–Ngo naxínda kis'ijña ngo ne ndi'amasien xi katsakjónjín Néná, kó kamábendikónjín xtaa. ³ Kó ngo xtachjón k'án xi je k'ien xi'ijn kis'ijña ti kui naxíndaá, kui xtachjoón ngotjón ngotjón kijíkoón kui ne ndi'amasieen nga bi katsoó: “Kixi ti'insenní kjoaa kjoaxti xi tjínna an kojo kondrana.” ⁴ Kó kjín nixtjin nga kamámejénjín kui ne ndi'amasieen nga kats'énseén, tanga tichaán bi ts'én yjín kon: “Nda tsi tsakjonjín an Néná, kó ti bendikónjín an xtaa, ⁵ tanga, kui xtachjoón tjíts'énxtína, tasá kixi sa'ínseén, ngat'a tsi ngotjón ngotjón kjindibákónna, tichaán sa'ínxtindana.”

⁶ Kó bi katsó Ndiáa:

–Nda'yájnú ni xi katsó ne ndi'amasieen xi kixijín. ⁷ ¿Kó Néná a kixijín ts'en sa'ínseén xta xi je ja'ájin xi nga jñó kojo

nga nixtjien ndyichjiaa kui? ¿A sa'ínk'andíyarií nga kosíkojo kui xtaa? ⁸ Xiyájnú'un nga Néná tsá kojo kixi ts'én sa'ínseén xtaa. Tanga nga kjo'e nguini ndií nda xi'ijin, ¿a sakórií kjoas'ijin k'ie t'ananguií?

**Bi ts'én ijná chiboa Kjisoo énkjiín nda fariseoo
kojo nda xi foa'áchjí ton xi machjítjé nii**

⁹ Ngo ndiya, Kjisoo tsíchjiajo kui énkjiín xta xi ti kuí xí s'ijiín nga kixi síndo nguindyikón Néná kó ts'ench'ó xta xi ngasee, kó bi katsó nga tsíchjiajo kui énkjiín:

¹⁰ –Jó já kijí nangoxii nga tsíchjiaa Néná, ngo xi nda fariseo kó ngo xi nda xi foa'á'yá ton xi machjítjé ni. ¹¹ Nda fariseoo, kasasien kixi, kó bi katsó nga tsíchjiaa Néná: “Na'mi, tsjáa ndok'óchji ngat'a an jmi tsi boa kon an xikoó xta xi ngasee nga chejé, nga kixijín, nga ndyits'ent'aa kjoa xkjín, ti nde boajín kon an xikoó kui nda xi foa'á'yá ton xi machjítjé nii, ¹² jó ndiya ts'enkja'a an kjindia yojona nga ngo xomana, kó tsja an tie nga úchán ton xi ts'en an.” ¹³ Tanga nda xi foa'á'yá ton xi machjítjé nii, kjin kis'ijña, nde kamámejénjiín askotsijen ndi'ak'ajmi ján, kó ta soboa tjingo ye'eé niseén nga bi katsoó Néná: “Na'mi, ngatamanimaa an, ngat'a xta jé an.” ¹⁴ Xiyájnú'un nga kji'a nga jachó ndi'aa kui nda xi foa'á'yá ton xi machjítjé nii, je kixi tikón nguindyikón Néná ta boajiín nda xi ingoo, ngat'a ta'yaní xi je k'oxié yoojo, nimakjoa si'anjo, kó xi nimakjoa k'oxié yoojo, kuí xí je ko'naxié.

Kjisoo bi ts'én kats'énchikonné jakjindí xixií

(Matioo 19:13-15; Markoo 10:13-16)

¹⁵ Jachóchinií Kjisoo jakjindí xixi, tsí'e nga sa'ínjo, tanga xta tsí'e kats'énxhánjo xta xi jachójo kui jakjindíí. ¹⁶ Kó Kjisoo tsíchjiaa xtaa kó bi katsoó:

–Te'éndiéjnuú kui jakjindíí nga kjo'e'ekónna, kó ngata 'bíchjájínjnuú, ngat'a nínga botíxomaa Néná kuí xí kama

k'os'ien kui xi xikoó kui jakj'indíí. ¹⁷ Jakoxi ni xi xianjnú'un, nga xi k'os'ienjín nínga botixómá Néná xikoó ngo ndächí, kamajín k'os'ien.

Bi ts'én tsíchjjanijmíjo Kjisoo ngo nda chon xongo

(Matioo 19:16-30; Markoo 10:17-31)

¹⁸ Kó ngo nda nguitokō bi katsó nga asíyaá Kjisoo:

–Ji Mostro nda, ¿mí ni xi sa'in an tsí'e nga sakóna kjoamindyion ngatsjé nixtjiin?

¹⁹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿Mí kjoaa nga nda sení? Ta'yajín xi nda, ta ngototo Néná.

²⁰ Je ye ji kjoabotixomaa Néná xi bi tsoó: “Kamajín si'int'ée kjoa chjóon, kamajín si'ink'in ji xta, kamajín si'inchejé, kamajín k'uindíséta'in ji ngo xta, chendikín jí na'míi kojo naáa.”

²¹ S'e bi katsó kui ndaa:

–Ngayeje kui nií je kats'enkijatjosón an ndeskande koó nga ndächí an.

²² Nga tsint'ié Kjisoo kui nií, bi katsó:

–Ingo ni chajaa: tatíñí ngayeje ni xi tjiín, kó toon kui nií xta nimaa te'ée, kó boá tsi ts'én nga k'uiéé ngo kjoachon ndi'ak'ajmi ján, s'e ndibétjinguiní nguijee.

²³ Kós'e kui ndaa nga tsint'ié kuí nií, achichí ndasen kamaá, ngat'a achichí chon kamá. ²⁴ Nga kamábe Kjisoo nga ndasen kis'ijña kui ndaa, bi katsó:

–¿Achichí ni'in kji'i nga xta xi tsie kjoachon tjiín nga k'os'ien nínga botixomaa Néná! ²⁵ Ngat'a tasá ni'ínjín kji'i nga ngo cho to'o yits'en kjoa'aya tixaa ngo ndo, ta boajín nga ngo nda chon k'os'ien nínga botixomaa Néná.

²⁶ Kó xta xi tsint'ié kui nií bi katsó:

–Ja, ¿'yání xi kjo'tjo'a tsoboa?

²⁷ S'e Kjisoo bi katsó:

–Ni xi kamajín sa'in ngo xta, kamarií sa'in Néná.

²⁸ Kós'e bi katsó Peé:

–Ja je ye, nga jin ngayeje ni xi tjinjne ik'ijnámasienjne, kó k'ie timatjinguijne ji.

²⁹ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga jmíjin ngo xta xi íjná ndi'aa, xi xchaá, nts'ie, chjoón kojo ndií, tangat'anií nínga botixómá Néná, ³⁰ xi sakójin tsie ngase ni kui ngasondie xi'bi kó nga ngasondie xi s'e ndibaá sakoó kjoamindyion ngatsjé nixtjin.

Kjisoo bi ts'én katsáyá nguini xi ma jaán ndiya nga koya
(*Matioo 20:17-19; Markoo 10:32-34*)

³¹ S'e Kjisoo tsíchjijot'axín já xí tiejóó, kó bi katsoó:

–Tsitsjenjnuú nga k'ie ndyimonguin nijinguí xtjeen naxindá Jerusalen, kó kjojósón ngayeje ni xi kats'én'indó já chjinie'eén Néná kjoaa ndií nda xi'iin. ³² Ngat'a si'ank'as'ien nguiya tsja xta xi judíojín, kó kojnocha, ch'o k'uiín kojo kotitajón. ³³ Kó nguije kjoaa, si'ank'ien, tanga xi ma ján nixtjin kjoa'á'yaá.

³⁴ Kó kui jaá nde chíí kamákjinjin kui nií. Akja'maa kui eén, kó kamákjinjin ni xi ki'mií.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tika
(*Matioo 20:29-34; Markoo 10:46-52*)

³⁵ Nguije makjachó ma Kjisoo naxindá Jeriko, ngo nda tika tikóndo t'a ndiyaá nga ts'énmí'á tonchje. ³⁶ Kó nga tsint'ie nga xta kjín xi ndyifoa'a, asíyá mí ni xi kjima. ³⁷ Kó ki'míyaá nga Kjisoo nda Nasaret xi kjoa'aa. ³⁸ Kós'e nda tika bi katsó nga askandáyá:

–iKjiso, ji xi xta tjeé Ndabii ji, ngatamanimaa an!

³⁹ Kó xta xi tjimátjoón Kjisoo kats'énxchánjo ts'ie nga nguiti skandáyajín, tanga kui nda tika tasá ma 'niú askandáyá ngase nga bi katsó nguini:

–iXta tjeé Ndabi, ngatamanimaa an!

⁴⁰ Kós'e Kjisoo kasasien kó tsí'á tsi'e nga kjochóchinií nda tikaá, kó nguije jachó, bi katsoó Kjisoo:

⁴¹ –¿Mí ni xi mejeén nga sa'iin?

Kó nda tikaá bi katsó:

–Ndiá, mejénna nga kamatsijenna.

⁴² Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ngatamatsijeen. Kjoas'ijjín xi je ts'axié'aá ji.

⁴³ Ti kji'a kamátsijen nguinií nda tikaá, kó kijítjinguui nga katsjaá kjoaje Néná, kó ngayeje xta naxínda xi kamábe kui nií, kats'éntsjaá Néná.

Bi ts'én ts'as'ien Kjisoo ndi'aa nda xi 'mí Sakeo

19 Kjisoo jachó naxínda Jeriko kó nga ja'ajin kui naxíndaá. ² Kia kis'ijña ngo nda chon xi 'mí Sakeo, kó nguitokoo já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni kamá kui ndaa, ³ kó Sakeo kamámejeén kamábe 'yání xi Kjisoo, tanga kamájiin ngat'a achichí xta xi tjín, kó kato kamá kui ndaa. ⁴ Kó tsanga ma kijítjón nínga kjoa'a Kjisoo, s'e kijíkjijin ngo yá sikómoro tsi'e nga skuie. ⁵ Nga ja'a Kjisoo kui nguindiee, askotsijen nk'a ján, kó bi katsoó kui ndaa:

–Sakeo, tsá titjajen, ngat'a chjiénga ndi'aa kjojnā an ngot'e.

⁶ Kó achichí tsá jatjajen, kó 'niú tsja kamaá nga Kjisoo kis'ijña ndi'aa. ⁷ Kó nga kamábe, ngayeje xtaa, bi katsoó xkjín: ndi'aa ngo nda jé k'uujná. ⁸ Kós'e Sakeo kasasien kixi, kó bi katsoó Ndiāa:

–Ngot'e 'ne Ndiā, masien ni xi tjínna tsjáa ngayeje xta nimaá, kó tsi tjín ka'a xta xi kats'enchejée, nijún boá kji'i tsja'oyá nguiñāa.

⁹ S'e Kjisoo bi katsó:

–Ngot'e je jatjo'a xtaa kui ndi'aa, ngat'a ti xta tjiee Abraam xi'bi. ¹⁰ Ngat'a ndií nda xi'iin je'ek'axié'á xta xi je ndiya kichajá tjimá.

Bi ts'én íjñá ch̄iḃoḃ Kjisoo kjoḃḃ énkjiín toḃn

(Matioḃ 25:14-30)

¹¹ Nguije tsint'ié kui eén xtaa, Kjisoo katsáyá kui énkjiín, ngat'a je tikón tiña naxiḃdá Jerusalen, kó kui jaá kats'énkjó nga Néná je kotíxoma tji'niú. ¹² S'e Kjisoo bi katsó:

–Nḡo ndíí ngo nda chon kiji ngo naxiḃdá xi achichí kjin tsi'e nga k̄ia si'an re nga kotíxomaa ngo nguḃndie, s'e kjo'e'e'óyá nguíní. ¹³ Kuíni nga kui ndaa tsíchjiaa tie já mosoo kó katsjaá ton, nga bi katsoó: “Ti'anxájojnú kui toḃn, ngaskande nga kjo'é'e nguíní an.” ¹⁴ Tanga xta xi chjiani kui naxiḃdaá ch'o kamaá kui ndaa, kó katsanguiyaa xtaxchá xi bi katsoó: “Mejénjínje nga kui ndaa kotíxomajne.” ¹⁵ Kó nguije je'e nguíní kui ndaa nguije re kamá, katsanguiyakja'á kui já moso xi katsjaá ton tsi'e nga skuie kóts'en kini'anxájo toḃn.

¹⁶ Jachó nda xi tjoón kó bi katsoó: “Ndiá, ton xi katse'éní kats'énxájo an kó tie boḃ kji'i askjasón ngase.” ¹⁷ Kó bi katsó nda ree: “Nda kini'ín, moso nda, kjoḃḃ nga chiboa ton xi kamá'niátakón ji nga kichíin, tie naxiḃdá kotixomé.” ¹⁸ Jachó xi ingo mosoo, kó bi katsó: “Ndiá, ton xi katse'éní ún boḃ kji'i askjasón ngase.” ¹⁹ Kó ti bi ti katsoó kui ndaa: “Ti ún naxiḃdá kotixomé ji nga.” ²⁰ Kó jachókoón xi ingo mosoo, kó bi katsoó: “Ndiá, k'ie tikón tóon, ngo poño ixtie an kó ja'atjó an, ²¹ ngat'a katsakjonñaa ji, kjoḃḃ nga be an nga tanisién tajá ji, ngat'a chjabe ji ni xi jmí tsi ji ik'íjñí, kó ch'ijín ji ni xi jijín ik'ítjie.” ²² Kós'e bi katsó kui nda ree: “Mosoo xi ndajín ji, ti kuii ndso'boe xi kotijénaá. Tsi ja boḃ je ye nga tajá an, nga k̄jibé an ni xi ijñajín an, kojo nga 'bojen an ni xi itjiejín an, ²³ kós'e, ja kó mí kjoḃḃ nga bankojín ik'íjñí tonna, tsi'e nga kji'a nga kjo'é'e nguíná an kjoa'achjí an ndyikon?” ²⁴ Kó kui nda ree bi katsoó xta xi síndo k̄iaa: “Chje'éxínjnú toḃn kui ndaa, kó xi je tie kamá tsi'e kui te'éjnú.” ²⁵ S'e bi katsó kui jaá: “Ndiá, tanga kui ndaa je tie boḃ kji'i ma tsi'e.” ²⁶ Tanga bi katsó nda ree: “An xiyájnú'un nga ngayeje xi tjiín, koe'eé, tanga xi

jmíjín, ngaskande ni xi tjiín xi chje'éxiín. ²⁷ Kó kui xta xi kondrana xi kamámejénjiiín nga re kama an, ndibájojnú'un k'iee kó nguindyikón an tichásenjnú nga si'ank'ienjnú.”

Bi ts'én ts'as'ien Kjisoo naxiíndá Jerusalen

(Matioo 21:1-11; Markoo 11:1-11; Juaa 12:12-19)

²⁸ Kó nguije tsíchjia kui nii, Kjisoo kijítjoón xtaa naxiíndá Jerusalen. ²⁹ Kó nguije makjachó ma ngo nangui xi 'mí Betfaje kojo Betania, kia t'a tjingui nínga tjin yá oliboo, katsanguiya jó xta tsi'e, ³⁰ xi bi katsoó:

–Tanguínjnú kui ndí nangui xi tikón kjeen, kó nguije kuitjás'ienjnú kui nguindiee, kia sakójnú ngo ndí bórró xi nde kje ngo xi 'bíñasoón, chjándojnú kó ndibájojnú'un k'iee. ³¹ Kó tsi tjin xi bi katsojnú nga kosíyajnú: ¿Ánni nga ndyichjándojnú? Bi t'ínjnúú jún: Kjoaa nga Ndiaa xí chjieén.

³² S'e kijí kui jaá kó kasakoo bórró xikó ki'mií. ³³ Kó nguije ndyikjándó bórró, xi tsi'e choo bi katsoó:

–¿Ánni nga ndyichjándojnú bórró?

³⁴ Kós'e bi katsó kui jaá:

–Kjoaa nga Ndiaa xí chjieén.

³⁵ Kó tsanguínjoo Kjisoo, kó nguije ísoón njñoó bórró, kini'ánk'íjñasón Kjisoo. ³⁶ Tjienga ndyifí, ngayeje xtaa yítie njñoó nguiya ndiyaá. ³⁷ Kó nguije makjachó tiña xtjieen nga fijaya nínga tikón tjingui nínga tjin yá oliboo, ngayeje xta tsi'e Kjisoo tsja kamaá kó íts'iyanií nga kats'éntsjaá Néná kjoaa ngayeje kjoandikón xi je kamábe, ³⁸ bi katsó nga askandáyá:

–iNgatama chikonñé nda re xi kjindibáni ngajoo Ndiáná, xió ngatja'bé ndi'ak'ajmii, kó ngat'ieé kjoaje Néná nk'a ján!

³⁹ Kó nguijiiín xta tsi'e kis'intsoma já fariseo xi bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, ti'inxchínje xtaa ánni nga boa ndyitsó kon.

⁴⁰ Kó Kjisoo bi katsoó kui xtaa:

–Bi xianjnú'un jún, tsi xió k'uíndo kui xtaa, ndijoo xí skandáya.

⁴¹ Kó nguije makjachó tiña naxíndaá Jerusalen, nga askotsijen Kjisoo, askandá kjoaa kui naxíndaá, ⁴² kó bi katsó: –i'Tsi yera ji nda tsi ta kuí tsi nixtjiin, ni xi tsjaá kjoaxió! Tanga ngot'e tji'márií ndyikin kui nií. ⁴³ Ngat'a, s'e ndibaá nixtjin xi ndajín, kji'a nga kondra tse skinínk'á nga ngo foa'atjiyajoon ji ngo xó xi kui'íchjá'yaá, kó ngayeje nguindie nga skjánjoo, ⁴⁴ kó k'ojmii ji kojo ndíi nguiyaa xó xi tjichjá'yáni ji, kó nde ngojín ndijo kui'índo xi s'indosoón xkjín, ngat'a kamáyejín ji nixtjin nga je'ekoón Néná.

**Bi ts'én ts'axié Kjisoo já xi ndyibotiñá
cho nditseen nangoxii**

(Matioo 21:12-17; Markoo 11:15-19; Juaq 2:13-22)

⁴⁵ Kó nga jachó Kjisoo nditsen nangoxii, íts'iyanií nga tsangatjinguií ngayeje xta xi ndyibotiñá kojo xi ndyi'botsie ni, ⁴⁶ kó bi katsoó:

–Je kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó: “Ndi'ana, ndi'a nínga kuichjiaa Néná ngayeje xta k'uiín, tanga jún ndooba chejé je kini'ánjnú.”

⁴⁷ Kó ndyiojón ndyiojón akóyá Kjisoo nditseen nangoxii, tanga já nguitokoo chiná'mii, já chjiniékjoakitii kojo já nguitokoo naxíndaá kamámejeén kats'énk'ién Kjisoo. ⁴⁸ Kó kasakondiéjiín kóts'én sa'ínk'ién, ngat'a ngayeje xta naxíndaá tsint'ié ndá ndaá ni xi tsíchjia.

Bi kamá nga jáxaá asíyaá Kjisoo 'yá xi katsjáxaá
(Matioo 21:23-27; Markoo 11:27-33)

20 Kó ngo ndiya nga Kjisoo akóyaa kojo ínijimíí éntjatsiee Néná xta naxíndaá nditsen nangoxii, jachókón tiñaá já nguitokoo chiná'mii, já chjiniékjoakitii, kojo já xchá nguitokoo naxíndaá, ² kó bi katsoó nga tsíchjiajo:

–T'íyéjne, ¿mí xá xi tjiín nga kui nií ni'ín ji, axa, 'yá xí katsjaá kui xaá?

³ S'e Kjisoo bi katsoó:

–Ti boa ti ts'én ngo ni kosíyajnún'un kó t'íyajnún'un: ⁴ ¿'Yá xi katsanguiya Jua Bautistaa nga atínda xtaa? ¿A Néná axa xtaa?

⁵ Kós'e kui jaá íts'iyanií nga bi katsoó xkjín:

–Tsi Néná xí katsanguiya tsi k'uúin, kó: “Ánní nga kis'ijinjínjúnú”, katsoná. ⁶ Kó tsi xtaa xí katsanguiya tsi k'uúin, ngayeje xtaa ndijo k'oyaná, ngat'a ngayeje nga s'ijiin nga Jua Bautistaa nda chjinie'eén Néná boá.

⁷ Kó bi katsó kui jaá:

–Yajínjne 'yá xi katsanguiya.

⁸ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Ja ti xiyájínjúnú'un mí xá xí tjínna nga ts'en an kui nií nga.

Bi ts'én íjñá chiboa Kjisoo kjoaa énkjiín moso xi ndajiín

(Matioo 21:33-44; Markoo 12:1-11)

⁹ Kós'e Kjisoo íts'iyanií nga katsáyaá kui xta naxiíndaá kui énkjín xi bi tsoó:

–Ngo nda íjñanda ngo jno nínga maxchá tostsije, kó katsjá chjínanguí já xí ts'én kuí xaá, s'e kjin kijí kó tsie ts'andíyaá.

¹⁰ Kó nga jachó nixtjiin nga je kamáxchá kuí too, katsanguiya mosoo kui ndaa nínga síndo já xi katsjaá chjínanguí jno tostsijeé, tsí'e nga kókjángá kó sa'ínk'as'ieen kui to xi tsoboaá nda xi tsí'e kui nguindiee, tanga kui já xí ndyíts'enzájin kui nguindiee kats'énkijen'on kui mosoo, kó jmí ni íyatsjajín. ¹¹ Kó katsanguiya nguíní ingo moso, tanga ti ik'ie nguinií, ch'o ki'míí, kó ti jmí ni ik'íyatsjajín nguíní. ¹² Kó ti katsanguiya nguíní xi ma ján mosoo, kó kui jaá ti kats'én'ón nguinií, s'e ts'axié kui nguindiee.

¹³ Kós'e bi katsó ndia xi tsí'e kui nguindiee: “¿Mí xi sa'in an? Tasá ndí tjóna sanguiya an, tsi ta'aní nga kji'a nga skuie, skuieñdíkón ndína kui jaá.” ¹⁴ Tanga nga kamábe já xí ndyíts'enzájin kui nguindiee, bi katsoó xkjín: “Kuí xi'bi xi tsí'e kama ngayeje kui nguindiee, tasá s'i'ank'ién, kia kamaa nga

tsañá kama ngayeje kui nii.”¹⁵ Kó kats'énk'ién ndíí ndiá xi tsi'e kui nguindiee, s'e ts'axié nínga tjitjie tostsijéé.

Kós'e Kjisoo asfya:

–¿Kó mí xi sa'ín ndiá xi tsi'e kui jno tostsijéé? ¹⁶ Ja kjindibá kó sa'ínkjié ngayeje já xí ndyits'enxájin kui nguindiee, kós'e kje'e xi tsjaá kui nguindiee.

Nga tsint'ié kui nii kui xtaa, bi katsó:

–¡Néná xín ngats'énkja'aná kui nii!

¹⁷ Kjisoo askotsijen ndá ndaá xtaa, s'e bi katsó:

–¿Mí xi mejeén tsó ni xi bi tsó xi tjt'a xojoon:

Ndijo xi kats'éench'ó já chjiniexoó,

kuí xí ndijo nga'niuú ndi'aa kamá?

¹⁸ Ngayeje xta xi k'okasón kui ndijoo kama xi, kó tsi tjín xi k'okanieé kui ndijoo kama ndsokoan.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa 'yá xí chjiénga k'uíchjii ni xi machjítjeé

(Matioo 21:45-46; 22:15-22; Markoo 12:12-17)

¹⁹ Kó já chjiniékjoakitii kojo já nguitokoo chiná'mii, kamámejeén nga ti kui chiboa stsoboa Kjisoo, ngat'a kamákjiín nga kui énkjiín tangat'anii kuí nga kandokjoa tanga katsakjónni xta naxiíndaá. ²⁰ Kó kananguiyachoon xta xi askondá xi tix'ian xta kixi sa'ín yojo, tsi'e nga kuint'ie ngo én xi ndajín xi katsó, kó boa ts'én sa'ínk'as'ien Kjisoo nguia nga'niuú kojo xaá nda xi xtitjoón kui nguindiee. ²¹ Kó bi ki'mií nga akasfyaá:

–Mostro, je yajne nga kixi ni xi se kojo ni xi bokoyé ji, kojo nga jmí tsi skján ni'ínje xtaa, nga tasá jakoxii ndiya xi tsi'e Néná xi tibokoyé ji. ²² ¿A tsjandié kjoakitii, axa tsjandiejín nga k'uíchjijne ton xi machjítjeé ni nda xtitjón xi 'mí Sesaá?

²³ Tanga Kjisoo kamákjiín kjoamañaá kui jaá, s'e bi katsoó:

–¿Ánni nga an ndyichjat'ayákónjnú'un? ²⁴ Takójnú'un ngo ton xi chjiani Roma. ¿'Yá xi tsi'e kui asién kojo kui ja'én xí kjit'a kui toñ?

Kó bi katsó kui jaá:

–Tsi'e nda xtitjón xi 'mí Sesaa boá.

²⁵ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Ja te'éjnúu nda xtitjón xi 'mí Sesaa ni xi tsi'e nda xtitjoón, kó ni xi tsi'e Néná, Néná te'éjnúu.

²⁶ Kó nde kamájiín kui jaá nga tsint'ieé Kjisoo nga tsíchjia ngo én xi ndajín tsó nguindyikon xtaa, tasá achichí kijíndikoón kjoaa ni xi katsó, kó xió kis'indo.

**Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi foa'á'yá
nguiní nguije fesón**

(Matioo 22:23-33; Markoo 12:18-27)

²⁷ Kós'e jachókón tiñaá já saduseo xi tsó nga nguiti foa'á'yájín xoó xta xi je jesoón, bi katsó nga asíyaá:

²⁸ –Ji Mostro, Moisee í'taná ngo xojon xi bi tsó: tsi ngo nda koya xi tjiín chjoón kó tsi jmí ndíjiín, nts'ie kui ndaa chjiénga kuí kuixanjo kui xtachjoón tsi'e nga xchajajín tjiee nts'ie xi k'ieen. ²⁹ Ngo ndiya kis'indo yito já xi ta ngo nts'ie kamá, nda xi tjoón ixánjo chjoón, kó k'ien kui ndaa, kó jmí ndí kis'iejiín.

³⁰ Kó nts'ie xi ma joó ixánjo kui xtachjoón, kó ti k'ien nguinií kui ndaa, kó ti jmí ndí kis'iejiín nga. ³¹ Nda xi ma jaán ixánjo nguinií kui xtachjoón, kó ti boá ti kamaá nga. Kó nga yito kui jaá nga jesón kó nde ngojín xi kis'iee ndí. ³² Nga fet'a k'ien kui xtachjoón. ³³ Nixtjin nga kjoa'á'yaá xta xi je jesoón, ja, ¿'yání nga yito kui jaá xi xi'iín kui xtachjoón kama, ngat'a nga yitoo nga kis'indojo?

³⁴ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Xta xi tjín kui nixtjin xi'bi bixan kó ts'énkixán xkjín,

³⁵ tanga xta xi sakoó nga k'uúndo kui ngasondie xi'ba, kó nga kjoa'á'yaá xta xi je jesoón, ti nde nguiti kuixanjín kó ti nde nguiti sa'ínkixanjín xkjín, ³⁶ nguiti koyajín, ngat'a xikónií ndítsjiee Néná kama, kó ndií Néná boá, ngat'a kjoa'á'yá nguinií. ³⁷ Tanga kjoa ngaá tsi foa'á'yá nguinií xta xi je jesoón, ngaskande Moisee akóyá nga katsáyá énkjiín yá sarsaa, nga bi

tsóó Ndiáná, Nee Abraám, Nee Isaa kojo Nee Jakób boá.

³⁸ Ngat'a Néná jmí tsi Nee xta xi je jesón, Nee xta xi síndo boá, ngat'a tangat'anií Néná nga tindyión ngasondiee.

³⁹ Tjín já chjiniékjoakitii xi bi katsó:

–Mostro, nda kase.

⁴⁰ Kó nguiti ingojín xta xi asíyá ngasee kje'e ni.

**Bi ts'én akasiyáá Kjisoo kjoaa 'yání xi
xta tjie xi kjindibáni Kristoo**
(*Matioo 22:41-46; Markoo 12:35-37*)

⁴¹ Kós'e Kjisoo bi katsoó kui xtaa:

–¿Kóts'en nga xtaa tsó nga Kristoo xta tjiee Ndabii xó kjindibáni? ⁴² Ngat'a ti kuíni Ndabii bi tsó nínga ít'a xojon Salmoo:

Ndiáná bi katsoó Ndiána:

“Tindyint'ení nga fojnína nínga botixoma an,

⁴³ ngaskande nga k'uindo an nguindie ndsaki kondra tse.”

⁴⁴ Ndabii Ndiána katsoó. ¿Ja kóts'en nga xta tjiee Ndabii kjindibáni Kristoo?

Kjisoo bi ts'én yinguíta'in já chjiniékjoakitii
(*Matioo 23:1-36; Markoo 12:38-40; Rkaa 11:37-54*)

⁴⁵ Nga tsint'iee ngayeje xta naxíndaá, Kjisoo bi katsoó xta tsi'e:

⁴⁶ –Chónjnu já chjiniékjoakitii, ngat'a achichí tsja máa nga 'bítsoma nga boajá njño ndio tsjakon, kó tsja máa nga ndikón ts'en ni'ántinde nínga síndo nditsen, kó tsja máa nga 'bíndonié yáxirie xi tjón síndo nguíya ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kó tsja máa nga kui tjón 'bíndo nguindie xi tjón síndoo yamíxa nínga chinie nño. ⁴⁷ Kui jaá kuí boá xi ts'enchéjeé ni xi tjíin ínhjín k'án xi je k'ien xi'iin, kó achichí xó tsi Néná chjiaa 'ne jama, tsi'e nga skuíendíkon xtaa. Kuí xta xi'ba xi tsie ngase kamajeé.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa tonchjīe

(Markoo 12:41-44)

21 Kjisoo askotsijeēn xta chon xi indiyá tonchjīe nguiya koxa tonchjīe. ² Kó ti kamábe ngo xtachjón k'án xi je k'ien x'iin xi indiyá nguiya koxa tonchjīe jó ndí ton xi chiboá chjīí. ³ Kó Kjisoo bi katsoo xta tsi'e:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga kui xtachjoón k'aán tsie ngase katsjá ta boajín ngayeje xta xi ngasee. ⁴ Ngat'a ngayeje xta xi ngasee ton xi 'bonguii xí indiyá, tanga kui xtachjoón indiyá ngayeje ton xi skjīie kojo xi k'uini nga k'uijña ngasondie.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa nga kuixondo nangoxii

(Matioo 24:1-2; Markoo 13:1-2)

⁵ Kó tjín xtaa xi tsíchjia kjoaa nangoxii nga achichí ndijo tsjakon tjiín kojo nga chjīe xi katsjá xtaa xi kini'ánchonni, tanga Kjisoo bi katsó:

⁶ –Kjoaa ngayeje ni xi ndiyajnú k'iee, kjochó nixtjin nga kuixondo ngayeje kó ngaskande nde ngo ndijo k'uindojin xi s'indosoón xkjín.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa chiboá xi s'ijña
nguindiee nga kjuie ngasondiee**

(Matioo 24:3-28; Markoo 13:3-23)

⁷ Kó bi ki'mií Kjisoo:

–Mostro, ¿kji'ání nga kama kui nií? ¿Kó mí chiboá xi s'ijña nguije ma kama kui nií?

⁸ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Tsitsijenjnuú nga jmíjin xi k'onchajojnú, ngat'a achichí ma xta xi kjo'e ngajona xi bi katso: “An boá xi Kristoo”, kojo bi katso: “Je kjimatiña nixtjiin”, tanga nga kuijin xi monguántjinguinjú. ⁹ Kó kji'a nga konda'yájnú nga je kjima kjoaxchán, nguije tjíbixkán, ngata ndakonjin majnú, ngat'a chjiénga tjón kui nií kama, tanga jmí tsi tsá kjuie ngasondiee.

¹⁰ Kós'e bi katsó ngase:

–Naxiindaá skjánjo xkjín kojo já ree skjánjo xkjín, ¹¹ kó k'uié kjoandikón xi 'niú, kjín tokoya nguindie k'uié kjindiá kojo chi'in, achichí ni xi kondakon k'uié, kó a xixi yi'i chiboa xi k'uié ndi'ak'ajmii.

¹² Tanga nguindiee nga boá kama, tjón ma ra kuiyotjinguijnú kojo kondoboajnú, kó si'ank'as'ienjnu nguiya tsja nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kojo konanguis'iéjnú ndoboaya, kó konguínjojnú nguindyikón re kojo xtitjón tangat'anii ja'éna. ¹³ Kó kui nií xi kama si'ankjiéjnú nga kondókjoajnú kjoaa an. ¹⁴ T'íjñájnúu inimajnú nga si'ankjójínjnu kjoaa mí ni xi k'uinjnu nga ko'naxié'ájnú yojojnú, ¹⁵ ngat'a ti ánni xi tsja an én kojo kjoakjínkón, kó kui eén nde ngojín kondrajnú xi sa'ín. ¹⁶ Ngaskande xi xchájnu, nts'iéjnú, xinguijnu, amingojnú sa'ínk'as'ienjnu, kó tjín jún xi si'ank'iéjnú, ¹⁷ kó ngayeje xtaa sa'ínch'ójnú tangat'anii ja'éna. ¹⁸ Tanga nde ngojín tsjatokójnu xi xchaja. ¹⁹ Niú tindyiajnú tsi'e nga kjotjo'ajnú.

²⁰ Tanga kji'a nga xchajnú nga naxiindaá Jerusalen je ja'atjiyajoon jajún, ja je yajnú nga je jachó nixtjin nga je si'ankjie. ²¹ Kós'e kji'a boá nga kui xta xi síndo Judea ngatanga nguijin k'ijná ján, kó xi síndo nguiya naxiindaá, ngatjatjo, kó xi nguijin k'ijná ján síndo ngata 'bos'ienjín naxiindaá. ²² Ngat'a nixtjin nga kamangojo boá kui nixtjiin, tsi'e nga kjotjosón ngayeje ni xi je kjit'a xojoon. ²³ iNima xó ndí ínchjín xi ndí ndyia'a kojo xi ndí ndyits'enxchá kui nixtjin xi'ba! Ngat'a achichí kjoanimá k'uié kui t'ananguii, kó kjoaxchaán Néná k'okanieé kui xta naxiindaá. ²⁴ Kó tjín xi kicha si'ank'ienni, kó tjín xi konguínjo'niú ngayeje naxiindaá kó xta xi judíojiín tsjanié tsjafé naxiindaá Jerusalen ngaskande nga kjotjosón nixtjiin kui xtaa.

Bi kama nixtjin nga kjo'e nguiní ndí nda xi'iin
(*Matioo 24:29-35,42-44; Markoo 13:24-37*)

²⁵ Kós'e tjín chiboa xi k'uié ts'ueé, saá kojo nñoó, kó k'ie t'ananguii boa kamaa ngayeje xtaa, ta bi ta kamaa nga kjonie

kojo nga xch̄a nga'niuú ndáchíkoón, ²⁶ xtāa ngaskande koyayá ma nga stsakjonní kjoaa ni ch'o xi kama ngasondiee, ngat'a kjotsie yeje nga'niú xi tjín ndi'ak'ajmi ján. ²⁷ Kós'e kji'a boá nga xch̄a ndíí nda xi'iin nga ngo ndi kjindibájinni kó achichí nga'niú k'uieé kojo tsie kjoajee kjindibájo. ²⁸ Kji'a nga kui'ítsiyani nga kama ngayeje kui nii, tindyiondajnú, kó chjanínk'ájnu kjenjnu ngat'a kjoa'naxié'ájnu je tikón tiña.

²⁹ Kjisoo ti katsáyaá ingo énkjín xi bi tsó:

–Tsitsíjenjnuú yá xi boajaá to igoo kojo yá xi ngasee, ³⁰ kji'a nga ya nga fotjoo xka, ti júnni xi je yajnú nga je tikón tiña chondoboaa. ³¹ Ti boá ti ts'én jún, nguije xchajnú nga kjima kui nii, ja je yajnú nga nixtjin nga kotíxoma Néná je tikón tiña.

³² Jakoxi ni xi xianjnu'un jún nga kjié koyajín xta xi síndo ngot'e tsi tjónjín kjotjosón kui nii. ³³ Ndi'ak'ajmii kojo t'anangui kjoa'a, tanga éna kjoa'atijajín.

³⁴ Chónjnuú yojojnú kó ngata 'bíjijnjínjnu inimajnú, kjoaxki'aá, kjoach'ii, kojo ni ngasondiee, ngat'a tsi ta bimátjien kjocho kui nixtjiin, ³⁵ ngat'a boá kama xikó maá ngo chjaya xi k'uijnáa ngayeje xta xi síndo t'anangui.

³⁶ Tindyionda síkijjínú kó ndokjoajnuú Néná tsi'e nga kjotjo'ajnú yojojnú kjoaa ngayeje ni xi s'e kamaa kó tsi'e nga kja kjóchójnu nguindyikon ndíí nda xi'iin.

³⁷ Xki nga nixtjiin akóyá Kjisoo nditsen nangoxii kó nga jñoó kijí nínga tikón tjingui nínga tjín yá oliboo. ³⁸ Kó ngayeje xta naxíndaá xki nga tajñoó jachó nditsen nangoxii nga kijínt'ieé ni xi tsíchjiaa Kjisoo.

Bi ts'én índa jáxaá tsi'e nga si'ank'ien Kjisoo

(Matioo 26:1-5,14-16; Markoo 14:1-2; 10-11; Juaq 11:45-53)

22 Nguije makjachó nixtjiin s'ueé pan xi jmí nisanjín, xi 'mí s'ueé paskuaa. ² Já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniekjoakitij tsangasee kóts'én nga sa'ínk'ién Kjisoo, tanga katsakjónnií xta naxíndaá.

³ Kós'e xindajín Satanaá ts'as'ienjin vojoo Judaá, ngo nda apostroo Kjisoo xi Iskariote ki'mií nga, kui xi chjiáni ngo já xí tiejoó. ⁴ Kó kijí Judaá kó tsíchjiájo já nguitokoo chiná'mií kojo já nguitokoo jajún xi konda nangoxii, kó índa kóts'en sa'ínk'as'ieen Kjisoo. ⁵ Kó kui jaá achichí tsja kamaá, kó índajo nga ton koe'eé Judaá. ⁶ Kó Judaá kats'énjo'o, kó tsangasendie kóts'en nga sa'ínk'as'ien Kjisoo ngaxton xta naxiíndaá.

Kjisoo bi ts'én iskjiniejo ngase nño xta

(*Matioo 26:17-29; Markoo 14:12-25; Juaa 13:21-30; 1 Xta Korinto 11:23-26*)

⁷ Tichaan jachó nixtjin nga chinie pan xi jmí nisan mindyajiín, kji'a nga chjiénga ni'ánk'ién ngo chotsanga tsi'e s'ué paskuaa. ⁸ Kó Kjisoo katsanguiya Peé kojo Juaa nga bi katsoó:

–Tanguínjnú kó t'íjñandajnú ni xi xinié ñá nga kama s'ué paskuaa.

⁹ S'e bi katsó kui jaá:

–¿Ñání mejeén nga k'uijñandajne ni chiniee?

¹⁰ S'e Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–K'ie xiyájnú'un, nga kuitjás'ienjnú naxiíndaá kja sakójnú ngo nda xi ts'énya'a ngo nisa ndójoa, kó kui tanguíntjinguíjnúu ngaskande ndi'a nínga k'os'ien, ¹¹ kó bi t'ínjnúu ndiaa ndi'aa: “Bi tsó nda Mostroo nga bosíyá: ¿Ñá xó tikón nguíndie nínga skjíniejo nño xta tsi'e nixtjiin s'ué paskuaa?” ¹² Kós'e kui ndaa kokójnú ngo nguiya tiyá nk'aa ngo ndi'a xi je tikóna, kja t'íjñandajnú ni chiniee.

¹³ Nguije kijí kui jaá, boá ts'én kasakoo xikó katsoó Kjisoo, kó kja kats'énda ni chinie tsi'e s'ué paskuaa.

¹⁴ Kó nga jachó chíboá, Kjisoo kojo já apostroo kis'índot'a yamíxa. ¹⁵ Kó bi katsoó kui jaá:

–Achichí kamámejénna nga skjíniejo ngasejnú'un nño kui s'ué paskuaa nguindiee nga kjoa'atio an kjoanima. ¹⁶ Ngat'a

xiyájnú'un nga nguiti skjíniejín an ngase nño ngaskande nga kjoťjosón nixťjin nga kotíxoma Néná.

¹⁷ Kó Kjisoo iskjíbé ngo chítsen, katsjaá ndok'óchji Néná, kó bi katsó:

–Chjábejnú kui nij, kó ti'angasonjnu xinguijnu, ¹⁸ ngat'a xiyájnú'un nga nguiti k'uijín an ndaa tostsijeé, ngaskande nixťjin nga kotíxoma Néná.

¹⁹ Ti iskjíbé paan nga, katsjaá ndok'óchji Néná, akjángá, nga bi katsó:

–Kuí xi'bi xi yojona, kui xi si'ank'ien tangat'anií nga kjoťjo'ajnú, ti'ánjnu kui nij tsi'e nga kjoa'átsjienjnu an.

²⁰ Kó ti boá ti ts'én iskjíbé chítseén nguije iskjinie ni chiniee, kó bi katsó:

–Kuí xi'bi xi chítsen nínga tji'bínda ngo kjoatjatsie tsi'e Néná kojo jún. Jín xi xtjoón tangat'anií kjoandaa kjín xta.

²¹ Tanga ngot'e, tsja nda xi sa'ínk'as'ienna k'ie tikónt'ajona yamíxaa. ²² Jakoxi nga ndíi nda xi'iin chjiénga boá kamaa xikó ts'én je kis'inda, tanga jnima xó kui nda xi tangat'anií kui nga si'ank'as'ien!

²³ Kó kui jaá íts'iyanií nga askjoyájo xkjín 'yá kuií xi sa'ín kui nij.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa 'yá kuií xi nk'a ngase xaá

²⁴ S'e kui jaá askjotíjo xkjín kjoaa 'yá kuií xi nk'a ngase xaá.

²⁵ Tanga Kjisoo bi katsoó:

–Já re xi botixómaá naxíndaá, tsjandiéjiín xtaa nga taxkiya sa'ín ngo ni tsi tsja kjoajín kó jáxaá kui boá xi nda ts'én tsó xtaa.

²⁶ Tanga jún nga boajín ni'ánjnu, tasá xi nk'a xaá chjiénga xikoó tsi ngo xi nguindie xaá sa'ín, kó kui xi nguitokojnú, chjiénga kuí xi kama xi sa'ínseén xtaa. ²⁷ Ngat'a, ¿'yání xi nk'a ngase xaá, a xi tikónt'a yamíxaa, axa moso xi ts'én'biyá ni chiniee? ¿A kuijín xi tikónt'a yamíxaa? Tanga k'ie tikónjin an ngamasienjnu xikoó ngo moso xi tjíts'ensénjnu.

²⁸ Tanga jún boá xi ngatsjé nixtjin tindyionjojnú'un nga ja'a an ngayeje kjoachjat'ayákón. ²⁹ Kó kuíni nga an tsjajnú'un nga kotixomajnú, xikó ts'én katsjána Na'mina, ³⁰ tsi'e nga xiniejnú kojo s'iojnú t'a yamíxa kji'a nga kotixoma an, kojo tsi'e nga kotixomajnú nga boá k'uinjnú tsi tjiín kojo tsi jmíjín jé nga tiejó tjeie xta xi chjiáni Israel.

Bi ts'én katsáyatjón Kjisoo nga Peé sa'ínkiejín yojoo

(*Matioo 26:30-35; Markoo 14:27-31; Juaq 13:36-38*)

³¹ Kó Ndiaa ti bi ti katsoó Peé nga:

–Ximo, Ximo, xindajín Satanaa tsí'á kjoa, tsi'e kui'ítsanieyajnú xikoó to ndsokoan ñño nga skít'ayákónjnu.

³² Tanga an je 'niú tsí'áa Néná tsi'e nga s'ijin raá an, kó ji, kji'a nga kosikje yojoo, te'énga'níi já nts'ie.

³³ Tanga Peé bi katsó:

–Ndia, k'ie tikónjoo nga tikónda an, kó jmí tsi ta ndoboaya tsi nga nijan konguín, ngaskande nda tsi si'ank'ienna.

³⁴ Kó Kjisoo bi katsó:

–Pé, xiyaá nga ngot'e nguindiee nga skandáya xanda xi'iin, ján ndiya je kini'ínkiejín yojoo nga yení.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa stsaá, ni chiniee kojo kichaa

³⁵ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Kji'a nga katsanguiyajnú'un jmí stsatón, kojo jmí ni chinie kojo jmí ndié kich'iajínjnu, kó, ¿a tjin ni xi kichajánjnu?

–Ta jmíjín ni.

Katsó kui jaá.

³⁶ S'e bi katsó Kjisoo:

–Tanga ngot'e 'ne xi tjiín stsa kojo ni chinie nga kjíbé, kó xi jmíjín kichá ndojó, ngatatiñá ñño xi bót'a ngaxton, s'e ngat'atsie ngo. ³⁷ Ngat'a xiyájnú'un nga chjiénga kjotjosón ngayeje ni xi je kjit'a xojon eén Néná kjoaa an, nínga bi tsoó:

“Kó ngujiin xta xi ndajín kamáxki”, ngat'a kjoaa ni xi kjit'a kjoaa an je tikoón kóts'en kujiet'a.

³⁸ S'e bi katsó kui jaá:

–Ndia, j'é'en, k'ie tikón jó kicha ndojó.

Kó Kjisoo bi katsó:

–Je nda kji'i.

Kjisoo bi ts'én tsíchjiaa Néná

(Matioo 26:36-46; Markoo 14:32-42)

³⁹ Kó nguije jataxie Kjisoo kui naxiíndaá, xikó ts'én síkijí, kijí nínga tikón tjingui nínga síndo yá oliboo, kó kia kijítjinguii xta tsi'e. ⁴⁰ Kó nga ts'as'ien kui nguindiee, bi katsoó kui jaá:

–Ndokjoajnú Néná tsi'e nga chját'ayákónjínjú.

⁴¹ Kó Kjisoo kijíboa'a, mejeén xikó kji'i kjin fochóná nga bichijjmi ngo ndijo, kó kia asién tikoó, s'e tsíchjiaa Néná, ⁴² nga bi katsó:

–Na'mi, tsi mejeén, chje'éxín boe'éní kui kjoanimaa, tanga jmí tsi ni xi xian an ni xi ngatama, tasá ngatama ni xi mejeén ji.

⁴³ Kós'e ngo ndítsjie xi chjiani ndi'ak'ajmi ján jatokját'aá xi katsjá nga'niuú. ⁴⁴ Kó kji'a nga achichí nda kamaá Kjisoo, tasá ma 'niú ngase tsíchjiaa Néná, kó ndándóboaá kitín xikó maá tsi jín xi tjítín ngasón t'anangui.

⁴⁵ Kó nguije jastjien nga tsíchjiaa Néná, kijíkoón xta tsi'e, kó kamábe nga kjiyojofé tangat'anii kjoandaseen, ⁴⁶ kó bi katsoó kui jaá:

–¿Ánní nga ndyítsjafejnú? Tísítjienjú kó ndokjoajnú Néná, tsi'e nga chját'ayákónjínjú.

Bi ts'én kandobá Kjisoo

(Matioo 26:47-56; Markoo 14:43-50; Juaa 18:2-11)

⁴⁷ Kó ti ts'éenchjia ngase Kjisoo nga jachó ngo sen xta, koo nda xi 'mí Judaa ngo nda xi chjiani nga tiejó xtaa Kjisoo, kui

kijítjoón kui jaá kó kijíkón tiñaá Kjisoo tsi'e nga ngo ndsó tsjaá t'anijon. ⁴⁸ Kós'e Kjisoo bi katsoó:

–Juda, ¿a ngo ndsó ni'ínk'as'inni ji ndíí nda xí'iin?

⁴⁹ Nga kamábe kui já xi síndojo Kjisoo ni xi kamaá, bi katsó:

–Ndjá, ¿a ko'naxiéjne kichajne?

⁵⁰ Kó ngo xta tsi'e Kjisoo kats'én'oón nga tsatie tjiboanijon kixii ngo nda mosoo chiná'mi xi 'niú nk'a xaá. ⁵¹ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Je nda kji'i, xióchonjnu 'ne.

Kós'e Kjisoo kats'énjo tjiboanijon kui ndaa, s'e kats'éndaya.

⁵² Kó Kjisoo bi katsoó já nguitokoo chiná'mii, já nguitokoo jajún xi konda nangoxii kojo já xchá nguitoko xi jachótsoboá:

–¿A chejé an nga kicha ndojó kojo nga yá kich'iajnu nga jé'endoboajnu'un? ⁵³ Ndyiojón ndyiojón kis'ijñajnu'un kia nditsen nangoxii, kó ikjienjínjnu ndsajnu nga kandobajnu'un, tanga kui xi'bi xi orajnu, kó je kotíxoma nínga jñoó.

Bi katsó Peé nga kats'énkiejín yojoó nga be Kjisoo

(Matioo 26:57-58,69-75; Markoo 14:53-54,66-72;

Juaq 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Nguije kandobá Kjisoo, tsanguínjo ndi'aa chiná'mi xi 'niú nk'a xaá. Kó Peé nkjin nkjin kijítjinguui Kjisoo. ⁵⁵ Kó kui jaá nguije ítsié ndi'í ngamasieen nditseen, kia kis'indot'a, kó Peé kia ngamasieen kui jaá kis'ijñajin. ⁵⁶ Nga kamábe ngo na chjinie'boo nga Peé kia tikónt'a ndi'íí, askotsijen ndá ndaa s'e bi katsó:

–Kojo kuí xtaa xi kistso'bájo Kjisoo nga.

⁵⁷ Tanga Peé kats'énkiejín yojoó nga bi katsó:

–¿Ji xtachjón, bejín an 'yá kui boá!

⁵⁸ Kó nguichí sajín, ngo nda kamábe nguini kó bi katsoó:

–¿Kojo ji kia ndokjoeni kui jaá nga!

Tanga Peé bi katsó:

–¿Jmí nda, ánjín boá!

⁵⁹ Kó nguije ja'a ma ra tsi ta ngo ora, ingo nda xi bi katsó nguinií:

–Jakoxi nga kui ndaa xi kistso'bájo Kjisoo, ngat'a Galilea chjiani.

⁶⁰ Kó bi katsó Peé:

–Ji nda, bejin an ni xi t'ise ji.

Kó nguije boá katsó, ti kji'a askandáyá xanda xi'iin. ⁶¹ Kós'e Ndiaa kji'a ma asko'á Peé, kó Peé ja'átsjieen ni xi katsó Ndiaa nga bi katsoó: “Nguindiee nga skandáya xanda xi'iin, ján ndiya je kini'ínkiejín vojoo nga yení.” ⁶² Kó Peé jataxie nditsen ján, kó achichí on askandá.

Bi ts'én akajnochá kojo akjaa Kjisoo

(Matioo 26:67-68; Markoo 14:65)

⁶³ Kó kui já xi askondá Kjisoo tsajnokie kojo tsa'on. ⁶⁴ Kó yí'má ndyikon Kjisoo, ye'eé tjingo kjen s'e bi katsoó nga asiyaá:

–T'íyétjén ji xikoó ngo nda chjinié'eén Néná, ¿'yání xi ye'eé tjingo?

⁶⁵ Kó achichí kjin én ch'o tsó xi ki'mií Kjisoo.

Bi ts'én tsanguínjo Kjisoo nguindyikon jáxaá

(Matioo 26:59-66; Markoo 14:55-64; Juaq 18:19-24)

⁶⁶ Nga kisisiéén, kamátikó ngayeje já xchá nguitokoo naxindaá, kojo já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniékjoakitij kó kijjjo Kjisoo nínga kamátikó já xi tjiín xá, kó bi katsoó:

⁶⁷ –Tsi ji xi Kristoo, t'íyějne.

Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Tsi xiyájnún'un, s'ijinjínún, ⁶⁸ kó tsi ngo ni kosíajnú'un, kondókjoajojínún'un, ti nde kuintjoenjínún'un. ⁶⁹ Tanga ndeskande ngot'e kui'ítsiyani nga ndií nda xi'iin k'uijñá nga fojnií Néná xi tsi'e ngayeje nga'niú xi tjiín.

⁷⁰ S'e ngayeje xtaa bi katsó xtín:

–¿A ji xi ndií Néná ji?

S'e Kjisoo bi katsó:

–Ti júnní xi boa ndyi'míjnú.

⁷¹ Kós'e bi katsó kui jaá:

–Je nde nguiti jmí chistikó chjiénjinná. Ngat'a ñá ma xi kanda'yá nga tsíchjia ts'oa.

Bi ts'én tsanguínjo Kjisoo nguindyikon xtitjón Pilatoo

(Matioo 27:1-2, 11-14; Markoo 15:1-5; Juaa 18:28-38)

23 Kó nga jastjén ngayeje xta kjiín, tsanguínjo Kjisoo nguindyikon xtitjón Pilatoo. ² Kó íts'iyanií xtaa nga yínguíta'in nga bi katsó:

–Kui ndaa kamáyajne nga indyiátsabeé xta naxíndaá, kó íchjaá xtaa ts'i'e nga kui'íchjijín ton xi machjítjé ni nda xtitjón Sesaa, kó kanda'yájne nga kui xó xi Kristoo, ngo nda re, katsó.

³ Kós'e Pilatoo bi katsó nga asíyaá:

–¿A jí xí nda Ree xta judíoo ji?

Kó Kjisoo bi katsó:

–Ja boa kji'i ni xi t'íse ji.

⁴ Kós'e Pilatoo bi katsoó já nguitokoo chiná'mii kojo xtaa:

–Sakójinna mí kjoaa nga si'anjénií kui ndaa.

⁵ Tanga kui jaá 'niú kats'én nga bi katsó:

–Indyiátsabeé xta naxíndaá nga akóyá ngayeje nangui Judea, kia íts'iyanií nangui Galilea ngaskande k'íee.

Bi ts'én kis'ijña Kjisoo nguindyikon Erodee

⁶ Kó Pilatoo nga tsint'íe kuí nii, asíyá tsi nangui Galilea chjiani kui ndaa, ⁷ kó nga tsint'íe nga Kjisoo kia chjiani nangui xi botixómaá nda re Erodee, kui katsanguiyakoon, ngat'a kui nixtjiin kia naxíndaá Jerusalen tikón Erodee. ⁸ Kó nda re Erodee nga kamábe Kjisoo achichí tsja kamaá, ngat'a ant'ena nga kamámejeén kamábe 'yá kuí xi Kjisoo, ngat'a achichí ni tsint'íe kjoaa kui, kó ts'énkoyaa nga skuie nga sa'ín ngo kjoandikón. ⁹ Kó achichí ni xi asíyaá, tanga jmí nixtjin tsíchjia

Kjisoo. ¹⁰ Kó já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniékjoakitii, achichí 'niú yínguíta'in. ¹¹ Kós'e Erodee kojo jajuún, kats'énch'ó kojo tsajnókie Kjisoo, kó ngo njño xi tsjakji'i kats'énkajá, s'e katsanguiya'oyá nguinií Pilatoo. ¹² Kó Erodee kojo Pilatoo kamátjoó xkjín kui nixtjiin, ngat'a kamách'omararií xkjín ngas'e.

Bi ts'én katse'éjee nga si'ank'ien Kjisoo

(Matioo 27:15-26; Markoo 15:6-15; Juaq 18:38-19:16)

¹³ Kós'e Pilatoo ítikó ngayeje já nguitokoo chiná'mii, kojo já xí botixómaá nanguii kojo xta naxiíndaá, ¹⁴ kó bi katsoó kui jaá:

–Jún jé'echiníjnú'un kui ndaa nga kui xi ts'énmindyiátsabée xta naxiíndaá, tanga je asíyaa nguindyikónjnu kó jmí jéjiin kjoaa ngayeje ni xi akjanguita'injnu. ¹⁵ Kó ti nde Erodee kats'énjéjiin ngat'a an katsanguiya'oyána, kó ja je yajnú, jmí jéjiin xi kama si'ank'iénmáni, ¹⁶ nguije kjoaa, s'e kuintjoen an nguijee.

¹⁷ Xki nga ma s'ueé ngo xi tji'yá ndoboaya 'bijnándé.

¹⁸ Tanga ngayeje xtaa ta ngo nda kamá nga bi katsoó nga askandáyá:

–jNga ni'ánk'ién kui ndaa, kó chjándejne Barrabaa!

¹⁹ Kui nda xi 'mí Barrabaa ndoboaya kananguis'ien ngat'a kjoaxchán kats'én naxiíndaá, kojo kjoaa nga ngo nda kats'énk'ién. ²⁰ Pilatoo ingo ndiya tsíchjijajo nguinií xta naxiíndaá, nga kamámejeén tsintjoen Kjisoo. ²¹ Tanga kui xtaa achichí 'niú tsí'á nga bi katsoó nga askandáyá:

–jTjat'e ji kro, tjat'e ji kro!

²² Tanga Pilatoo xi ma ján ndiya tsíchjijajo xta naxiíndaá, kó bi katsoó:

–Ja, ¿mí ni xi ndajín xi kats'én? Nde ngojín ni xi kats'én xi kama si'ank'ienni, nguije kjoaa, kuintjoen an.

²³ Tanga xta naxiíndaá 'niú askandáyá nga tsí'á tsi'e nga akjat'a kro, kó ndaa xtaa tasá ma 'niú kanda'yá ngase. ²⁴ Kós'e

Pilato_o katsjá kjoa tsí'e nga kama ni xi tsí'á xta naxíndaá, ²⁵ kó íjñandé kui nda xi kananguis'ien ndoboaya ngat'a kjoaxchán ts'axiéé kojo nga ngo nda kats'énk'ién, kó kats'énk'as'ien Kjisoo xikó ts'én kamámejeén xta naxíndaá.

Bi ts'én akjat'a kro Kjisoo

(Matio_o 27:32-55; Marko_o 15:21-32; Jua_o 19:17-27)

²⁶ Kó nguije tjífjjo Kjisoo, ngo nda xi kjoe'eni nguijin jnoo xi 'mí Ximo, xi chjiani naxínda Sirene, kini'aán kjoa'niú nga tsa'anijín kroo nga kijítjinguí Kjisoo.

²⁷ Kó achichí ma xta kjín xi kijítjinguí, kojo kjín ínchjín xi achichí askandá nga on kamaá ni xi kini'ánjo Kjisoo. ²⁸ Tanga Kjisoo asko'á kui ínchjín kó bi katsoó:

–Jún boá ínchjín Jerusalen, ngata ánjín cha'átjéjnú'un, tasá ti jún xi cha'átjéjnú yojojnú kojo ndíjnú xi cha'átjéjnú,

²⁹ ngat'a s'e kjindibá nixtjin nga bi katso xtaa: “¡Achichí ra tsjaa ínchjín xi ndí kamá, kojo ndoboandí xi jmí ndí kis'ieyájin, kojo chiki xi jmí ndí kats'énxchájin!” ³⁰ Kós'e kui'ítsiyani nga xtaa bi katsoo k'ijñaá: “Ngat'ákaniéjne yojojnú, kó naxii ngata'májne.” ³¹ Ngat'a tsi kui nií ni'ánjo yá xkjuieén, ¿mí ni xi si'anjo ngase xi kixíí?

³² Ti jó já xi ndajín nijan tsanguínjo kojo Kjisoo tsí'e nga si'ank'ien nga. ³³ Kó nga jachó ngo nguindie xi 'mí ndatoko inímaa, kia akjat'a kro Kjisoo kojo nga jó kui já xi ndajín, ngo nga fojnií kojo ngo nga skoón. ³⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Na'mi, ti'injetakíin kui xtaa, ngat'a bejín ni xi ndyits'en.

Kó jajuún katsatonjo kjoach'áncha njño. ³⁵ Kó gayeje xta naxíndaá kia síndo nga askotsijen ndá ndaá ni xi kamá, kó ngaskande jáxaá tsajnókie Kjisoo nga bi katsoó:

–Ts'axié'á kje'e xta, ngat'axié'á soboa yojoo tsi kui xi Kristoo, nda xi Néná ja'ájin.

³⁶ Kojo jajuún kijíboá'át'aa tsí'e nga tsajnókie, kó bino san katsjaá, ³⁷ kó bi katsoó:

–Tsi ji xi nda ree xta judíoo, 'naxié'é soboe ji vojóo.

³⁸ Kó toko kroo kisit'a ngo yátie xi bi tsó: “KUI XI'BI XI NDA REE XTA JUDÍOO.”

³⁹ Ngo nda xi nijan tjiēnboa'a kroó its'iyaniī nga ch'o katsoó Kjisoo nga bi katsoó:

–Tsi ji xi Kristoo, 'naxié'é vojóo kó 'naxié'éjne jin nga.

⁴⁰ Kó nga tsíchjia nda xi ingoo kats'énxchánjo nda xi tsíchjiaa nga bi katsoó:

–¿A nde Néná ndakinjín ji nga ti kui jé ti'bíchjí ji? ⁴¹ Ñá, nga jakoxi, nda kji'i nga kini'ánjéná ngat'a ndyi'bíchjí ñá ni xi tsoboáná kjoaa ni xi kini'án, tanga Kjisoo jmí ni kats'énjín.

⁴² Kó kui ndaa bi katsoó Kjisoo:

–Ngatja'átsjieen an nga k'uitsiyeniī nga kotixome ji.

⁴³ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Jakoxi ni xi xiáan, nga ngot'e ma kuindyinjeni ndi'ak'ajmiī.

⁴⁴ Kó nga kamá ndis'uee, ngaskande nga kamá chiboa ján nga kamánguixón, ngayeje ngasondiee kis'iejñó, ⁴⁵ ts'ueé kamájñó, kó njñonñtjibé xi tjíchjani nguiya nínga 'niú ndikoón nangoxiī jó tjín kamá nga katjondiyá. ⁴⁶ Kós'e Kjisoo achichí 'niú askandáyá nga bi katsó:

–jNa'mi, nguiya ndse 'bijñá an inimana!

Nguije boa katsó, je'etsf'oón s'e k'ien.

⁴⁷ Nga kamábe nda nguitokoo jajuún ngayeje kui ni xi kamaá, katsjaá kjoaje Néná nga bi katsó:

–Jakoxi nga nda kixi kamá kui ndaa.

⁴⁸ Kó ngayeje xtakjín xi kamátikó kui nguindiee xi kamábe kui ni xi kamaá, nga kijiī ndi'aa ngaskande ye'é maá niseen.

⁴⁹ Ngayeje xta xi nda kamábe Kjisoo, koje ínchjín xi tsajatjinguīī ndeskande nangui Galilea, ta kjín kixindyia nga askotsijeēn ni xi kamaá.

Bi ts'én akjanijín Kjisoo

(*Matioo 27:57-61; Markoo 15:42-47; Juaa 19:38-42*)

⁵⁰ Kó ngo nda xi 'mí Kosie, xi chjiani naxiínda Arimatea ngo ndí nangui xi chjiani Judea, xi tjiín xá, xi ndaxta_{ta}_{kojo} xi kixi, ⁵¹ kui ndaa, ti ts'énkoyaa nga kotíxoma Néná nga, kó ndsejenjín kamá kui jaá kjoaa ni xi kats'én, ⁵² kijíkoón Pilatoo, kó ts'í'áá yojo k'ieen Kjisoo, ⁵³ kó nguije ts'enjengui kroo yojo k'ieen Kjisoo ítsakjájón ngo njñonntjibé s'e íjñá yoojo Kjisoo ngo nguiya ngatsjo xi kjié jmíjín xi fonijín xi tikónt'a ngo ndijo naxi. ⁵⁴ Nixtjin nga pirjñe ma nga boá kamá, kó je ma makjít'siyanií nixtjin ndikoón.

⁵⁵ Ínchjín xi tsajatjinguí Kjisoo ndeskande nangui Galilea kamábe ngatsjoó kojo kóts'en akjajña yojo k'ieen Kjisoo. ⁵⁶ Kui ínchjín kijí ndi'aa kó íjñanda ndasíjen kojo ni sijen, kó kats'énkja'yá nixtjin ndikoón ngat'a boá ts'én kjit'a kjoabotíxomaa.

Bi ts'én ja'á'yaá Kjisoo

(*Matioo 28:1-10; Markoo 16:1-8; Juaa 20:1-10*)

24 Nixtjin tjoón xomanaa, kji'a nga tajñóya ngasee, kijí kui ínchjín kojo kje'e ngase ínchjín nínga tikón ngatsjoó Kjisoo, kó ndyíya'a ni sijen xi íjñanda. ² Kó kamábe nga ndijo xi kji'ixtioo ngatsjoó je kamátíyaá, ³ kó nga ts'as'ien nguiyaa, nguiti kasakojiín yoojo Ndiá Kjisoo. ⁴ Kó ta bi ta kamaá kjoaa kui nii, kó jó já ja'a t'a tínaa xi ndyiyajá njño xi 'na, ⁵ kó achichí katsakjónní, kó ít'a maá kjen t'ananguui, s'e bi ki'míí kui ínchjín:

–¿Mí kjoaa nga nguijiiin xta xi jesoón ndyimindyiséjnú kui xi tikoón? ⁶ K'íejín tikón, je ja'á'yaá. Ngatja'átsjienjnú ni xi tsíchjia ngas'e nga kis'ijña nangui Galilea, ⁷ nga bi katsó: Chjiénga ndíí nda xi'íin si'ank'as'ien nguiya tsja xta jé, s'e kjót'a kro, kó xi ma ján nixtjin kjoa'á'yaá.

⁸ Kó kui ínychjín ja'átsjieen é n xí tsíchjia Kjisoo. ⁹ Kó nguije jataxie ngatsjoó, katsáyaá kui nií nga tiengo já apostroo kojo ngayeje xta xi ngasee. ¹⁰ Na Riya Lenaa, na Juaá, kojo na Riyaá naaa Sandiyaá, kojo ínychjín xi ngasee boá xi katsáyaá kui nií já apostroo. ¹¹ Tanga kui jaá ta kjoatsabé kamaá ni xi katsáyaá kui ínychjín, kó kis'ijinjin.

¹² Tanga Peé jastjien, tsanga ma kijí nínga tikón ngatsjoó, kó nga askotsijen nguíyaa, kamábe nga ta njño Kjisoo xi síndo, kó kijí ndi'aa nga kijíndikoón ni xi kamaá.

Kjisoo bi ts'én tsíchjijajo jó xtaa xi ndyífi ndiya Emaus
(Markoo 16:12-13)

¹³ Kó ti kui nixtjin jó já kijí xtjieen ngo ndí nangui xi 'mí Emaus, xi ma ra tiengo kilometro tikónnií naxiínda Jerusalen, ¹⁴ kó kui jaá ndyíchjijajo xkjín kjoaa kui ni xi kamaá. ¹⁵ Kó tjienga ndyíchjijajo kojo ndyíchjijatiyo xkjín, ti kui Kjisoo kijí kón tiíaa, kó nijan kitsjien nga kijí kojo kui jaá, ¹⁶ tanga kui jaá akja'maa ndyikon tsi'e nga skuiejín tsi Kjisoo xi'ba. ¹⁷ Kós'e Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–¿Mí ni xi ndyíndokjoajnú tjienga ndyimonguínjnu, kó mí kjoaa nga ndasen tindió njnú?

¹⁸ S'e bi katsó nda xi 'mí Kleofaa:

–¿A ta ji tsi nda xi kijaín ndokjoeni naxiínda Jerusalen xi bejín ngayeje ni xi kamá kui nixtjiin?

¹⁹ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–¿Mí ni xi kamá?

S'e bi katsó kui jaá:

–Kjoaa Kjisoo, nda xi chjiani naxiínda Nasaret, nda chjini'e'een Néná, xi nk'a kamá xaá kjoaa ngayeje ni xi kats'én, kojo ni xi akóyá kó kamáyandikón nguindyikon Néná kojo nguindyikon ngayeje xta naxiíndaá, ²⁰ kojo kóts'en kini'ánk'as'ieen já nguitokoo chiná'mii kojo já xí botixómaa naxiíndaá tsi'e nga kini'ánk'ién nga akjat'a kro. ²¹ Tanga jin kichiyájne nga kui xi k'oxié'á ngayeje xta xi chjiani Israel, kó

je ján nixtjinnii nga kamá ngayeje kui nii. ²² Kó kjín ma ínchjín xi ndokjoani jin xi kijíndikoón ngoye tajñó nga kijí ngatsjoó, ²³ kó nga kasakojiín yojoo Kjisoo, ndyítsó nga akako xoó ndítsjiee Néná xi katsáyá xoó nga tikón Kjisoo. ²⁴ Kó kijí já xi ndokjoani jin kĩa ngatsjoó, kó xikó ma kji'i ni xi katsó ínchjín, boá ma kji'i ni xi kamábe, tanga kamábejin Kjisoo.

²⁵ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–¡Mí xi ta chininijnú kojo mí xi ta chjiya inimajnú nga kis'ijinjinjúnú ngayeje ni xi katsó já chjinie'eén Néná! ²⁶ ¿A yajínjúnú nga Kristoo chjiénga tsie kjoanima kjoa'atio nguindiee nga sakoó kjoaje xi tsi'e?

²⁷ Kó katsáyaá ni xi kjit'a xojon eén Néná nga íts'iyanií ndeskande kjoakiti xi kats'énda Moisee, s'e ngayeje ni xi kats'én'indó já chjinie'eén Néná xi tsáyá kjoaa Kjisoo.

²⁸ Nguije makjachó ma nangui Emaus, Kjisoo kats'én xikoó tsi kjin ngase kijí. ²⁹ Kó kui jaá 'niú tsí'áa nga bi katsoó:

–K'ie tindyinjenje k'iee ngat'a je kamánguixón kó je mején kjimajñó.

Kó Kjisoo kĩa kis'ijnajó kui jaá. ³⁰ Kó nguije síndo t'a yamíxaa, Kjisoo iskjíbe paan, kats'énychikonñé, akjángá s'e katsjaá kui jaá, ³¹ kji'a boá nga katjox'a ndyikon kui jaá, kó kamákjín nga Kjisoo xi'ba, tanga ta yajín ná kijí Kjisoo nguijee. ³² Kó ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín kui jaá:

–¿A kitíngájín inimaná nguiya ndiyaá tjienga tsíchjiajoná kjoaa xojon eén Néná?

³³ Kó ti kui chiboá jastjien kó kijí'oyá nguinií kui jaá naxínda Jerusalen, kó kamábe nga je síndotikó nga tiengo já apostroo kojo xta xi síndojó kui jaá, ³⁴ xi bi ndyítsó:

–Jakoxi nga je ja'á'yaá Ndíaa kó je jatokjaá Ximoo.

³⁵ Kó kui jaá katsáyá kui ni xi kamá nguiya ndiyaá kojo kóts'en kamábe nga Kjisoo boá xi tikónjo kji'a nga akjángá paan.

Kjisoṓ bi ts'én akoó yojoo xta tsì'e

(Matioṓ 28:16-20; Markoo 16:14-18; Juaṓ 20:19-23)

³⁶ Tjienga takó ndyichjiṓa kui niṓ, Kjisoṓ jachó kó kia kis'ijñajin ngamasieen kui jaá kó bi katsoó:

–Ngas'iejnú kjoaxió.

³⁷ Kós'e achichí katsakjónní, ngat'a kats'énkjó nga asién nixtjin kamaá xi ndyibe. ³⁸ Kó Kjisoṓ bi katsoó kui jaá:

–¿Ánní nga ndyindakonjnú, kó mí kjoaa nga kui niṓ ndibaá inimajnú? ³⁹ Tsitsíjenjnú ndsa an kojo ndsako an, an boá, ti'anjojnú'un kó tsitsíjenjnú'un, ngat'a ngo asién nixtjin jmíjin yoyo kojo nda, xikó ts'én yajnú nga tjinna an.

⁴⁰ Kó nguije boá katsó akoó tsja kojo se. ⁴¹ Kó nde kjiṓ s'ijin nda ndajin kjoaa kjoatsjaṓ kó achichí kijíndikoón, s'e Kjisoṓ bi katsoó:

–¿A tjin chíjnú ni chinie?

⁴² S'e kui jaá chí tjiṓ tsjó katsjaá, ⁴³ kó Kjisoṓ iskjíbé, s'e iskjinie nguindyikon kui jaá. ⁴⁴ S'e bi katsoó kui jaá:

–Kuí eén xi tsíchjiṓa an, kji'a nga takó tikónjojnú'un: nga chjiénga kjoṓjosón ngayeje ni xi kjit'a kjoaa an nguiya kjoakitij Moisee, xojon xi kats'én'indó já chjinie'eén Néná kojo xojon Salmoṓ.

⁴⁵ S'e iskjíx'á kjoakjintakoón kui xtaa tsì'e nga kamákjin ni xi kjit'a xojon eén Néná, ⁴⁶ kó bi katsoó:

–Boa ts'én je kjit'a xojoon nga chjiénga tsie kjoanima kjoa'atio Kristoo kojo nga xi ma ján nixtjin kjoa'á'yaá nguijin xta xi je jesoón, ⁴⁷ kojo nga chjiénga ja'eén Kjisoṓ k'uinijmí xtaa nga sa'ínk'oyá yojoo kjoaa jé xí ndyits'en kojo tsì'e nga si'anjetakoón jeé ngayeje xta naxíndaá, kó nga naxínda Jerusalen kui'ítsiyani kui niṓ. ⁴⁸ Kó jún xi chistikojnú kjoaa ngayeje kui niṓ. ⁴⁹ Kó ngot'e 'ne sanguiyajnú'un ni xi katsáyatjón nga tsjá Na'mina, tanga k'ie tindyiónjnú naxínda Jerusalen, ngaskande nga sakójnú nga'niú xi kjíndibáni ndi'ak'ajmi ján.

Bi ts'én kijí Kjisoo ndi'ak'ajmi ján*(Markoo 16:19-20)*

⁵⁰ Kjisoo kijíjo já apostroo ngaskande naxiíndá Betania, kia iskinink'a tsja, kó kats'énchikonñé. ⁵¹ Kó tjienga kats'énchikonñé, kijíboa'át'axiín, kó Kjisoo kachjanink'a ndi'ak'ajmi ján. ⁵² Kó kui jaá, nguije kats'éntsjaá, achichí tsja kis'iee nga kijí nguíní naxiíndá Jerusalen, ⁵³ kó ngatsjé nixtjin kats'éntsjaá Néná nguiya nangoxii. Boa kji'i.